

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kritická místa ve skloňování substantiv u mluvčí s mateřským jazykem
mongolština

Critical Points in the Declension of Nouns in a Speaker With Mongolian as
Her Mother Tongue

Nikola Baščanová

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Sojka, Ph.D.

Studijní program: Učitelství českého jazyka pro 2. stupeň základní školy a střední školy

Studijní obor: Učitelství českého jazyka pro 2. stupeň základní školy a střední školy se
sdruženým studiem Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy a střední školy

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma *Kritická místa ve skloňování substantiv u mluvčí s mateřským jazykem mongolština* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedené literatury, učebnic a internetových zdrojů.

Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Nymburce dne 2. 12. 2024

.....

Nikola Baščanová

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce PhDr. Pavlu Sojkovi, Ph.D., za jeho cenné rady, chápavý přístup, vedení mé diplomové práce a v neposlední řadě za čas, který této práci věnoval. Dále bych ráda poděkovala své respondentce, která byla ochotná plnit cvičení a zjišťovat svůj posun ve skloňování podstatných jmen.

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje problematice skloňování substantiv v českém jazyce u vybrané respondentky z Mongolska, která žije na území České republiky sedm let. Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část empirickou. V první části práce je představeno samotné Mongolsko včetně mongolského vzdělávacího systému. Diplomová práce se pochopitelně zaměřuje i na typologickou charakteristiku mongolštiny. V teoretické části je největší pozornost věnována celkové problematice skloňování podstatných jmen v českém jazyce a pojetí substantiv v jazycích, kterými respondentka plynně hovoří – mongolština a francouzština. V neposlední řadě je v této části práce ukázáno, jak se s tématem skloňování podstatných jmen pracuje v pěti vybraných českých učebnicích pro cizince. V druhé části diplomové práce jsou představena a analyzována jednotlivá cvičení, která byla studentce průběžně zadávána od prosince 2022 do února 2024. V této části dále nalezne čtenář i analyzované slohové práce a přepisy zvukových nahrávek respondentky, které jsou pro tuto diplomovou práci klíčové. Slohové práce jsou v empirické části důkladně prozkoumány a jsou identifikována kritická místa ve skloňování substantiv u respondentky. Cílem této diplomové práce je popsat zlepšení respondentčiny kompetencí v oblasti skloňování substantiv v českém jazyce za 15 měsíců. V závěru diplomové práce jsou zhodnoceny stanovené cíle.

KLÍČOVÁ SLOVA

Česká substantiva, flexe, skloňování, mongolština, žák cizinec

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the issue of noun declension in the Czech language for a selected respondent from Mongolia, who has been living in the Czech Republic for seven years. The diploma thesis is divided into two parts, namely a theoretical part and an empirical part. The first part of the thesis introduces Mongolia itself, including the Mongolian educational system. The diploma thesis naturally also focuses on the typological characteristics of Mongolian. In the theoretical part, the greatest attention is paid to the overall issue of noun declension in the Czech language and the concept of nouns in the languages that the respondent speaks fluently – Mongolian and French. Last but not least, this part of the thesis shows how the topic of noun declension is dealt with in five selected Czech textbooks for foreigners. The second part of the thesis presents and analyzes individual exercises that were continuously assigned to the student from December 2022 to February 2024. In this part, the reader will also find analyzed stylistic works and transcriptions of the respondent's audio recordings, which are key for this thesis. The stylistic works are thoroughly examined in the empirical part and critical points in the respondent's noun inflection are identified. The aim of this thesis is to describe the improvement of the respondent's competences in the area of noun inflection in the Czech language in 15 months. At the end of the thesis, the set goals are evaluated.

KEYWORDS

Czech nouns, inflection, declension, Mongolian, foreign student

Obsah

Úvod.....	8
1 Mongolsko	10
1.1 Mongolové v České republice	10
1.2 Klasifikace mongolštiny a písmo.....	13
1.3 Vzdělávací proces v Mongolsku	15
2 Morfologická charakteristika substantiv ve třech sledovaných jazycích	16
2.1 Zařazení mongolštiny a její skloňování podstatných jmen	16
2.2 Zařazení francouzštiny a její podstatná jména	19
2.3 Zařazení češtiny a skloňování podstatných jmen v češtině	20
2.3.1 Skloňování podstatných jmen rodu mužského, se kterými pracovala respondentka	21
2.3.2 Skloňování substantiv rodu ženského, s jejichž typy pracovala respondentka	24
2.3.3 Skloňování substantiv středního rodu, se kterými pracovala respondentka	26
2.3.4 Pluralia tantum a singularia tantum.....	27
2.3.5 Skloňování francouzských osobních jmen	29
2.3.6 Skloňování zkratkových slov a zkratek.....	31
2.3.7 Shrnutí skloňování ve třech jazycích, kterými hovoří respondentka.....	32
3 Učebnice a výukové materiály pro cizince v českém jazyce – skloňování substantiv.....	33
3.1 <i>Hezky česky 2</i>	33
3.2 <i>Paráda! Učíme se česky</i>	35
3.3 <i>Čeština 11+</i>	36
3.4 <i>Česky raz dva</i>	36
3.5 <i>Česky raz dva 2</i>	37
4 Empirická část – cíle práce a metody výzkumu	39
4.1 Nestrukturované pozorování	40
4.1.1 Vzorčky událostí	40
4.1.2 Participační pozorování.....	41
4.2 Rozhovory s respondentkou	41
4.2.1 Analýza dat z rozhovorů s respondentkou	42
5 Respondentka	44
5.1 Motivace respondentky k učení se českého jazyka	46
5.2 Znalosti respondentky	48
5.2.1 Problematika skloňování substantiv u respondentky	49
6 Slohové práce respondentky a zpětné vazby	51
6.1 První slohová práce při výzkumu – vypravování.....	51

6.1.1	Chyby ve skloňování podstatných jmen – kritická místa	53
6.2	Druhá slohová práce – vypravování 2.....	54
6.2.1	Chyby ve skloňování podstatných jmen – kritická místa	56
6.3	Třetí slohová práce – motivační dopis	56
6.3.1	Chyby ve skloňování podstatných jmen – kritická místa	59
6.4	Čtvrtá slohová práce – stížnost	59
7	Cvičení na skloňování substantiv (doplňování substantiva ve správném tvaru do věty) ..	63
7.1	Porovnání cvičení na skloňování substantiv rodu středního	63
7.2	Porovnání cvičení na skloňování substantiv rodu ženského	66
7.3	Porovnání cvičení na skloňování podstatných jmen rodu mužského	68
7.4	Porovnání cvičení na skloňování francouzských jmen	72
	Závěr	75
	Seznam použitých informačních zdrojů	78
	Učebnice pro cizince.....	78
	Sekundární literatura	78
	Internetové (online) zdroje	80
	Seznam příloh	83

Úvod

Téma diplomové práce *Kritická místa ve skloňování substantiv u mluvčí s mateřským jazykem mongolština* jsem si vybrala, protože po několika letech doučování českých žáků jsem měla možnost doučovat studentku s odlišným mateřským jazykem, jejímž největším problémem v českém jazyce bylo skloňování substantiv a celkové porozumění systému české flexe. Proto jsem se rozhodla věnovat tomuto tématu ve své diplomové práci. Dotyčná studentka vystupuje v mé diplomové práci jako respondentka.

Respondentka pochází z Mongolska, ale podstatnou část života strávila ve frankofonní oblasti Švýcarska, a právě z tohoto důvodu budu ve své diplomové práci pracovat jak s mateřským jazykem studentky, tak s francouzštinou, neboť francouzština respondentku taktéž velice ovlivňovala při učení se českého jazyka. V práci se tak zaměřím na typologii těchto tří jazyků a porovnáám je především z hlediska flexe substantiv. Respondentka se do České republiky přestěhovala teprve před čtyřmi lety¹, přičemž výzkum v rámci diplomové práce započal v prosinci roku 2022, kdy jsem již studentku doučovala český jazyk za účelem zlepšení prospěchu z českého jazyka ve škole.

Hlavním cílem mé diplomové práce je popsat vývoj respondentčiny kompetencí v oblasti skloňování substantiv v českém jazyce za necelých 15 měsíců², a to především v písemné komunikaci, protože právě na této kompetenci jsme nejvíce pracovali i během samotného doučování, jež probíhalo v letech 2022 až 2024. Z tohoto důvodu budou pro mou diplomovou práci klíčové studentčiny práce pocházející z doby, kdy navštěvovala školu v České republice.

V teoretické části se obecně zaměřím na skloňování substantiv v českém jazyce a na jevy, které jsou často označovány za nejvíce problematické, a to i u žáků, jejichž rodným jazykem je čeština. Dále se v této části soustředím na cizí vlastní jména a jejich skloňování, především pak na jména francouzská, se kterými se respondentka setkávala při svém několikaletém pobytu ve Švýcarsku. V práci neopomenu ani singularia tantum a pluralia tantum, která hrají také velkou roli při učení se skloňování substantiv u respondentky. Také bude v práci zmíněno skloňování zeměpisných názvů a zkratkových slov.

---

¹ Údaj k 1. 1. 2023.

² Výzkum probíhal od prosince roku 2022 do března roku 2024.

První část diplomové práce bude věnována problematice osvojování si českého jazyka cizincem, a to s důrazem na české učebnice, jak již bylo zmíněno výše. V učebnicích se poté více soustředím na skloňování substantiv a na prostor, který je skloňování podstatných jmen věnován. Učebnice českého jazyka, které jsou určeny pro cizince, proberu i v analytické části s respondentkou, kde zazní i její zkušenosti s těmito učebnicemi.

V neposlední řadě se v teoretické části zaměřím na substantiva v mongolštině a francouzštině a popíši rozdíl mezi nimi a substantivy v českém jazyce – s důrazem na rozdílnost ve skloňování.

V druhé části diplomové práce, tedy v části výzkumné, podrobně analyzuji jednotlivé slohové práce respondentky, které psala od roku 2022 do února roku 2024. Zároveň právě díky slohovým pracím a cvičením respondentky budu moci identifikovat problematická místa v oblasti flexe substantiv, a stanovím tak kritická místa, na která se i s respondentkou v rozhovoru zaměřím. Slohové práce respondentky budu spolu s ní rozebírat ve formě rozhovoru. Rozhovor bude samozřejmě nahrán a poté přepsán v jedné z příloh mé diplomové práce. V praktické části budu pracovat i se cvičeními, která jsem studentce zadávala v průběhu výzkumu pro diplomovou práci. Všechna cvičení byla primárně vytvořena za účelem zjištění posunu respondentky v oblasti skloňování podstatných jmen v českém jazyce, proto se jednotlivé typy substantiv ve cvičeních opakují.

V závěru diplomové práce zhodnotím, zda došlo k naplnění vytyčených cílů.

1 Mongolsko

Nejprve bych ráda zmínila základní informace o Mongolsku, tedy o zemi, ze které pochází má respondentka. Mongolsko je pro ni nejbližší ze všech zemí, v nichž pobývala.

„Mongolsko se nachází ve východní Asii, po Kazachstánu je to druhý největší vnitrozemský stát na světě. Na severu sousedí s Ruskem a na jihu s Čínou. Svojí rozlohou je země 20x větší než ČR, ale vzhledem k pouhým 3,4 mil. obyvatel se řadí k zemím s nejnižší hustotou zalidnění.“³

Mezi politické priority Mongolska se jednoznačně řadí oba sousedící státy, které jsou zmíněné již výše. I kvůli exportu, který pro Mongolsko znamená jistou nezávislost, jsou pro něj tyto země hlavními cíli. Důležité je neopomenout autonomní oblast Číny – Vnitřní Mongolsko. Jedná se o severní část Číny, kde žijí nejen Číňané. „Až pětinu z nich [...] tvoří Mongolové, kterých tam žije víc než v původní domovině. Mongolština tudíž patří mezi úřední jazyky a všechny cedule s názvy ulic musejí být v místních městech vyvedeny dvojjazyčně.“⁴

Mongolsko prošlo v historii mnoha změnami, včetně dvacátého století. „Je vhodné vědět, že Mongolsko nepatří k zemím s komunistickým režimem a podobně jako Česká republika a mnohé další postkomunistické státy prošlo řadou reforem a progresivních změn v oblasti politické, národně hospodářské i sociálně-kulturní. Země se stala roku 1990 parlamentní republikou a roku 1992 byla přijata nová ústava vzdávající se socialismu. Název státu byl změněn na Stát Mongolsko.“⁵

1.1 Mongolové v České republice

Česká republika je jednou z hlavních zemí, kam se Mongolové vydávají za prací. V posledních letech se počet mongolských migrantů na našem území konstantně zvyšuje, přestože se nejedná o takový počet migrantů jako v případě vietnamských, slovenských či ukrajinských přistěhovalců.⁶ Mongolové nemají důvody k odchodu ze své země jako

---

³ Dostupné z: [Mongolsko | BusinessInfo.cz](#)

⁴ Dostupné z: [Vnitřní Mongolsko: Draze vykoupené bohatství z pouště | 100+1 zahraniční zajímavost \(stoplusjednicka.cz\)](#)

⁵ Dostupné z: [1367397604-metodika-cizinci-web.pdf \(lovekvtisni.cz\)](#), str. 52

⁶ Což je samozřejmě dáno zásadními okolnostmi. Vietnam má cca třicetkrát více obyvatel než Mongolsko a, jak je v DP dále psáno, Vietnamci mají více důvodů, proč odchází ze své země. Slovensko je geograficky i

například Vietnamci nebo Ukrajinci. Podmínky pro podnikání a hospodářství mají lidé v Mongolsku lepší než Vietnamci ve své zemi. „Politické a hospodářské podmínky v Mongolsku jsou ve srovnání s Vietnamem mnohem uvolněnější.“⁷

Migrace je pro Českou republiku ale velmi důležitá, poněvadž porodnost a přirozený přírůstek v České republice v posledních letech klesá.⁸ „Přinejmenším z krátkodobého hlediska tak přistěhovalectví pomáhá zmírnit negativní výhledy rychle stárnoucího obyvatelstva ČR. Podle Pravce (2017) by se při současných trendech porodnosti a bez imigrace populace ČR snížila o bezmála 4 miliony osob na 6,6 milionu na konci 21. století. Klímová a Rosková (2017) odhadují, že pro udržení stabilního počtu obyvatel by Česko potřebovalo ročně přijmout 20 000–30 000 cizinců a poslední trendy toto číslo naplňují, nebo dokonce přesahují. Nicméně pro zajištění stability sociálního a penzijního systému pro stárnoucí obyvatelstvo může být ve skutečnosti potřebný ještě vyšší počet každoročně přicházejících cizinců v produktivním věku.“⁹

Přistěhovalectví by mohlo pomoci podepsání Memoranda o studiu mongolských studentů v České republice z dubna roku 2023. Toto memorandum obsahuje mimo jiné i pasáž týkající se vysokoškolských studentů z Mongolska, kteří si stále vybírají české univerzity jako místo, kde chtějí studovat. Mongolský prezident dále uvedl, že by chtěl finančně podporovat mongolské stipendisty, kteří budou studovat v České republice. „Navazuje tak na tradici blízkých vztahů mezi oběma zeměmi a zároveň potvrzuje atraktivnost českých univerzit.“¹⁰

Přesto by se dalo konstatovat, že ČR všeobecně nepřístupuje k přistěhovalcům nejlépe, a to ani k mongolským migrantům. „Najednou museli čelit odtazivosti a nepřátelství ze strany české veřejnosti. Kromě toho se noví migranti¹¹ neznalí jazyka neorientovali v novém socio-kulturním prostoru, neměli spolehlivé sociální vazby na české prostředí, a tudíž nedisponovali záchrannou sítí rodiny, přátel nebo známých.“¹² Mongolové jsou jako národ

---

kulturně nejbliže ČR ze všech uvedených zemí. A nakonec na Ukrajině probíhá stále válka, takže je logické, že se Ukrajinci stěhují do jiných zemí, které jsou jim jazykově a kulturně blízké.

⁷ Dostupné z: [1367397604-metodika-cizinci-web.pdf \(clovekvtsni.cz\)](https://www.clovekvtsni.cz/1367397604-metodika-cizinci-web.pdf), str. 45

⁸ Dostupné z: [Database of Demographic Indicators for Selected Towns of the Czech Republic | CZSO](https://www.czso.cz/csu/2019/database-demographic-indicators-selected-towns-czech-republic)

⁹ Dostupné z: [001830.pdf \(charita.cz\)](https://www.charita.cz/001830.pdf), str. 17

¹⁰ Dostupné z: [Mongolsko podpoří vzdělávání svých studentů v ČR, MŠMT ČR \(gov.cz\)](https://www.mšmt.cz/mongolsko-podpora-vzdělávání-svých-studentů-v-čr)

¹¹ Noví migranti = myšleno migranti, kteří přišli do ČR po ekonomické krizi v roce 2009.

¹² Dostupné z: [1367397604-metodika-cizinci-web.pdf \(clovekvtsni.cz\)](https://www.clovekvtsni.cz/1367397604-metodika-cizinci-web.pdf), str. 36

známí tím, že neradi vyhledávají pomoc (ať ve své nebo cizí zemi), tím se samozřejmě ještě více izolují od veškeré české společnosti. Emigrace do České republiky je tak pro ně náročná, jak ukázal průzkum mezi mongolskými pracovníky na území ČR. „V souladu s obecnými poznatky o překážkách, kterým čelí při stěhování do České republiky, 41 z 54 mongolských respondentů uvedlo, že pro ně vyřízení potřebných pracovních a pobytových povolení bylo „spíše“ nebo „velmi“ složité. V případě 31 respondentů celá procedura trvala déle než šest měsíců. Pouze 3 respondenti absolvovali kurz českého jazyka před odjezdem ze země a jen 11 z nich mělo přístup k základním informacím o české společnosti, jejích pravidlech a zvycích. V rozporu s převažujícími negativními emocemi české veřejnosti ve vztahu k cizincům se zároveň z 28 respondentů, kteří již měli osobní zkušenost s většinou společností, vyjádřilo 19 ve smyslu, že tato zkušenost byla převážně pozitivní, a pro zbývajících 9 neutrální.“¹³ Většinové se tedy jedná především o jazykovou bariéru, která Mongolům brání v socializaci s českými občany. Dalšími komplikacemi je i odlišná kultura, kterou jsem již v diplomové práci zmiňovala.

V České republice se nachází několik mongolských spolků, které sdružují mongolskou komunitu „v cizím“ státě. Mezi nejznámější se řadí Klub přátel Asie (Pražská Jurta), jenž nabízí i výuku českého jazyka pro asijské občany. Mimo jiné se zde konají besedy o vybraných asijských zemích. Další spolek pro mongolské občany se nachází taktéž v Praze – Společnost přátel Mongolska. I ten nabízí přednášky a besedy, a to především o Mongolsku. V neposlední řadě bych zmínila i Mongolský spolek,¹⁴ který se snaží přiblížit českou kulturu mongolským občanům a také se soustředí na výuku českého jazyka pro děti i dospělé na úrovni A1 a A2. Dále nabízí výuku mongolského jazyka, a i dalších předmětů, se kterými mají děti problém v českých školách.

Nápomocná může být pro Mongolce i Charita České republiky, která vytváří integrační programy pro migranty v České republice. Dokonce nabízí infolinku, která se specializuje na vyřizování záležitostí s pobytem a zaměstnáním na našem území. Dobré je zmínit fakt, že infolinka je dostupná i v mongolském jazyce. Jak jsem již ale zmiňovala, Mongolové mají většinou problém vyhledávat pomoc, a to především přes oficiální instituce, poněvadž jim příliš nedůvěřují.

---

¹³ Dostupné z: [001830.pdf \(charita.cz\)](#), str. 31

¹⁴ Odkaz na spolek zde: [Mongolský spolek \(mongolskyspolek.cz\)](#)

„Charita v Královéhradeckém kraji provozuje jedno z regionálních integračních center (z nichž většinu provozuje Správa uprchlických zařízení, agentura Ministerstva vnitra ČR). Zde jsou uprchlíkům i dalším migrantům nabízeny komplexní integrační služby včetně sociálního a právního poradenství, tlumočení, jazykových kurzů, pomoci dětem se školními úkoly, organizování komunitních aktivit a zajišťování materiální pomoci.“¹⁵

1.2 Klasifikace mongolštiny a písmo

Mongolština a její dialekty se dají klasifikovat dle různých přístupů. O první klasifikaci se zasloužil Rudnev, jenž rozdělil obecnou mongolštinu na východní, severní, západní a reziduální. Poté (roku 1911) klasifikaci upravil pouze na tři hlavní větve – severní, centrální (zde zařadil chalchu, kterou dále zmiňuji ve své práci) a jižní. S novými klasifikacemi mongolského jazyka přicházeli v průběhu dvacátého století další odborníci, jejichž „klasifikace byly založeny na kombinaci geografických a gramatických (tj. fonetických + morfologických) kritérií. Omezovaly se jen na intuitivní nebo kvalitativní hodnocení,“¹⁶ stejně jako Rudnevova klasifikace. „Až Rybatzki aplikoval jako první kvantitativní přístup a shrnul vzájemné korespondence nejdůležitějších fonetických a morfologických izoglos mezi 12 moderními jazyky.“¹⁷ Klasifikace Schwarze a Blažka je velmi podobná té od Rybatzkiho, liší se pouze v postavení mongolštiny a šira-jugurštiny. „Naše klasifikace operuje s týmiž sedmi moderními jazyky (s úplnými sto slovními spisky, tj. chalcha, kalmyčtina, santa (= dongxiang), bao'an (= bonan), dagurština, šira-jugurština, monguorština (k dispozici máme i data dvou neúplně doložených monguorských dialektů: mongghul [99 slov] a mangghuer [77 slov]).“¹⁸

Národním jazykem Mongolska je chalchská mongolština, jež je oficiálním jazykem i ve Vnitřním Mongolsku, o kterém jsem se již v práci zmiňovala. „V Mongolsku je chalchská mongolština užívána ve všech sférách komunikace. Taktéž ve Vnitřním Mongolsku, pouze výuka v mongolštině – většinová výslovnost je čárkovaná – zde probíhá jen na některých univerzitách a kursech (čínština bývá povinná).“¹⁹ Další zmíněné jazyky v klasifikaci

---

¹⁵ Dostupné z: [001830.pdf \(charita.cz\)](#), str. 34

¹⁶ Dostupné z: [115062.pdf](#), str. 16

¹⁷ Dostupné z: [115062.pdf](#), str. 16

¹⁸ Dostupné z: [115062.pdf](#), str. 17

¹⁹ Dostupné z [115062.pdf](#), str. 36

Schwarze a Blažka jsou používány vždy určitými skupinami obyvatel – různá etnika a různá místa, ke kterým se dané jazyky pojí.

Velkým rozdílem oproti českému jazyku je písmo, poněvadž mongolština se nezapisuje od roku 1941 latinkou, nýbrž upravenou cyrilicí. Dříve se psalo i mongolským písmem, které se stále ještě na některých místech vyučuje, a to i u nás v Mongolském spolku, který jsem zmiňovala v minulé podkapitole. Mongolské písmo se zapisuje shora směrem dolů (ne tedy zleva doprava, jak je tomu například u nás v latince) a bylo prvním písmem ve zmiňované zemi: „Nejdéle používaným pak bylo tradiční mongolské písmo, které vzniklo ve 13. století a používalo se až do roku 1931.“²⁰ Další zvláštností u tohoto písma je, že se jedná o kurzivní systém zapisování: „Všechna písmena ve slově se vždy vzájemně dotýkají a mění se podle toho, zda je písmeno na začátku, uprostřed nebo na konci slova.“²¹ „V ČR se souběžně užívají dva systémy transkripce mongolštiny. Existuje zde česká transkripce vyvinutá českými mongolisty, která odpovídá zvukové podobě mongolského jazyka, a dnes často užívaná anglická transkripce. Anglická verze přepisu mongolského jazyka není pro českého občana blízká zvukové podobě slov. Například název mongolského etnika Chalch je v anglické verzi Khalkha.“²²

Mongolština se od češtiny typologicky výrazně odlišuje, což Mongolům ztěžuje učení se slovanského jazyka.²³ Pokud tedy Mongolové žijí na našem území, je pro ně situace velmi obtížná i z toho důvodu, že zde chybí dostatek tlumočnicků. Mají tedy i nevýhodu, co se týče získání práce v České republice a kariérního růstu. Ti Mongolové (ale i další migranti), kteří si osvojili alespoň základy českého jazyka, mají na pracovním trhu velikou výhodu.

---

²⁰ Dostupné z: [Překlady z a do mongolštiny od specialistů | NK Langa](#)

²¹ Dostupné z: [Mongolské písmo](#)

²² Dostupné z: [1367397604-metodika-cizinci-web.pdf \(clovekvtsni.cz\)](#), str. 51

²³ Slovanské jazyky: Slovanské jazyky se dělí podle různých hledisek, geneticky areálového, typologického aj. do areálových skupin. Nejčastěji se objevuje tradiční klasifikace trichotomická, která uplatňuje vývojové, diachronně typologické hledisko. Podle této klasifikace se slovanské jazyky rozdělují do tří skupin na **jazyky jihoslovanské** – bulharština, makedonština, srbština, chorvatština, bosenština, černohorština, slovinština (a zaniklá *staroslověnština*); **jazyky záposlovanské** – čeština, *slovenština*, horní a dolní lužická srbština, polština, kašubština (a dále vyhynulé jazyky pomořská slovinština a polabština); **jazyky východoslovanské** – ruština, ukrajinština, běloruština, rusínština, západní polesština. Dostupné z: [KLASIFIKACE SLOVANSKÝCH JAZYKŮ | Nový encyklopedický slovník češtiny \(czechency.org\)](#)

1.3 Vzdělávací proces v Mongolsku

Vzdělávací systém v Mongolsku je odlišný od toho českého. V Mongolsku nastupují děti do první třídy až v osmi letech, což je tedy o dva roky později, než je běžné v České republice.

Povinná školní docházka je o rok kratší než v České republice, trvá tedy osm let. Kromě základního vzdělání zahrnuje povinná školní docházka i nižší střední vzdělání (oba tyto stupně se studují po dobu čtyř let). Zde ale nemusí končit vzdělávání žáků. „Lze na ně navázat dvouletým vyšším středním studiem.“²⁴ Samozřejmě se v Mongolsku vyskytují i vysoké školy, kde je například naopak bakalářské studium delší než v ČR. Všechny vysoké školy v Mongolsku jsou placené, tj. studium není zdarma.

Na závěr této podkapitoly bych ráda dodala, že respondentka nenavštěvovala žádný stupeň školy v Mongolsku a ovládá mongolštinu tedy pouze na úrovni běžně mluveného jazyka. Studovala vždy pouze v Evropě.

---

²⁴ Dostupné z: [mongolsko_dbkvs.pdf \(inkluzivniskola.cz\)](#), str. 7

2 Morfologická charakteristika substantiv ve třech sledovaných jazycích

V této kapitole popíšu typologické rozdíly mezi třemi jazyky, kterými hovoří respondentka, a to mongolštinou, francouzštinou a češtinou. Všechny jazyky využívala respondentka při pobytu v zemích, kde se jimi hovoří – v Mongolsku (mongolština), Švýcarsku (francouzština) a České republice (český jazyk).

Nastíním, jak je to se skloňování podstatných jmen u jazyků, jež jsem zmínila v předchozím odstavci. Začnu nejprve mongolštinou, která je jejím mateřským jazykem, poté se budu zabývat skloňováním substantiv ve francouzštině, což byl pro respondentku první cizí jazyk, který se naučila. Na závěr se budu věnovat českému jazyku, který se začala učit jako poslední.

2.1 Zařazení mongolštiny a její skloňování podstatných jmen

Nejprve bych měla zmínit, že jazyky můžeme třídit dle různých kritérií. Nejznámější je pravděpodobně dělení podle jazykových rodin (genetická klasifikace jazyků). V českých školách se žáci nejvíce učí o indoevropské jazykové rodině, poněvadž do ní patří český jazyk i většina dalších evropských jazyků. U mongolštiny je to poněkud složitější, poněvadž lingvisté se jednomyslně neshodli na tom, zda existuje altajská jazyková rodina, kam by spadala turečtina, mandžuštiny a například i právě mongolština. S altajskou teorií přicházelo pár odborníků v minulém století – např. Poppe, Benzing, Rachewiltz, Rybatzki, Kononov, Sanžeev a Varduľ – jak zmiňuje ve své publikaci *Altaic languages*²⁵ Václav Blažek, kterou sepsal ve spolupráci se Schwarzem a Srbou.

Dle Ottova slovníku naučného bychom mohli altajské jazyky definovat takto: „Altajské jazyky shrnují se často s uralskými ve skupinu jedinou; v skutku mají obě skupiny jazykové též systém morfologický (agglutinace s příponami), kořeny však i přípony i celá stavba jazyka jsou různé. Vokálovou harmonii mají s uralskými společně, i rozdělují se jejich samohlásky na tvrdé a měkké (v turečtině, mongolštině a burjetštině jsou též neutrální) a vokálovou harmonií řídí se druh samohlásek v příponách druhem samohlásek ve kmeni.“²⁶

Dále se v Ottově slovníku naučném píše, že bychom mohli altajské jazyky rozdělit na tři další skupiny, přičemž jedna z nich by byla mongolská. Tato mongolská skupina se poté dělí

---

²⁵ Publikace dostupná z: [Altaic Languages | FF: Prohlížení formátu E-kniha \(PDF\)](#)

²⁶ OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Druhý díl, str. 7

na další tři skupiny: „východní (Šárové na sever od Tybetu a Kalkové na sever od Gobi), západní (Kalmykové, kteří prodělali veliké národní stěhování; někteří sídlí mezi Volhou a Uralem, jiní až v Číně, jiní v gubernii tomské, kdež se poturčili) a severní (Burjetové, asi 100.000 duší, v gubernii irkutské a v jejím okolí).“²⁷ Ne všichni lingvisté jsou ale o altajské jazykové rodině přesvědčeni. László Károly, profesor na švédské univerzitě v Uppsale, vydal minulý rok recenzi na knihu *Altaic languages* Václava Blažka, Michala Schwarze a Ondřeje Srby o altajských jazycích. V překladu svou recenzi zhodnotil takto: „Debata ještě neskončila, a co je důležitější, odborníci na altajské jazyky nejsou ve skutečnosti schopni poskytnout přesvědčivé důkazy o otázce, zda jsou altajské jazyky navzájem genealogicky příbuzné. Pro účely této recenze to formuluji opatrně, i když sdílím názor, že podobnosti mezi turkičtinou, mongolštinou, tunguzštinou, korejštinou a japonštinou (a zároveň uralštinou) jsou způsobeny dlouhodobými plošnými interakcemi.“²⁸ Většinou se ale v odborných publikacích dočítáme o zařazení mongolštiny do altajské jazykové rodiny (např. v publikaci od Čermáka *Jazyk a jazykověda*, 2018, str. 73).

Kromě jazykových rodin můžeme jazyky dělit i dle strukturní typologie, kterou vypracoval Skalička. „Skaličkova jazyková typologie vyrostla ze zásad funkčně-strukturální lingvistiky pražské školy. Pražská škola ‚chápe jazyk jako strukturu znaků jazykových, tj. základní řady z říše znaků vyznačené přímým vztahem k realitě.‘ Tato formulace B. Havránka obsahuje základy pražského učení o jazyce (znak, struktura, přímý vztah k realitě), jeho dvojí stanovisko: 1. strukturalistické, 2. funkční.“²⁹

Na základě Skaličkovy strukturní typologie se jazyky dělí na isolační, aglutinační, flexivní, introflexivní a polysyntetický. V každém jazyce se projevuje jeden dominantní typ (a ostatní typy se v tomto jazyce projevují méně).

---

²⁷ OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Druhý díl, str. 7

²⁸ Dostupné z: [View of Václav Blažek, in collaboration with Michal Schwarz and Ondřej Srba: Altaic Languages. History of research, survey, classification and a sketch of comparative grammar. Brno: Masaryk University Press 2019, 358 pp. ISBN 978-80-210-9321-8.](#)

²⁹ Citace v DP pochází z: Jaroslav Popela: [Skaličkova jazyková typologie | Bohumil Vykypěl and Vít Boček - Academia.edu](#), str. 7. Tento text vyhází ze: SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny. Slovanské jazykovědné příručky*.

Mongolština je jazyk s dominancí aglutinačního typu.³⁰ Tento typ se vyznačuje následujícími rysy: „K slovnímu základu se připojuje řada afixů vyjadřujících gramatické významy (např. u substantiva číslo, pády včetně mnoha adverbálních významů, přivlastňovací vztah aj.); slovní základ s různými afixy může mít roli různých slovních druhů; afixy jsou samostatné sémanticky (bez větší synonymie nebo homonymie) i zvukově (zpravidla tvoří vlastní slabiku); protože mají afixy mnoho funkcí v tvarosloví i odvozování, není tu prostor pro takové redundantní funkce jako gramatická shoda; vztah mezi substantivem a přivlastňovacím adjektivem i mezi slovesem a podmětem se spíše vyjadřuje slovosledem, který je gramatikalizován.“³¹ Dále je třeba zmínit, že v mongolštině neexistuje kategorie jmenného rodu a chybí i prefixy.³² „Jde o jazyk, který nezná rody, všechny gramatické kategorie vyjadřuje pomocí přípon navazovaných do řetězců za neměnné slovní základy (tzv. aglutinační typ jazyka; na příklad *áv = otec, ávtaj = s otcem, ávtajga = se svým otcem; jáv = jít, jávúla = nechat jít, poslat, jávúlagda = nechat poslat*).“³³

Rody se v mongolštině nijak nerozlišují, takže učení se rodů v českém jazyce může být pro Mongoly velmi náročné. „Mongolové studující češtinu chápou jenom tak zvaný přirozený rod u jmen (muž, žena), avšak zcela nepochopitelné jsou pro ně rody mužský, ženský a střední. Těžko jim vysvětlit, proč židle je zrovna ženského rodu, stůl mužského a okno středního.“³⁴ S tímto ale mohou mít problém i rodilí mluvčí, kteří netuší, že jmenný rod je v češtině kategorie se spíše strukturujícím charakterem.

Další rozdíl v porovnání s českým jazykem je v kategorii čísla. Přestože mongolština vyjadřuje také jednotné a množné číslo, „v mnoha případech se ponechává tvar singuláru i pro plurál, pokud je to z kontextu jasné. Např. tři dělníci se řeknou mongolsky *tři dělník – гурван ажилчин*.“³⁵ Jak již bylo zmíněno, mongolština hojně využívá přípony. Ty se využijí i v množném čísle. Pokud bychom tvořili množné číslo u substantiva a neponechávali bychom tvar singuláru, tak „se jména v množném čísle skloňují přidáváním týchž pádových

---

³⁰ SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny. Slovanské jazykovědné příručky*, str. 11

³¹ SGALL, Petr. *Slovo a slovesnost*, str. 272. Dostupné z: [Slovo a slovesnost – Typy jazyků a jejich základní vlastnosti](#)

³² Dostupné z: [Wayback Machine](#), str. 7

³³ Dostupné z: [1367397604-metodika-cizinci-web.pdf \(clovekvtsni.cz\)](#), str. 50

³⁴ Dostupné z: [Wayback Machine](#), str. 7

³⁵ Dostupné z: [Wayback Machine](#), str. 8

přípon jako v jednotném čísle k základu rozšířenému o příponu množného čísla.³⁶ Což je princip aglutinačního typu.

Mongolština má však s češtinou něco společného, a to sedm pádů (viz příloha č. 1)³⁷. I mongolština totiž užívá skloňování u podstatných jmen (a i dalších ohebných slovních druhů). „Takto vypadá sedm pádů v mongolštině: nominativ, genitiv, dativ/lokativ, akuzativ, ablativ, instrumentál, sociativ.“³⁸ Pády v mongolštině se tedy od českých pádů liší, a to především od pátého až po pátý pád – na pátý pád se v mongolštině ptáme *od koho? od čeho? odkud?* na šestý pád se můžeme zeptat *kým? čím? na čem? po čem? kudy? během čeho?* a na sedmý pád můžeme použít tyto otázky: *spolu s kým? s čím?*

V mongolštině můžeme přidávat i další přípony a vznikají tak velmi dlouhá slova. „Vezměme si například slovo цахилгаан, což je elektřina. To je základ. Nyní přidáme příponu a podíváme se na aglutinaci. Přidáme tedy příponu жуул a vznikne ‘nové slovo’ (sloveso) цахилгаанжуул, což znamená *elektrizuje*.“³⁹

Pomocí přípon tedy nemusíme vytvořit jen jiné podstatné jméno, ale i jiný slovní druh. Dle mongolské jazykové školy⁴⁰ jsou pády a přípony druhým nejtěžším učivem v osvojování si mongolštiny. Za nejtěžší je považována výslovnost.

2.2 Zařazení francouzštiny a její podstatná jména

Francouzština se stejně jako čeština řadí do indoevropské jazykové rodiny (což neplatí u mongolštiny). Na rozdíl od jazyka českého se však u francouzštiny nejedná o slovanský, ale o románský jazyk.

Dále bychom francouzštinu označili podle Skaličky jako jazyk s převahou izolačního typu. „V typu isolačním se ani skloňování ani časování neděje příponami.“⁴¹ Velkým rozdílem oproti češtině je neměnnost substantiva (tj. nemění se tvar podstatného jména). „Isolační typ neváže na slovo nějaké koncovky, předpony, přípony a. p., nechává, pokud to jde, slovo samo o sobě. Potom ovšem vše to, co se jinde vyjadřuje koncovkou, musí jazyk isolační

---

³⁶ ŠÍMA, Jiří. *Mongolsko-český a česko-mongolský kapesní slovník*, str. 784

³⁷ ŠÍMA, Jiří. *Mongolsko-český a česko-mongolský kapesní slovník*, str. 778 až 782

³⁸ Dostupné z: [bc.pdf \(muni.cz\)](#), str. 15 až 17

³⁹ Dostupné z: [Top 5 Things That Make Mongolian Language Hard To Learn](#)

⁴⁰ Jazyková škola sídlící v hlavním městě Mongolska, jež se zaměřuje na výuku mongolštiny pro studenty po celém světě. Nabízí i online kurzy. Dostupné z: [Mongolian language: Learn Mongolian Free - Online lessons](#)

⁴¹ SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny. Slovanské jazykovědné příručky*, str. 11

vyjádřit jinak. [...] Rozdíl 1. pádu a 4. pádu vyjadřuje franština a jiné isolační jazyky slovosledem⁴². Jiné pády se vyjadřují předložkou (*de* = genitiv, 2. pád, *à* = dativ, 3. pád). Je ovšem pravda, že franština není isolačnímu typu na 100 % věrna. I ve skloňování se od něho odchyluje. Předložky pádů splývají se členem v jedno slovo: *de le* splývá v *du*, *à le* v *au*. Podstatné jméno samo zůstává tím ovšem nedotčeno.⁴³ Můžeme tedy říci, že se ve francouzštině substantiva neskloňují.

Také je „ve slovní zásobě velké množství tzv. nemotivovaných (základních, neodvozených) slov. Velký počet pomocných slov nedává prostor pro tzv. volný slovosled a postavení závislého slovesa je vyjádřeno pomocným slovem, spojkou, běžné tedy jsou vedlejší věty.“⁴⁴

Ve francouzštině existují stejně jako v češtině rody podstatných jmen. Avšak nejsou úplně totožné. „Podstatná jména jsou ve francouzštině rodu mužského nebo ženského. Střední rod u podstatných jmen není. V rodě podstatných jmen není mezi francouzštinou a češtinou vždy shoda: mnohá podstatná jména mají ve francouzštině jiný rod než v češtině, např.: *la table f stůl*, *le livre m kniha*.“⁴⁵ Stejně jsou v obou jazycích vyjadřované hodnoty kategorie čísla, tedy singulár a plurál.

2.3 Zařazení češtiny a skloňování podstatných jmen v češtině

Čeština se stejně jako francouzština řadí do indoevropské jazykové rodiny. Při dalším rozřazení bychom češtinu zařadili k slovanským jazykům,⁴⁶ a to konkrétně k západoslovanským jazykům, kam patří i polština, slovenština, kašubština a lužická srbština.

„Čeština je jazyk flexivní, tj. jazyk, který má flexi (ohýbání pomocí koncovek): skloňování jmen, časování sloves a stupňování přídavných jmen a příslovcí. Pro jazyky flexi vního typu je charakteristické, že jedna koncovka mívá více mluvnických významů – srov. *-ech* = koncovka 6 p. mn. č. Na druhé straně mívá tentýž význam nebo kombinace týchž významů

---

⁴² Srovnání: „*Le livre est là = Kniha je zde. J'apporte le livre = Přináším knihu.*“ – ŠABRŠULA, Jan. *Francouzština*, str. 33

⁴³ SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny. Slovanské jazykovědné příručky*, str. 15

⁴⁴ SGALL, Petr. *Slovo a slovesnost*, str. 272. Dostupné z: [Slovo a slovesnost – Typy jazyků a jejich základní vlastnosti \(cas.cz\)](#)

⁴⁵ ŠABRŠULA, Jan. *Francouzština*, str. 19 až 20

⁴⁶ Dostupné z: [KLASIFIKACE SLOVANSKÝCH JAZYKŮ | Nový encyklopedický slovník češtiny \(czechency.org\)](#)

různé prostředky vyjadřování (např. 2. p. j. č. u podstatných jmen bývá vyjadřován koncovkami *-a, -u, -e, -y, -i, -l*).

Čeština má však i některé rysy jiných typů jazyků, a to jazyků izolačního typu (pád se vyjadřuje pomocí předložek), aglutinačního typu (každá mluvnická kategorie má zvláštní koncovku), polysyntetického typu (pro něj je příznačné množství složenin) ale i vnitroflexivního typu (obměňují se samohlásky uvnitř kmene).⁴⁷ Zařazení českého jazyka ke konkrétnímu typu, tedy že se jedná o flexivní jazyk, vychází opět ze Skaličkovy typologie. Důležité je také zmínit rody podstatných jmen, které již byly nastíněny v podkapitole u francouzštiny. „Čeština má rody (3 základní, mužský se dělí na životná a neživotná). To je flexivní rys.“⁴⁸ Musíme však brát v potaz, že maskulina životná a neživotná se neskloňují stejně, proto je třeba hovořit o čtyřech hodnotách jmenného rodu. Na základě rodů zařazujeme jednotlivá podstatná jména ke vzorům, podle kterých dané substantivum skloňujeme (pokud je tedy sklonné – viz dále).

Skloňování podstatných jmen je v češtině běžné. Zatímco roditelým mluvčím přijde flexe automatická, pro cizince může být velmi náročná a nepochopitelná. „Výrazná většina jmen v češtině vyjadřuje gramatické významy svými pádovými koncovkami. Některá jména však koncovky nemění: obvykle jde o jména přejatá z cizích jazyků, např. substantivum *angažmá*. Takovému jménu říkáme nesklonné.“⁴⁹

Každé substantivum vyjadřuje v češtině kromě rodu a vzoru také číslo (jednotné a množné)⁵⁰ a pád. „Čeština má sedm pádů: nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokál a instrumentál. Pád je u všech jmen kategorií proměnlivou, jinými slovy všechna jména pád rozlišují (mohou být použita v různých pádech).“⁵¹

2.3.1 Skloňování podstatných jmen rodu mužského, se kterými pracovala respondentka

Skloňování podstatných jmen mužského rodu je považováno za nejobtížnější, poněvadž rod mužský životný se vyznačuje velkou vnitřní variantností. Rod mužský neživotný zase může působit potíže ve tvaru L sg. a L pl.

---

⁴⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 19

⁴⁸ SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny. Slovanské jazykovědné příručky*, str. 59

⁴⁹ ADAM, Robert. *Gramatické rozborů češtiny: výklad a cvičení s řešeními*, str. 70

⁵⁰ Vyjma pluralii tantum a singularii tantum. K tomu více v následujících podkapitolách.

⁵¹ ADAM, Robert. *Gramatické rozborů češtiny: výklad a cvičení s řešeními*, str. 71

„Uvnitř mužského rodu se rozlišují jména životná a neživotná. Jména životná mají základní tvary v 1. pádě č. j. jednak bez koncovky, jednak s koncovkou *-a* nebo *-e*., jména neživotná mají základní tvar 1. p. č. j. vždy bez koncovky.“⁵²

Vzory životných substantiv rodu mužského bez koncovky jsou vzory *pán* (skloňování tvrdé) a *muž* (skloňování měkké). Okrajově existují případy dílčího či úplného kolísání mezi těmito dvěma vzory, např. *manžel* nebo *anděl*. „Podstatná jména *manžel* a *anděl*, která se skloňují podle tvrdého vzoru *pán*, mají v 5. p. j. č. tvary podle měkkého vzoru *muž*: *manželi*, *anděli*.“⁵³ Kolísání mezi vzory není v češtině sice běžné, ale není samozřejmě ani vyloučené.

Ke jménům s koncovkou *-e* přiřazujeme vzor *soudce*, u kterého se často stává, že toto substantivum skloňujeme v pátém pádě nesprávně *soudče* místo správného *soudce*. U cizinců bychom však výše zmíněný (nekodifikovaný) tvar V sg. nemuseli nazývat chybou, poněvadž nedochází ke komunikačnímu neúspěchu. Posledním vzorem rodu mužského životného je *předseda*, podle něhož se skloňují jména zakončená na *-a*.

„Velkou většinu maskulin neživotných zahrnuje vzor *hrad*.“⁵⁴ Dále existuje v rodu mužském neživotném vzor *stroj*, což je oproti zmíněnému *hradu* vzor měkký. I zde může docházet ke kolísání mezi tvrdým a měkkým typem – např. slovo *hospic*. „Tvary podle vzoru *stroj* i *hrad* má podstatné jméno *hospic*: ve 2. p. j. č. *hospice* i *hospicu*, v mn. č. tvary: 1. a 4. p. *hospice* i *hospicy*, 6. p. *hospicích* i *hospicech*, 7. p. *hospici* i *hospicy*. V úzu převažují tvary podle měkkého vzoru *stroj*.“⁵⁵

U substantiv rodu mužského neživotného vzoru *hrad* je komplikovaný na skloňování především 6. pád (singuláru i plurálu). U singuláru se nabízí dvě koncovky, které jsou pro 6. pád typické *-u* a *-e*. První ze zmiňovaných koncovek „mívají slova nová a přejatá a jména s kmenem zakončeným na *-k*, *-g*, *-h*, *-ch*, jako (ve) *vlak*u, *sněhu*, *mechu*, *ringu*; v *Písku*, v *Minsku*, ale je (v) *jazyku* i *jazyce*, *potoku* i *potoce*, *rybníku* i *rybníce*, *kožichu* i *kožiše*; v *Mělníku* i *Mělníce* apod.“⁵⁶ Oproti tomu koncovka *-e* se používá převážně substantiv,

---

⁵² ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 189

⁵³ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování mužských jmen kolísajících mezi měkkým a tvrdým skloňováním \(cas.cz\)](#)

⁵⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 195

⁵⁵ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování mužských jmen kolísajících mezi měkkým a tvrdým skloňováním \(cas.cz\)](#)

⁵⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 196

jejichž koncovka v Gsg končí na *-a*. Samozřejmě se může koncovka *-e* vyskytovat i u podstatných jmen, jež mají v 2. pádě koncovku *-u*: „*mostu – mostě, stolu – stole, sálu – sále*.“⁵⁷ Co se týče 6. pádu množného čísla, u vzoru *hrad* používáme tři koncovky *-ech*, *-ích* a *-ách*, přičemž distribuci těchto koncovek obvykle přesně neznají ani rodilí mluvčí. U singuláru jsem zmiňovala některá slova zakončená na souhlásky *-k*, *-g*, *-h*, *-ch*. V plurálu (6. pádu) mají tato slova koncovku *-ích* nebo *-ách*. Zajímavostí je, že zde záleží na počtu slabik v daném slově (v nominativu). Jednoslabičná slova „mají v 6. p. mn. č. koncovku *-ích*: *blocích, bocích, arších, březích, dluzích, rozích*. V běžné mluvě se vedle toho uplatňuje variantní koncovka *-ách*, nevyžadující alternaci předcházející souhlásky, např. vedle *život v dluzích* je v úzu doloženo i *život v dluhách*, ale tvar *dluhách* kodifikován (v SSČ ani jinde) není.“⁵⁸ U víceslabičných slov se uplatňuje více koncovka *-ích*. Koncovka *-ách* by v tomto případě byla spíše u expresivních výrazů: „běžná je u neživotných zdobnělin, např. *balíčcích i balíčkách, obláčcích i obláčkách, chlebičcích i chlebičkách, kouscích i kouskách, domcích i domkách, rybníčcích i rybníčkách, lesících i lesíkách*, a u (některých) slov pojmenovávajících skutečnosti/jevy denního života, např. *dřeváčích i dřevákách, hrncích i hrnkách*, v pomnožných *tepláčích i teplákách, modrácích i modrákách*.“⁵⁹ V tomto odstavci jsem zmínila i koncovku *-ech*. Tu používáme v případě, když substantivum končí v nominativu na souhlásky *-l*, *-s*, *-z* nebo *-x*. V slov končících na souhlásky uvedené v předešlé větě však můžeme většinou⁶⁰ využít i koncovku *-ích*. „Podoba s *-ech* se objevuje i u jmen s měkkým skloňováním, např. *cíl – cílech*.“⁶¹

Pro žáky cizince může být složité i skloňování podstatných jmen končících na *-us*, *-ius*, *-eus*, *-os*, *-es*. Zjednodušeně by se dalo říci, že vždy danou koncovku životného substantiva nahradíme v druhém pádě č. j. koncovkou *-a*. Např. *génus* (1. pád), *génia* (2. pád). U neživotných podstatných jmen nahradíme koncovku v 1. p. koncovkou *-u* v 2. pádě – *cyklus* (1. pád), *cyklu* (2. pád). „Někdy se české koncovky vzoru *hrad* přidávají k celému slovu, např. *bonus – bonusu, citrus – citrusu, fikus – fikusu, humus – humusu, korpus – korpusu, krokus – krokusu, lakmus – lakmusu, luxus – luxus, mošus – mošusu, opus – opusu, rébus –*

⁵⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 196

⁵⁸ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování mužských jmen – 6. p. mn. č. \(cas.cz\)](#)

⁵⁹ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování mužských jmen – 6. p. mn. č. \(cas.cz\)](#)

⁶⁰ „Pouze koncovku *-ech* má *fax – faxech* a *e-mail – e-mailech*“ - dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování mužských jmen – 6. p. mn. č. \(cas.cz\)](#)

⁶¹ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 197

rébusu, status – statusu (ale jen *statu quo*), *turnus – turnusu*, ze jmen na *-os* je to např. *epos – eposu, étos – étosu, chaos – chaosu, kolos – kolosu, patos – patosu*.⁶² Některá podstatná jména mají možné dvojí skloňování – např.: *glóbus* (1. pád), *glóbusu/glóbu* (2. pád).

Další výjimkou u skloňování neživotných substantiv mužského rodu jsou ta podstatná jména, jejichž základ je zakončený na *-us* a při skloňování se zmiňované *-us* odpojuje a nahrazuje jej samohláska *-a* v G sg. - (např. *rádus*). Zde se uplatní skloňování podle vzoru *les*, tedy v 2. p. budeme užívat koncovku *-a*.

Na závěr skloňování substantiv mužského rodu bych měla dodat, že existují i adjektivní typy skloňování u rodu jak mužského životného, tak neživotného. U rodu mužského životného se jedná o dva vzory (*hajný* a *průvodčí*), podle kterých můžeme skloňovat zpodstatnělá přídavná jména. „Mužská jména neživotná s adjektivním skloňováním jsou pouze tvrdého typu mladý – vz. *zlatý*.“⁶³

Na úplný závěr této podkapitoly o skloňování podstatných jmen rodu mužského dodám, že označení rodin řadíme do tzv. smíšeného typu. „Ve spojení s rodnými jmény se pak užívá: *Jan a Eva Brejchovi/Brejchových/Brejchů*. Volba tvarů závisí na rodové tradici a místním úzu.“⁶⁴

2.3.2 Skloňování substantiv rodu ženského, s jejichž typy pracovala respondentka

Podstatná jména rodu ženského skloňujeme podle čtyř základních typů: *žena, růže, píseň, kost*. „První typ, vzor *žena*, je základním typem pro skloňování jmen ženského rodu. Je také nejpočetněji zastoupen. Jeho paradigma je pravidelné, v žádném případě nejsou tvary variantní. Kmen jmen sem náležejících je zakončen na souhláskové písmeno tvrdé, obojetné, okrajově i měkké. Pro jména tohoto typu je charakteristický tvar 2. p. mn. č., který je bez koncovky (*žen*).“⁶⁵

Další problematikou u ženského rodu přechod některých feminin od vzoru *kost* ke vzoru *píseň*. Jedná se o nejsložitější jev ve skloňování feminin, a i rodilí mluvčí mohou mít s těmito jevy problémy. „Deklinační koncovky se navzájem prolínají a vznikají dubletní podoby v

---

⁶² Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování mužských jmen zakončených na -us, -ius, -eus, -os, -es \(cas.cz\)](#)

⁶³ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 199

⁶⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 195

⁶⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 203

jednotlivých pádech nebo celé paradigmatické soubory přechodné.⁶⁶ Jako příklad uvedu několik slov, která přechází od vzoru *kost* ke vzoru *píseň*: *myš, moc, nemoc, pomoc, pěst, ocel*. K tomuto přechodu dochází především proto, že „původní deklinace – *i*-kmeny⁶⁷ a *ja*-kmeny⁶⁸ – spojoval shodný gramatický rod a shodné podoby měkčících pádových koncovek v D, L a I sg. a později i Gpl, když zde ženské *ja*-kmeny přijaly od *i*-kmenů tvar s koncovkou *-í* (místo původního tvaru bez koncovky).“⁶⁹ Kvůli tomu vznikl třetí deklinační typ, který je v současné době zastupován vzorem *píseň*. „V současné době kolísání pokračuje. Asimilační proces není ukončen, a proto často u jednotlivých jmen nelze stanovit pevné paradigma, kodifikovat tvar v té či oné podobě.“⁷⁰

Problematickými jevy u ženského rodu mohou být vlastní jména zeměpisných názvů typu *Sofia, Troja, Korea*. „Skloňování cizích podstatných jmen, která jsou zakončena v 1. pádě (sg.) zakončena na: *-ja, -ia, -ea, -oa, -ua*, může být velmi složité, protože „tato jména samým svým zvukovým složením jsou ve větší nebo menší míře vzdálena naší vlastní slovní zásobě, a že se proto jednotlivé typy těchto jmen nestejnou měrou podřizují domácím skloňovacím vzorům.“⁷¹ Nemusí se jednat pouze o zeměpisné názvy, nýbrž i o některá apelativa – např. *idea*. U těchto typů se prolíná tvrdé a měkké skloňování.

V neposlední řadě bych zmínila i skloňování feminin zakončených na *-ca, -ča, -ša, -ža, -ja, -ňa*. Jedná se tedy o substantiva, jež se skloňují podle vzoru *žena*. Zde se jedná o zajímavost skloňování v 3. a 6. pádu čísla jednotného u substantiv zakončených na *-ca, -ča, -ša, -ža*. „Vlivem měkké souhlásky na konci tvarotvorného základu pronikla do 3. a 6. p. j. č. vedle pravidelné koncovky *-e* rovněž koncovka *-i* podle vzoru *růže*, a to u obecných podstatných jmen (s výjimkou slova *skica*) i rodných jmen. Ve 3. a 6. p. j. č. jsou tedy přípustné dubletní tvary, přestože PMČ uvádí u jmen typu *gejša, dueňa* ve 3. a 6. p. j. č. jen koncovku *-e*.“⁷² Dubletní tvary se nachází i u substantiv zakončených na *-ja a -ňa*. „Ve všech pádech mn. č.

---

⁶⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 205

⁶⁷ Vzor *kost*

⁶⁸ Vzor *růže*

⁶⁹ PETR, Jan. *Mluvnice češtiny 2 Tvarosloví*, str. 330. Dostupné z: [mluvnice-cestiny-2.pdf](#)

⁷⁰ PETR, Jan. *Mluvnice češtiny 2 Tvarosloví*, str. 330. Dostupné z: [mluvnice-cestiny-2.pdf](#)

⁷¹ DOKULIL, Miloš: *Naše řeč*, 38. ročník z roku 1955, str. 199. Dostupné z: [Naše řeč 1955 | Digitální knihovna Akademie věd ČR | Digitální knihovna Kramerius \(cas.cz\)](#)

⁷² Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování ženských jmen zakončených na -ca, -ča, -ša, -ža, -ja, -ňa \(cas.cz\)](#)

jsou dubletní tvary podle vzoru *žena* i *růže*. Tvary skloňované podle vzoru *žena* se odlišují pravopisem – místo koncovky *-y* mají po měkké souhlásce koncovku *-i*.⁷³

K ženskému rodu patří kromě substantivních vzorů, které jsem již zmínila, i adjektivní vzory, a to *bytná* (tvrdý typ) a opět *průvodčí* (měkký typ) jako u rodu mužského životného. „Podstatná jména ženského rodu s adjektivním skloňováním označují převážně osoby, a to zpravidla rodové protějšky k příslušným jménům mužským.“⁷⁴

2.3.3 Skloňování substantiv středního rodu, se kterými pracovala respondentka

Neutra skloňujeme podle čtyř hlavních substantivních vzorů: *město*, *moře*, *kuře*, *stavení*.

I zde se můžeme setkat s přejatými jmény, která jsou zakončena na určitou slabiku. „Podstatná jména přejatá (z latiny nebo řečtiny), která mají před *-um* samohlásku, skloňujeme v j. č. a v 1., 4. a 5. p. mn. č. podle vzoru *město*, ostatní pády mn. č. jsou podle vzoru *moře*.“⁷⁵ Jedná se například o slova *studium* nebo *muzeum*. Samozřejmě můžeme skloňovat i ta slova, která mají před *-um* souhlásku. Ta skloňujeme pouze podle vzoru *město*. Zde bychom mohli jako příklady uvést substantiva *album*, *centrum* nebo *datum*.

Stejně jako u mužského rodu (neživotného) je komplikované skloňování v 6. pádě i u středního rodu, konkrétně vzoru *město*. V jednotném čísle se u tohoto vzoru vyskytují dvě koncovky *-u* a *-ě/e*. Druhá z uvedených koncovek se používá častěji. Zatímco koncovka *-u* „obdobně jako u maskulin bývá po *-k*, *-g*, *-h*, *-ch*: *oku*, *uchu*, *blahu*, *tangu*; (o) *Togu*, (v) *Blansku*, (na) *Slovensku*, u hromadných jmen na *-ivo*, *-stvo*, *-ctvo*, [...] a u jmen na *-no*, jako *chladnu*, *budoucnu*...“⁷⁶ Neméně problematické může být i skloňování substantiv podle vzoru *město* v množném čísle, které má stejně jako vzor *hrad* u rodu mužského neživotného tři možné koncovky (*-ech*, *-ích* a *-ách*). „V 6. p. množ. čísla je koncovka *-ech* základní, jako *o řemeslech*, *na plátnech*, *v procentech*, *v slovech*, *v jádrech*, *v pásmech*. U jmen na *-ko*, *-ho*, *-go*, *-cho* je v dnešním spisovném jazyce pravidlem koncovka *-ách*, jako *v městečkách*, *jhách*, *tangách*, *suchách*.“⁷⁷ V množném čísle rodu středního (vzor *město*) mohou vznikat

⁷³ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování ženských jmen zakončených na -ca, -ča, -ša, -ža, -ja, -ňa \(cas.cz\)](#)

⁷⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 207

⁷⁵ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování jmen středního rodu zakončených na -um, -on, -ma \(cas.cz\)](#)

⁷⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 200

⁷⁷ HAVRÁNEK, Bohuslav. *Česká mluvnice*, str. 156

dublety – a to u přípon *-sko* a *-isko*: „Vedle tvarů na *-ách* se drží také tvary na *-ích*, srov. *o jablcích*⁷⁸ (vedle *o jablkách*), *ve střediscích, na stanoviscích* (vedle *ve střediskách, na stanoviskách*).“⁷⁹

Kolísání mezi vzory a dublety nalezneme i u dalších substantiv rodu středního – například: „*koleno* – vzor *město* – ve významu části těla, č. mn. 2. p. *kolen* i *kolenou*, 3. p. *kolenům*, 6. p. mn. č. *kolenech* i *kolenou*, 7. p. *koleny*, jinak podle vz. *město*.“⁸⁰

Střední rod má dále dva adjektivní typy – tvrdý (*vstupné*) a měkký (*hovězí*). „K tvrdému typu náležejí jména vzniklá univerbizací ze spojení adjektiva se substantivem, jako světlé (= pivo).“⁸¹ Kromě těchto univerbizátů se k tvrdému typu řadí i názvy poplatků např.: *nájemné*. K měkkému typu se řadí pouze názvy druhů mas (jako právě vzor *hovězí*).

2.3.4 Pluralia tantum a singularia tantum

Doposud jsme se setkali pouze s podstatnými jmény, jejichž paradigma obsahuje tvary singulárové i plurálové. V českém jazyce existují však i taková substantiva, jež vyjadřují jenom jedno z těchto čísel.

Nejdříve se zaměříme na podstatná jména, která vyjadřují pouze množné číslo. Označujeme je jako pluralia tantum. Tato substantiva mohou označovat jen jednu konkrétní věc, nebo jev, ale jejich skloňování je plurálové, singulárové tvary se u nich nevyskytují (nebo jen ve specifických případech).

„K pluraliím se řadí: názvy podvojných předmětů, tj. předmětů složených z dvou částí: *nůžky, kleště, brýle, kalhoty, tepláky, plíce, ústa, játra* ... Tvary j. č. *plíce... s plící* se vyskytují běžně v profesní mluvě lékařské; názvy složitějších nástrojů, přístrojů, souborů složených (aspoň původně) z více částí: *hodinky, housle, kamna*...; názvy časových období, svátků, složených často z několika či více dnů: *prázdniny, hody, Vánoce, Velikonoce, Dušičky, Hromnice*...; některá vlastní jména pomístní a místní, např. jména pohoří: *Krkonoše, Tatry*...“⁸²

---

⁷⁸ Zde dochází i ke kolísání mezi vzory *město* a *moře*.

⁷⁹ HAVRÁNEK, Bohuslav. *Česká mluvnice*, str. 156

⁸⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 201

⁸¹ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 202

⁸² ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 162

U pomnožných jmen lze specifikovat konkrétní počet pomocí číslovek souborových: *dvoje housle, patery kalhoty*.

Opakem pluralií tantum jsou slova, která mají jenom tvary jednotného čísla, přestože se může jednat o slova, jež vyjadřují větší počet než jeden. Tato slova označujeme jako *singularia tantum*.

Do této kategorie patří například jména látková. „Jména látková označují hmotu nebo látku jevící se jako amorfní či kompaktní, nerozčleněný celek. Mezi jména látková jsou řazeny názvy některých potravin (*maso, mouka, tvaroh*), nápoje (*mléko, pivo, voda*), tekutin (*benzín, olej, voňavka*), kulturních plodin (*čočka, obilí, zelí*), užitkových hmot (*dřevo, palivo, mýdlo*), přírodních jevů (*písek, světlo, vzduch*), kovů (*ocel, stříbro, zlato*), chemických prvků (*kyslík, síra, vápník*).“⁸³ Pokud bychom chtěli specifikovat konkrétní množství u látkových jmen, musíme před substantivum přidat číslovku, nebo výraz, který by již konkrétně vyjadřoval nějaké množství – např.: *jeden kus masa, jeden litr vody* atd.

K singulariím tantum se dále řadí jména hromadná/kolektiva, která vyjadřují větší počet určitých jevů/předmětů, ale pojmenováváme je souhrnným hromadným názvem vyjadřujícím číslo jednotné. „Například *listí, dobytek a uhlí*. Kolektiva jsou většinou slova českého původu (*ptactvo*), přejatých slov mezi nimi je poměrně málo (*kilometráž*)... Některá slova zahrnují hromadný význam už ve svém pojmu (*dav, hmyz, lid, roj, sbor, skot*).“⁸⁴

K singulariím tantum patří i jména abstraktní. „Vedle původních jmen, jako *chuť, hmat, čich*, odvozeniny od adjektiv a sloves: *chytrost, chudoba, hluchota; plavání, stisknutí, přátelství, běh*. U těchto jmen se může vyskytnout plurálový tvar, jestliže se z abstraktního jména stalo konkrétní: *sladkosti* = sladké výrobky, *dobroty* = dobré pokrmy.“⁸⁵

Skloňování pluralií tantum může být velmi obtížné, a to nejen pro cizince. „Pomnožná jména jsou často obtížně zařaditelná do kategorie rodu, a to způsobuje následně nejistotu při výběru pádových tvarů. Vlivem nezřetelného původu názvu se často stává, že tato jména kolísají mezi rody a vzory.“⁸⁶ U pluralií a singularií tantum tedy pozorujeme nesoulad mezi formou a významem.

---

⁸³ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Číslo podstatných jmen \(dvoje housle, hromady listí\) \(cas.cz\)](#)

⁸⁴ Dostupné z: [19 - Hromadna jmena v cestine.pdf \(cuni.cz\)](#)

⁸⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 162

⁸⁶ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Zeměpisná jména pomnožná \(cas.cz\)](#)

2.3.5 Skloňování francouzských osobních jmen

Dále bych se ráda věnovala obtížnějším případům skloňování francouzských vlastních jmen v českém jazyce.

Nejproblematictější na skloňování cizích jmen je fakt, že výslovnost často neodpovídá zápisu z hlediska přejímajícího jazyka. Důležité je podotknout, že některá přejatá jména se do českého skloňovacího systému zařadí snadno, jiná kolísají a některá se nezařadí vůbec (mají pro češtinu netypické zakončení, tudíž zůstanou nesklonná). Vzhledem k tomu, že osobních jmen je opravdu mnoho, uvedu zde pouze několik případů, se kterými pracuji i v druhé části diplomové práce.

Nejprve bych zmínila francouzská osobní jména, která končí na souhlásku, ale výslovnost těchto jmen je na konci slova jiná (přesto opět na souhlásku).

„Pod tento typ spadají jména cizího původu zakončená v grafické podobě na *-c*, ale ve výslovnosti na [k] (*Mauriac, Chirac, Balzac*). V tvarech nepřímých pádů můžeme zaměnit v grafické podobě *-c-* za *-k-* (2. p. *Mauriaka, Chiraka, Balzaka* – 5. p. *Mauriaku, Chiraku, Balzaku*) nebo je možné grafickou podobu ponechat nezměněnou (2. p. *Mauriaca, Chiraca, Balzaca* – 5. p. *Mauriacu, Chiracu, Balzacu*). Vzhledem k tendenci současné češtiny, aby ze všech pádových tvarů daného jména byla rozpoznatelná jeho základní podoba, se dnes stále více prosazuje (zvláště u méně známých jmen) spíše druhý postup.“⁸⁷ U těchto příkladů tedy můžeme sledovat, že je v češtině výslovnost jiná než její zápis (*c* se čte jako *k*), jak je zmíněno v předchozím odstavci. Česká výslovnost odpovídá té francouzské.

Pokud vlastní jméno končí na dvě souhlásky, může (ale i nemusí) se při skloňování v 2. pádu vypouštět poslední souhlásky. „V psané podobě se v nepřímých pádech koncové souhláskové písmeno zachovává, ale ve výslovnosti kolísají dvě podoby – s koncovou souhláskou vypuštěnou i ponechanou (2. p. *Gerarda* [žérára] i [žérárda].“⁸⁸ Stejně by to fungovalo například i u francouzského spisovatele Flauberta. Plná výslovnost je opět projevem tendence k neměnnosti základu při ohýbání.

---

⁸⁷ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku \(cas.cz\)](#)

⁸⁸ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku \(cas.cz\)](#)

Specifičnost mají i francouzská jména, která jsou zakončena na *-es* (např. Jacques, Descartes). Zde nastává komplikace s výslovností v 2. pádě. Koncovku *-es* v písemném záznamu můžeme vypustit (2. p. *Jacqua, Descarta*), avšak častěji se setkáváme s tendencí zanechávat *-es*: 2. p. *Jacquesa/Jacquese, Descartesa/Dcartese*. Dublety jsou tedy velmi běžné a mohou komplikovat pochopení skloňování francouzských jmen.

Co se týče francouzských vlastních jmen, můžeme vidět, že některá jména končí na souhlásku, ale výslovností končí na samohlásku. Zde uvedu jako hlavní příklady jména *Dubois* a *Marat*, která mají výslovnost [dyboa] a [mara]. „U těchto jmen se pádové koncovky nepřímých pádů přidávají za celé jméno a podle zakončení na měkké či tvrdé písmeno se tato jména skloňují podle vzoru *muž* nebo *pán*.“⁸⁹ Česká výslovnost zde neodpovídá ani francouzské výslovnosti, ani zápisu. Skloňování v češtině poté ale odpovídá dvěma mužským životným vzorům. U jména *Dubois* přidáváme tedy v 2. pádě *-e* a vznikne *Duboise* (vzor *muž*). Naopak jméno *Marat* bude v 2. pádě zapsáno jako *Marata* (vzor *pán*).

U francouzských jmen se může stát, že koncová souhláska se v 1. p. nevyslovuje vůbec – např. ve jménech, která jsou výslovností zakončena na [o], ale v písmu jsou zakončena na souhlásku. V 2. pádě ale můžeme vidět, že se souhláska do skloňování opět přidává. „Např. *Corot*, 1. p. [koro], 2. p. [korota], [...]“⁹⁰

Francouzská jména mohou být samozřejmě zakončena v písmu i výslovnostně na samohlásku. Jedná se například o jména, která končí *na -é*. „Jména zakončena ve výslovnosti i v písmu na *-é* skloňujeme běžně pomocí zájmenných koncovek. U francouzských jmen se vedle zájmenného skloňování objevují i koncovky vzoru *pán*: *Mallarmé, Mérimée* – 2. p. *Mallarmého* i *Mallarméa, Mérimého* i *Mériméa*.“⁹¹ Skloňování pomocí zájmenných koncovek a vzoru *pán* můžeme sledovat i u jmen, která nejsou francouzského původu např. *Goethe, Dante* nebo *Rilke*. Tato jména končí v písmu i výslovnostně na *-e*. Dle *Internetové jazykové příručky* je u známých jmen stále ještě častěji používáno skloňování podle vzoru *pán*. Skloňování pomocí zájmenných koncovek není ale chybné, ba naopak je stále na

---

⁸⁹ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na \[a\], \[á\] \(cas.cz\)](#)

⁹⁰ Dostupné z: [1.Stepanova_s.117-140.pdf \(avcr.cz\)](#), str. 129

⁹¹ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na \[e\], \[é\] \(cas.cz\)](#)

vzestupu, poněvadž „je z pádových tvarů lépe rozpoznatelná základní podoba jména“.⁹² U skloňování těchto nefrancouzských jmen je ale třeba dávat pozor na to, jestli jménu nepředchází „ve výslovnosti měkká souhláska nebo s, z.“⁹³ Pokud ano, „skloňujeme jméno buď podle vzoru *soudce*, nebo stejně jako u předchozího typu stále častěji i pomocí zájmenných koncovek.“⁹⁴ Jako hlavní příklad zde uvedu jméno německého filosofa *Nietzscheho*, jehož příjmení se v 1. pádě zapisuje jako *Nietzsche*. Druhý pád by se zapsal stejně jako 1. pád (vzor *soudce*), nebo jako *Nietzscheho* – skloňování pomocí zájmenných koncovek.

Francouzská jména mají dále mnoho typů, ale s těmi jsem v praktické části diplomové práce nepracovala.

2.3.6 Skloňování zkratkových slov a zkratk

V českém jazyce, jakožto i v jazycích cizích se setkáváme se zkratkami a zkratkovými slovy na denní bázi. Přesto se může stát, že je v češtině bude někdo skloňovat chybně.

Na začátek pokládám za důležité podotknout, že iniciálové zkratky⁹⁵ v českém jazyce neskloňujeme.

„Mnohé zkratky však vytvářejí slabiky, některé dokonce končí na samohlásky, a pak jejich podoba mnohdy kolísá mezi zkratkou a zkratkovým slovem: *ČEZ/Čez*, *UNESCO/Unesco* – kolísá i možnost skloňovat i neskloňovat: *akcie ČEZ / akcie ČEZu*; vyhlášení *UNESCO/Uneskem*, *vstup do NATO/NATA* (nenašli jsme **Nata*) – tyto tvary jsou nesprávné, protože koncové samohlásky jsou součástí iniciálové zkratky, tudíž je náležité zachovávat celou její podobu: *v NATO*, *do PMEZ (Poháru mistrů evropských zemí)*, *z IKEA* a zkratku neskloňovat.“⁹⁶ Skloňování některých iniciálových zkratk je ale jistě projevem flexivního typu v češtině. Skloňované jméno se snáze zapojuje do věty.

---

⁹² Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na \[e\], \[é\] \(cas.cz\)](#)

⁹³ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na \[e\], \[é\] \(cas.cz\)](#)

⁹⁴ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na \[e\], \[é\] \(cas.cz\)](#)

⁹⁵ Iniciálové zkratky = zkratky tvořené z počátečních písmen víceslovných názvů – dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Zkratky iniciálové \(ČR, DIČ, SMS, SÚKL, IKEA\) \(cas.cz\)](#)

⁹⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 217

Z některých iniciálových zkratk se může stát zkratkové slovo, které již skloňovat lze. V tomto případě je velké pouze první písmeno.

„Zkratková slova mají charakter samostatných jak po stránce zvukové, tak tvaroslovné – skloňují se, popř. se stávají základem dalšího odvozování.“⁹⁷ Jako příklady zkratkových slov uvedu tyto: *Čedok* (2. p. – bez *Čedoku*) = Česká dopravní kancelář, *Sazka* (2. p. – bez *Sazky*) = Sázková kancelář.

2.3.7 Shrnutí skloňování ve třech jazycích, kterými hovoří respondentka

Jak z předešlých podkapitol vyplývá, v každém jazyce se mluvnické významy substantiv vyjadřují jinak. Z hlediska morfologie se mongolština, francouzština a čeština řadí k různým typům jazyků (aglutinační, izolační a flexivní typ).

Skloňování substantiv probíhá pouze v mongolštině a českém jazyce, avšak jinak. Zatímco v mongolštině jakožto jazyce s převahou aglutinačního typu mají gramatické morfémy obvykle jeden význam, ve flexivních jazycích se v jednom gramatickém morfému soustřeďuje větší počet významů. Skloňování podstatných jmen v češtině jsem věnovala mnohem větší pozornost z toho důvodu, že druhá část mé diplomové práce bude zaměřena právě na skloňování substantiv v českém jazyce.

Z této kapitoly vyplývá, že jak v mongolštině, tak v češtině je skloňování jedno z nejtěžších témat při učení se cizího jazyka, a to především pro ty žáky, kteří se s flexí do té doby nesetkali. V češtině je navíc flexe substantiv velmi rozvinutá – mnoho deklinačních typů, podtypů, pozůstatků staršího skloňování. Je třeba znát mnoho pravidel, která pro cizince nejsou přirozená a musí se je učit, což rodilému mluvčímu většinou potíže (u jednodušších případů) nedělá.

Francouzština je v tomto ohledu tedy o poznání jednodušší, ale je nutno podotknout, že ve francouzštině se často pracuje s členy, které například čeština vůbec nepoužívá.

V druhé části práce nastíním, jak ovlivnily mongolština a francouzština respondentku při učení se českého jazyka a proč je skloňování substantiv v českém jazyce pro respondentku tak složité. Dále uvedu i kritická místa ve skloňování podstatných jmen v češtině u této konkrétní respondentky.

---

⁹⁷ Dostupné z: [Zkratky_a_zkratкова_slova.pdf\(muni.cz\)](#)

3 Učebnice a výukové materiály pro cizince v českém jazyce – skloňování substantiv

Cílem této kapitoly je popsat, jak je skloňování podstatných jmen pojímáno ve vybraných českých učebnicích pro cizince.

Vybrala jsem si celkem pět učebnic/výukových materiálů, přičemž s většinou jsem měla již možnost pracovat. Postupně je zde budu představovat s ohledem na to, jak pojímají skloňování podstatných jmen.

Ráda bych na začátek této kapitoly dodala, že problematice češtiny jako druhého jazyka se v České republice systematicky věnuje doc. Hájková, a to i z didaktického hlediska.⁹⁸

3.1 *Hezky česky 2*

Učebnice *Hezky česky 2* je rozdělena do čtyř kapitol podle velkého tématu, ve kterém se mají žáci orientovat. První z kapitol se zaměřuje na orientaci v prostoru (doma), zbylé se věnují orientaci v čase (den, týden a rok). V každé z těchto kapitol jsou poté probírány různé gramatické jevy, které se mají žáci naučit – např. skloňování podstatných jmen, mluvnické kategorie u sloves, zápis času pomocí slov, druhy číslovek atd.

Hned v první části je v učebnici, a to konkrétně v metodickém plánu, zmíněno skloňování podstatných jmen. Zde je také řečeno, že je dobré skloňování podstatných jmen dávat do souvislosti s předložkami. „V komunikačních cvičeních je pak žák veden k samostatné formulaci vět za použití příslovcí místa, věty s předložkovými vazbami nebude cizinec-začátečník schopen správně vyjádřit proto, že zatím sám neovládá skloňování podstatných jmen. Proto jsou předložkové vazby žákům nabídnuty v otázce tak, aby je v odpovědi pouze zopakovali (*Co je na posteli? Na posteli je polštář.*).“⁹⁹ Na začátku osvojování českého jazyka je také lepší, když žáci dokáží určovat polohu předmětů, než začnou se samotným skloňováním.

Nejdříve se tedy žáci cizinci učí určovat polohu jednotlivých předmětů, jak jsem zmínila v predešlém odstavci. Žáci se učí pomocí jednoduchých otázek typu: *Kde leží kniha?* V tabulce mají poté přehledně ukázáno, jak na otázku odpovědět pomocí příslovcí, a jak

---

⁹⁸ Např. v publikaci: *Žák-cizinec v hodinách češtiny na základní škole*, nebo v publikaci: *Žák s cizím mateřským jazykem v české škole*.

⁹⁹ Dostupné z: [HC2-WEB.pdf \(npi.cz\)](#), str. 4

pomocí předložky a podstatného jména. Učebnice tedy žákům vysvětluje, že v českém jazyce při popisu místnosti odpovídáme na otázku *Kde to je?* výše zmíněnými dvěma způsoby. Dále je vysvětleno, co to je skloňování.

„*Kde je kniha? Kniha je na stole. Kniha je pod stolem. Kniha je vedle lampy. Kniha je v tašce.*“¹⁰⁰ Takto vypadají příklady z této učebnice (viz příloha č. 2). Žáci mají podtrženou předložku a podstatné jméno. Učí se tedy nejdříve určovat polohu předmětů pomocí předložkového pádu.

Výklad je dále zaměřen na způsob určení pádu pomocí pádové otázky a na ustálené použití předložek v určitém pádu při formulaci na pádovou otázku. Jedná se tedy o jakési mechanické naučení se základního skloňování podstatných jmen. Důraz na použití předložky v pádové otázce i v odpovědi je opravdu veliký.

Dále se učebnice zaměřuje na porozumění textu pomocí předložek a pádových otázek. Přičemž je v učebnici zmíněno, že předložky se pojí s pády: „(2. p. – *bez, do, z, u, od*; 3. p. – *k, proti*; 4. p. – *nad, pod, za přes, skrz*; 6. p. – *o, v, na*; 7. p. – *s, nad, pod, mezi, za*).“¹⁰¹ V učebnici nechybí upozornění na to, že některé předložky můžeme používat ve vícero pádech.

Zadání jednoho cvičení na doplňování předložky a substantiva zní takto: „Propoj výroky z prvního sloupce s pádovými otázkami v druhém sloupci a připiš, o jaký pád jde. Napověj ti použitá předložka i sloveso. Potom podle vzoru doplň do vět výrazy v nabídce: *bez Petra, nad postelí, s přáteli, o učiteli, za křeslo, do práce, přes postel, od školy, skrz okno, pod lampou, k tabuli, mezi Janou a Adamem, z obchodu, v matematice, na křesle*.“ Žáci se tedy mají soustředit na předložky a slovesa z otázek, které se, někdy až příliš uměle, vyskytují v odpovědi, kterou mají žáci doplnit. Takto by vypadal jeden z příkladů správného řešení: „Otázka – *O kom spolu mluvili?* Odpověď – *Mluvili spolu o učiteli matematiky*.“ Žáci se tedy učí odpovídat celou větou a díky nabídce slov v zadání jim opravdu stačí sledovat předložku a sloveso v otázce.

Tento díl učebnice je věnován úplnému začátku osvojování si českého jazyka. Skloňování je zde ukázáno pomocí pádových otázek a předložkových pádů. Učebnice je velmi zaměřena na komunikaci žáků.

---

¹⁰⁰ Dostupné z: [HC2-WEB.pdf \(npi.cz\)](#), str. 12

¹⁰¹ Dostupné z: [HC2-WEB.pdf \(npi.cz\)](#), str. 13

3.2 *Paráda! Učíme se česky*

Tato učebnice je rozdělena podle hlavních lekcí/témat (obdobně jako předchozí učebnice) – *Ve škole, Rodina, Zdraví* atd. U každé lekce je dále rozepsaná slovní zásoba, gramatika (co se žák naučí) a sociokulturní kompetence. Dokonce je tato učebnice propojována s jinými předměty ve škole (fyzika, zeměpis atd.)

Pády a skloňování jsou v učebnici více roztržštěné, žák se tedy neučí všechny pády najednou. V učebnici se začíná 1. a 4. pádem. Výklad není nikdy dlouhý, spíše se jedná o krátké přehledné tabulky/sloupečky, se kterými žáci pracují v následujících cvičeních. Lekce, která se týká výše zmíněných pádů, je zaměřena na školu. Žáci se učí poznávat jednotlivé věci spojené se školou – taška, lepidlo, guma atd. I s tímto gramatickým výkladem počítá a napojuje se na dané téma. Žáci mají například převádět názvy jednotlivých školních pomůcek z prvního pádu do čtvrtého. V tabulce (viz příloha č. 3) nad cvičením je zmíněno, že pokud slovo v 1. pádě končí na *-a*, bude končit ve 4. pádě na *-u*. Což samozřejmě souvisí s rodem substantiva, u kterého určujeme pád, ale v učebnici tato informace není explicitně zmíněna.

Další pády, které jsou v učebnici zmíněny, jsou sedmý a druhý. Opět je gramatika napojena na téma lekce. Žáci doplňují koncovky příslušných deklinačních typů.

Žáci se v učebnici učí doplňovat věty pomocí slov ve správném pádu, doplňují koncovky v jednotlivých slovech, ale i často pracují s poslechy. Učebnice je dále zaměřena na názory žáka, kde by měl pravdivě odpovídat na otázky o sobě a svých pocitech.

Žákům jsou v učebnici k dispozici texty, jejichž délka se postupem času zvětšuje. Některé z textů jsou zaměřeny i na skloňování substantiv (viz příloha č. 4).

Až ke konci učebnice žáci vidí větší přehled slovních druhů, které se v průběhu celého roku naučili. Také je na konci učebnice vytvořena tabulka všech pádů – otázky a příklady.

Učebnice *Paráda! Učíme se česky* je zpracována velmi moderně. Výklady jsou vždy převedeny do přehledných tabulek, je zde zapojena integrace s dalšími předměty, což žákům cizincům umožňuje se lépe orientovat i v dalších předmětech, které se ve své škole učí. Skloňování podstatných jmen je postaveno většinou na doplňování konkrétních slov do textu, nebo na vynechané místo v krátkém cvičení. Jak jsem již ale zmiňovala, učebnice velmi často pracuje i s poslechy, což žákům může pomoci při učení se skloňování. Je nutno podotknout, že skloňování substantiv je zde rozčleněno systematicky a na konci žáci vidí

jeden velký přehled skloňování a díky soustavné práci dokáží všechny pády propojit a bez problému používat.

3.3 *Čeština 11+*

Tento výukový materiál je zaměřený pro -náctileté cizince, kteří studují v České republice. Jedná se vyloženě o materiály do výuky, které mají pomoci žákům s českou gramatikou.

Čeština 11+ se zaměřuje na všechny slovní druhy, přičemž největší důraz klade na podstatná jména a slovesa. Lekce nejsou rozdělené podle konkrétních témat, jako byly předchozí učebnice.

Co se týče skloňování substantiv, tento výukový materiál pracuje především s prvním a čtvrtým pádem. Skloňování, jako pojem, zde není vysvětleno. Žáci se nejprve učí poznávat podstatná jména a jejich rody, poté rozpoznávají číslo jednotné a množné. Až potom se tedy zabývají prvním a čtvrtým pádem.

Žáci nejprve spojují sloveso *mít* se 4. pádem a to tak, že podle obrázku doplňují do věty tvar konkrétního substantiva. Např.: „*Mám obraz. Mám mapu.*“ Dále převádí slovo z prvního pádu do čtvrtého – pomocí tabulky, ve které je sloveso v infinitivu a podstatné jméno v 1. pádě. Zajímavým cvičením je odpovídání na otázky, které jsou uvozeny zájmenem *co* – *Co posloucháš?* Na počátku probírání této látky žáci pracují s obrázky a doplňováním, poté se ale po nich žádá i tvůrčí práce, kde mají oni vymýšlet text, který bude díky zadání zahrnovat podstatná jména ve 4. pádě. Většinou se cvičení týkají toho, co kdo rád dělá.

Přestože se v tomto výukovém materiálu neproberou všechny pády, ale pouze dva z nich, tyto typy cvičení, které jsem výše zmínila, mohou velmi pomoci při aktivním užívání těchto pádů. Začíná se tedy od obrázkového doplňování, přes jednoslovné odpovědi až po delší odpovědi a samotné psaní textu. Na rozdíl od předchozích učebnic zde není kladen důraz na předložky.

3.4 *Česky raz dva*

Výukový materiál *Česky raz dva* je rozdělen podle témat každodenního života žáka (*Seznamujeme se, Bydlíme, Jdeme ven* atd.). Na začátku je přehledně zobrazena abeceda, která má i verzi v azbuce.

Skloňování zde není opět uceleně představeno, ale jednotlivé pády se nacházejí v různých lekcích tak, aby žáci efektivně skloňovali podstatná jména a lépe pochopili, s čím se který pád pojí. Hned v první lekci se ale žáci setkávají s druhým pádem. Učí se skloňovat země –

říkají, ze které země pocházejí. Změna koncovek je v přehledu zvýrazněna různými barvami, což některým žákům pomůže při zapamatování si pravidel, která jsou jen rychle vyobrazena v bublinách, jako by někdo něco říkal. Poté už žáci sami doplňují tvary zemí ve cvičení vedle krátkého výkladu. Obdobně je vytvořený přehled a cvičení na sedmý a čtvrtý pád. Jedná se tedy o klasické doplňování slov ve správném pádě do krátkých výpovědí. V dalších lekcích jsou tyto tři pády více probírány a jsou vyobrazeny další příklady, kdy dané pády používáme. Dochází i ke komparaci 2. a 4. pádu se stejným slovesem (*jít*) – *jít do* (2. p.), *jít na* (4. p.). Porovnávání pádů je i dále v učebnici časté. Ve výukovém materiálu jsou probrány postupně všechny pády.

Většina cvičení je zaměřena pouze na doplňování. Není zde příliš tvůrčích cvičení. Na druhou stranu je vše přehledně ukázáno a vysvětleno. Na konci celého výukového materiálu se nachází velký přehled všech pádů a konkrétních příkladů podstatných jmen v jednotném čísle i s pomocným ukazovacím zájmenem (*ten, ta, to*).

3.5 *Česky raz dva 2*

„*Česky raz dva 2* bezprostředně navazuje na první díl po jazykové i tematické stránce. Prohlubuje znalost češtiny žáků a jejich jazykovou kompetenci posunuje k úrovni A2. Vedle jazykových a komunikačních dovedností zahrnují materiály také zeměpisné, přírodopisné, vlastivědné a dějepisné informace a s nimi spojenou slovní zásobu.“¹⁰²

Tento díl učebnice je zaměřen na prohlubování znalostí žáků. Lekce jsou jako v předchozím díle rozděleny podle témat každodenního života, ale navíc se zde objevuje konkrétní gramatika, takže žák ví, co se v každé lekci bude učit.

Stejně jako v prvním dílu nechybí vždy přehledný krátký výklad a navazující cvičení na dané téma.

Pády podstatných jmen jsou již spojovány s větnými členy – nejčastěji s objektem. Opět zde můžeme vidět komparaci jednotlivých pádů – víceméně i se stejnými příklady – ale přidává se k tomu ještě nějaká látka navíc, aby u žáků došlo k prohloubení znalostí.

Nejčastěji se zde jako typ cvičení zase využívá doplňování slov do krátkých vět. Žáci více používají předložky a nejsou předem vedeni k tomu, že daná předložka se pojí s konkrétním pádem. Musí zde více přemýšlet nad významem daných vět, do kterých předložky doplňují.

---

¹⁰² Dostupné z: [Česky raz dva 2 Výukové materiály pro děti.pdf \(cicops.cz\)](#), str. 3

Skloňování podstatných jmen zde napomáhá k další probírané látce, a to ke skloňování adjektiv. Žáci se učí skloňovat přídavná jména společně s podstatnými a všimají si rozdílů u koncovek.

Novým tématem u skloňování podstatných jmen je množné číslo – žáci se učí pády podstatných jmen v množném čísle. Typy cvičení se zde ale převážně nemění, opět žáci doplňují slova podle pokynů a vzorů. Výjimkou je probíraný sedmý pád, kde žáci podle obrázků vybírají předložky, se kterými se tento pád pojí (*nad, pod, mezi* atd.).

Na konci této učebnice se tentokrát nachází velký přehled všech pádů s příklady podstatných jmen v množném čísle.

Druhý díl se po vizuální stránce od prvního dílu příliš neliší. Typy cvičení na skloňování podstatných jmen jsou také velmi obdobné – většinou se jedná o pouhé doplňování slov do vět. Na druhou stranu se v učebnici nachází i cvičení tvůrčí, ale bohužel k jiné látce – například tvoření vět v budoucím čase. K jiné gramatice je i více obrázků. Skloňování substantiv je jak v tomto, tak v předchozím díle, vnímáno jako rozšiřující gramatická látka, takže nejspíše z tohoto důvodu jsou typy cvičení zaměřené na rychlé procvičování (někomu by to možná mohlo přijít jako drilování) než na kreativní myšlení.

4 Empirická část – cíle práce a metody výzkumu

Pro svou diplomovou práci jsem si stanovila jeden hlavní cíl, který po analytické části DP ověřím a zhodnotím, zda došlo k jeho naplnění.

Hlavním cílem diplomové práce je popsat vývoj respondentčinych kompetencí v oblasti skloňování podstatných jmen v českém jazyce za necelých 15 měsíců. Vývoj posoudím na základě písemné komunikace (respondentčiny slohové práce), která bude v diplomové práci interpretována a okomentována.

Výzkum – pozorování práce respondentky ve skloňování podstatných jmen – probíhal od prosince roku 2022 do února roku 2024. Jednalo se tedy o 15měsíční období, během kterého jsem respondentce zadávala různá cvičení na skloňování podstatných jmen. Také jsem respondentce zadávala témata slohových prací (nebo jí je určovala škola), jež byly zpočátku kratší, ale postupem času se délka jednotlivých textů zvětšovala.

Můj dlouhodobý kontakt s respondentkou vyplýval ze skutečnosti, že jsem od první poloviny roku 2022 do dubna roku 2024 doučovala respondentku český jazyk, poněvadž jsem ji připravovala k maturitě z tohoto předmětu.¹⁰³ I díky tomu mám k dispozici její slohové práce, které psala ještě před zkoumaným obdobím. Respondentka úspěšně složila maturitní zkoušku ze všech předmětů na jaře roku 2024.

U své diplomové práce jsem se rozhodla pro využití případové studie. Převážně z toho důvodu jsem se zaměřila na jednu respondentku. Výhoda případové studie spočívá v tom, že mohu chronologicky seřadit postup výzkumu/zkoumání a hloubkově se soustředím pouze na jednu respondentku (jedná se tedy o kvalitativní výzkum). Musím ale dodat, že „výsledky (u případové studie – pozn. autorky DP) nemohou být zobecněny, mohou však vést k návrhu teorií a generování hypotéz o kauzálních vztazích“.¹⁰⁴

Na počátku psaní diplomové práce jsem si stanovila postup sběru dat 15měsíční práce s respondentkou. Mými metodami při tomto výzkumu jsou tedy nestrukturované pozorování a hodnocení výsledků psaných textů respondentky a rozhovory. Obě zmíněné metody mají své výhody a nevýhody, které dále popíši.

---

¹⁰³ K didaktickému testu a k ústní zkoušce.

¹⁰⁴ HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*, str. 202

4.1 Nestrukturované pozorování

Jako první a hlavní metodu jsem si pro svůj výzkum vybrala pozorování vývoje a hodnocení výsledků písemných textů respondentky. Vzhledem k tomu, že je můj výzkum zaměřen kvalitativně, jedná se o nestrukturované pozorování. „U nestrukturovaného pozorování se nepoužívají předem stanovené pozorovací systémy, škály nebo jiné přesné nástroje. Určeny jsou jen konkrétní události, jevy a osoby, které se mají pozorovat.“¹⁰⁵

Pozorování probíhalo v přirozené situaci, konkrétně na doučování (a to dvakrát týdně – jedna hodina trvala cca 45 minut), kde jsme se zaměřily mimo jiné na slohové práce. Cvičení byla mnou vybírána po samostatné práci respondentky. Zde se jedná o nepřímé pozorování. Dále hodnotím toto pozorování jako otevřené, poněvadž o něm respondentka od počátku věděla a souhlasila s ním.

U pozorování se může stát, že pozorovatel nevědomky manipuluje s výsledky, potažmo s událostmi. To považujeme za největší minus pozorování. Pozorovatel by měl být vždy objektivní.

Pozorování probíhalo tedy cca 15 měsíců, přičemž jsem se s respondentkou v průběhu výzkumu soustředila, jak již bylo zmíněno, výhradně na slohové práce, které jsme společně probíraly a komentovaly (viz dále v DP). Cvičení, jež jsem vytvořila, byla spíše doplňková, i když i ta jsem samozřejmě vytvářela s úmyslem docílit zlepšení úrovně skloňování substantiv v českém jazyce u respondentky.

4.1.1 Vzorčky událostí

Na konci roku 2022 jsem studentce zadala cvičení, jež se zaměřovalo pouze na skloňování podstatných jmen. Typově stejné cvičení jsem respondentce zadala i v únoru roku 2024 – nejednalo přitom se o stejná substantiva, nýbrž o substantiva typově shodná. Respondentce jsem záměrně nezadávala stejná substantiva, aby se nestalo, že si chyby z prvního cvičení pamatuje a pouze popaměti užije na konci výzkumu náležité tvary.

Toto pozorování bychom mohli označit jako *vzorčky událostí*, poněvadž já, jako pozorovatel¹⁰⁶, jsem do výkonu respondentky nezasahovala a pouze na konci jsem její

---

¹⁰⁵ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*, str. 149

¹⁰⁶ „Osoba, která zaznamenává, nezaujímá žádné selektivní stanovisko. Zaznamenává všechny jevy tak, jak se staly, a v pořadí, jak se udály. Snaží se je popsat co nejpodrobněji a nejvístižněji.“ – dostupné z: GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*, str. 149

případné chyby opravovala. Cvičení byla tedy zaměřena na různé typy skloňování podstatných jmen. Při mém opravování tak nedocházelo k selekci, že bych vybírala jen určité jevy ke kontrole. Zároveň dále v diplomové práci podrobně popisují jednotlivé chyby a vysvětlují, proč se jich respondentka dopustila.

4.1.2 Participační pozorování

Naopak u rozhovoru nad slohovými pracemi a dlouhodobým pozorování respondentky v psaní slohových prací se jedná o participační pozorování. Zde se nejedná pouze o konkrétní jevy, kdy respondentka skloňuje slovo ze závorčky a vkládá jej na vyznačené místo do vět, jak tomu bylo u cvičení. Zde se jedná o komplexní analýzu, poněvadž respondentka musí tvořit věty. Jedná se tedy o vyšší úroveň produkční kompetence.

Na druhou stranu si mohla respondentka při psaní slohových prací vybírat slova, která jsou jí blízká a známá. Naštěstí se ale sama respondentka pokoušela o rozšiřování své slovní zásoby, a tak do svých prací začleňovala i ta substantiva, u kterých si nebyla jistá skloňováním.

4.2 Rozhovory s respondentkou

Rozhovor definujeme jako „specifický interakční proces komunikace, který jako vědecká technika k získání dat zahrnuje všechny druhy plánovitých a k vědeckému cíli vedoucích postupů, při nichž se promyšlenými a cílevědomými otázkami, tj. systematickým vedením nenuceného rozhovoru má získat metodicky nesporný materiál pro výzkum nebo stanovení diagnózy“.¹⁰⁷

S respondentkou proběhly celkem dva rozhovory, přičemž jeden se týkal více obecných záležitostí o respondentce a českém jazyce (příloha č. 5) a druhý byl zaměřen na čtyři slohové práce (příloha č. 6), které respondentka dříve napsala a v rozhovoru je komentovala. Konkrétně se jedná o slohové práce z prosince roku 2022, června roku 2023, listopadu téhož roku a ledna roku 2024.

Největším plusem rozhovoru je, že rozhovor poskytuje původní data. Dále je možné jej zacílit na jedno konkrétní téma, což usnadňuje pozdější práci s daty. Také „rozhovor klade menší nároky na iniciativu respondenta, pro respondenta je obtížnější vynechat odpovědi na některé otázky“.¹⁰⁸ Na druhou stranu existuje má však tato metoda i svá úskalí: „Nebezpečí

---

¹⁰⁷ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*, str. 356

¹⁰⁸ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*, str. 141

zkreslení vlivem špatně položených otázek. Zkreslení odpovědí jejich autory. Respondent řekne, co chce tazatel slyšet.“¹⁰⁹ Tazatel by se měl tedy snažit do rozhovorů příliš nezasahovat a nemanipulovat se získanými daty. Také musí být výzkumník na rozhovor velmi dobře připraven, i když záleží i na tom, zda se jedná o strukturovaný, polostrukturovaný nebo nestrukturovaný rozhovor.¹¹⁰

Já jsem ve své práci využila druhý zmiňovaný typ rozhovoru, tedy polostrukturovaný, jenž se vyznačuje tím, že „je tazateli předepsána kostra (schéma) otázek, jejich formulace a sled a na vyznačených místech použití volného rozhovoru“.¹¹¹ U tohoto typu rozhovoru je možné klást doplňující otázky, což se právě i v mém rozhovoru stávalo ve chvíli, když mne zaujalo některé z témat, o němž se respondentka více rozhovořila.

Rozhovor dělíme i podle typu kontaktu – tedy na rozhovor, který je osobní (tváří v tvář), nebo telefonní. Mezi největší rozdíly těchto dvou typů rozhovorů se řadí anonymita. „Anonymita je v telefonním rozhovoru mnohem přesvědčivější. Kontakt mezi tazatelem a respondentem je omezen jen na hlasovou komunikaci.“¹¹² Dále telefonní rozhovory umožňují tazateli komunikovat s více dotazovanými v poměrně krátkém časovém období. Telefonní rozhovory mohou tedy být pro tazatele mnohem pohodlnější a ušetří tím více času. Ke své praktické části diplomové práce jsem využila rozhovor tváří v tvář.

4.2.1 Analýza dat z rozhovorů s respondentkou

Jak již bylo zmíněno, prováděla jsem rozhovory kvalitativního rozměru. Oba rozhovory probíhaly pouze s jednou respondentkou.

První z rozhovorů se zaměřoval na základní informace o respondentce a na její vztah k českému jazyku. Rozhovor probíhal tváří v tvář, přičemž jsem využila zvukové nahrávky, abych poté mohla interview přepsat.¹¹³ „Základní procedury v kvalitativní analýze dat jsou přepis dat, opakované čtení přepisů (ponoření do dat, abychom si uvědomili, co se děje), segmentace a kódování dat, počítání slov a okódovaných kategorií, hledání souvislostí a témat v datech, generování grafického znázornění, aby se usnadnila jejich interpretace.“¹¹⁴

---

¹⁰⁹ HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*, str. 205

¹¹⁰ Rozhovory dle míry strukturace.

¹¹¹ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*, str. 357

¹¹² DISMAN, Miroslav, *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*, str. 145

¹¹³ Přepis rozhovoru se nachází v příloze č. 5

¹¹⁴ HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*, str. 216

V prvním rozhovoru jsem měla stanovených sedm hlavních otázek: *Od kolika let a s jakým cílem ses začala učit česky?* (otázka č. 1) *Co bylo pro tebe největší motivací při učení se češtiny?* (otázka č. 2) *Kterými dalšími jazyky se dokážeš bez problému dorozumět?* (otázka č. 5) *Když ses učila česky, pomáhal ti jiný cizí jazyk?* (otázka č. 6) *Používala jsi nějaké učebnice pro cizince na učení se českého jazyka?* (otázka č. 7) *V čem jsi podle tebe dělala nejčastěji chyby?* (otázka č. 9) *Zaznamenala jsi u sebe nějaký posun v užívání podstatných jmen, ve smyslu jejich skloňování?* (otázka č. 15) Zbytek otázek, tedy dvanáct, bylo improvizovaných. Navazovaly na předešlé otázky. Většinou se jednalo o doplňující otázky, když jsem si potřebovala ujasnit některé odpovědi respondentky, nebo když mne zaujalo téma, o kterém hovořila, a napadly mne další otázky k němu.

Co se týče samotné analýzy, po přepisu dat z hlasové nahrávky jsem si k rozhovoru udělala poznámky – jak se respondentka vyjadřovala, nebo jsem se pokoušela o menší interpretaci některých respondentčích odpovědí.

Druhý rozhovor se týkal čtyř slohových prací respondentky. V rozhovoru respondentka hovoří o svých chybách, které společně komentujeme a vysvětlujeme si správná řešení daných příkladů. Svým způsobem se jedná o zpětnou vazbu, která by měla respondentce pomoci při dalším psaní (ale i v mluvené komunikaci, poněvadž z ní má především kvůli chybám respondentka obavy) v českém jazyce. Tento rozhovor je uveden v příloze mé diplomové práce, avšak jeho části se promítají v šesté kapitole DP.

5 Respondentka

Respondentka, jejíž učení se českému jazyku budu dále v diplomové práci zkoumat, pochází z Mongolska. Narodila se sice v Mongolsku a jejím mateřským jazykem je mongolština, ale příliš dlouho v této zemi nežila. Již v osmi letech se s rodinou přestěhovala do Evropy a od té doby v Evropě žije. Důležité je tedy říci, že respondentka nenavštěvovala základní školu v Mongolsku (viz podkapitola *Vzdělávací proces v Mongolsku*). Pár let pobývala dotyčná ve Švýcarsku, kde hovořila francouzsky a dokončila tam základní vzdělání. Když bylo respondentce šestnáct let, odjela s rodinou do České republiky.

V České republice navštěvovala střední školu (čtyřleté gymnázium), a to ve městě, ve kterém bydlela – v Havlíčkově Brodě. Škola v té době nepoužívala žádné učebnice pro cizince, takže se respondentka musela učit český jazyk převážně sama.

Na střední škole byla pro respondentku nejtěžším vyučovacím předmětem právě čeština, poněvadž se typologicky odlišuje od všech tří jazyků, v nichž je schopna komunikovat – mongolština, francouzština a angličtina. Někteří učitelé jí na SŠ vycházeli více vstříc, například diktáty měla respondentka v českém jazyce více upravené – vyučující chápala, že je pro ni učení se češtiny náročné, a nelze tudíž její znalosti (včetně pravopisných) srovnávat se znalostmi rodilých mluvčích: „Věděli, že nejsem z Česka, že nejsem rodilá mluvčí. Jsou slova, kde to vím, ale jsou taky hodně slova, která vůbec nevím a jsou v diktátu a musí se to vědět.“¹¹⁵

V současné době (rok 2024) je respondentce 23 let a má za sebou úspěšně složenou maturitní zkoušku – skládala ji v České republice. Její další kroky vedly na univerzitu v České republice, konkrétně v Praze.¹¹⁶ Tato vysoká škola je soukromá a vyučuje se na ní v angličtině, která je respondentce bližší než čeština. Švýcarsko a Mongolsko z různých důvodů stále navštěvuje „Je ještě dost věcí, které bych se měla naučit, abych zlepšila jazyky, které už jsem začala. Mongolsky, česky, francouzsky a anglicky umím mluvit a dorozumět se na nějaké úrovni, tak na B2, maximálně C1.“¹¹⁷ Dle respondentčiných slov není na světě jazyk, ve kterém by si byla stoprocentně jistá, tj. žádný z výše zmíněných jazyků neovládá na úrovni C2. Jednotlivé jazyky, jež jsou výše zmíněny, využívá v zemích, ve kterých dříve pobývala (nebo stále žije) – tj. francouzsky hovoří na území Švýcarska, mongolsky

---

¹¹⁵ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 10)

¹¹⁶ V Praze momentálně respondentka žije.

¹¹⁷ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 5)

v Mongolsku a česky v České republice. Co se týče angličtiny, tu využívá při cestování do jiných zemí, ale také v ČR, poněvadž má s českým jazykem největší problémy – nevěří si v něm. Respondentka dále uvedla, že z písem je pro ni nejtěžší mongolské písmo, protože se jej neučila ve škole (respondentka nenavštěvovala školu v Mongolsku). V mluvené podobě však respondentka nejméně ovládá ze zmíněných jazyků češtinu, jež má na úrovni B2. Dále bych ráda podotkla, že respondentka hovoří i jinými jazyky, ale ne na vyšší úrovni než A2 (např. korejština). Pokud bych měla seřadit jazyky, jak je respondentka ovládá, vypadalo by to takto:

JAZYK	ÚROVEŇ JAZYKA U RESPONDENTKY	POZNÁMKY
Francouzština	C1	Respondentka uvedla, že ve francouzštině hovoří i píše nejlépe. Nerozumí však všemu, proto ona sama vyhodnotila úroveň tohoto jazyka u sebe jako C1.
Angličtina	C1	Respondentka nikdy nežila na území anglicky mluvící země, přesto angličtinu používá k dorozumívání v zemích, do kterých cestuje, či v České republice, poněvadž je pro ni angličtina snazší. Z tohoto jazyka má respondentka certifikát – úroveň C1.
Mongolština	B2	Mongolsky respondentka hovoří pouze v Mongolsku, do něhož se vrací cca jednou za rok. Mongolsky nepíše, pouze ústně komunikuje s rodinou.
Čeština	B2	Respondentka momentálně žije v ČR a složila maturitní zkoušku právě z češtiny. Sama říká, že si je v pravidlech češtiny méně jistá než

		v pravidlech mongolštiny. Slohové práce psala na SŠ v českém jazyce, ale pokud může být její písemný projev v angličtině/francouzštině, je klidnější a využije toho.
Korejština	A2	Korejsky se respondentka učí sama a využívá tento jazyk při komunikaci se svými přáteli. Rozumí výrazům v běžných situacích.

Na závěr této kapitoly bych ráda dodala, že respondentka ještě neví, jestli i po ukončení studia na univerzitě zůstane v České republice. České občanství nemá a ani o něj nebude žádat.

5.1 Motivace respondentky k učení se českého jazyka

Jak již bylo řečeno, respondentka žila v Havlíčkově Brodě, což bylo, jak vyplývá z rozhovoru s ní, náročnější, než kdyby od počátku žila v Praze nebo jiném větším městě. V České republice dlouho nikoho neznala, takže trvalo, než si zvykla s někým hovořit v češtině. Český jazyk ale respondentka k životu v Havlíčkově Brodě potřebovala. Kromě školy musela vyřizovat i další záležitosti, které byly pouze v češtině. „Mamka neuměla česky, takže když jsem začala trochu víc rozumět, tak jsem s ní chodila na úřady. Takže jsem byla překladatelka.“¹¹⁸ Česky tedy musela začít komunikovat především proto, aby zde mohla vyřizovat úřední dokumenty, které by nikdo jiný z její rodiny nezvládl vyplňovat.

Jak již bylo řečeno, respondentka studovala střední školu v České republice. Vzhledem k tomu, že chtěla dále studovat na univerzitě, potřebovala získat maturitní vysvědčení. Jediná možnost pro ni tedy byla, že se naučí česky natolik, aby zvládla maturitní zkoušku¹¹⁹ z českého jazyka.

Polská psychologická škola rozděluje motivaci na dva typy: vnitřní a vnější. Pokud bychom chtěli více definovat motivaci respondentky k učení se českého jazyka, jednalo by se o

¹¹⁸ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 2)

¹¹⁹ Musím podotknout, že respondentka neuvažovala o dálkovém studiu ve Švýcarsku.

motivaci vnější. „Vnější (druh – pozn. autorky DP) vyjádřený termínem úkol, jímž se zde rozumí vnější (exogenní) požadavek na určitou činnost subjektu, např. aby vykonal určitou práci. V tomto smyslu se pak dá hovořit o motivující funkci úkolu, pokud za jeho splnění může subjekt očekávat určitou odměnu, jíž může být i vyhnutí se trestu.“¹²⁰ Respondentčíným hlavním cílem bylo, aby odmaturovala v České republice a mohla poté dále studovat na vysoké škole.

Sama respondentka uvádí, že motivaci žádnou neměla, ale z rozhovoru vyplývá, že jejím cílem bylo úspěšné ukončení střední školy. „Kdybych to měla říct čestně, tak bych neřekla, že jsem měla motivaci. Neměla jsem jinou možnost. Chodila jsem do normální základní školy v Havlíčkově Brodě. Takže všechno učení bylo v češtině. Tak jsem se musela učit češtinu, abych mohla rozumět a úspěšně dostudovat.“¹²¹ Toto nedorozumění tedy přiřítám tomu, že respondentka zahrnovala do své odpovědi pouze motivaci vnitřní a o motivaci vnější vůbec neuvažovala. Vnitřní motivace pro učení se českého jazyka u respondentky chyběla.

K češtině si pravděpodobně nevybudovala respondentka příliš dobrý vztah, tj. není dostatečně pevný. Většinou totiž respondentka čte různé knihy a příspěvky v jazycích jiných. Naučit se česky tedy pro ni není cílem, ale spíše jen prostředkem.

I po několika letech pobytu v České republice komunikuje respondentka v ČR raději v anglickém¹²² jazyce než v českém. „Mám strach, že když budu mluvit, tak budu určitě dělat chyby. A že ten druhý člověk bude mít pocit, že neumím česky.“¹²³ Z češtiny má respondentka tedy i nadále obavy. Tím, že má strach česky hovořit, se její komunikace v češtině ale příliš nezlepšuje.

---

¹²⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*, str. 55

¹²¹ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 2)

¹²² V angličtině respondentka nedělá chyby – stejně jako ve francouzštině/mongolštině. V českém jazyce si není tedy tolik jistá – nerozumí nadále pravidlům spisovného českého jazyka. Respondentka chápe význam jednotlivých slov v češtině, ale neumí je často správně používat v mluvené komunikaci. Proto se českému jazyku, pokud je to možné, vyhýbá. Pokud si není jistá, jak má dokončit větu, kterou v češtině začala, místo toho, aby se pokoušela o jakékoliv dořečení výroku v češtině, dokončí svou výpověď v jazyce jiném (nejčastěji v angličtině, aby jí lidé rozuměli).

¹²³ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 17)

5.2 Znalosti respondentky

Při příjezdu do České republiky neuměla respondentka vůbec česky. Jazyk se tedy začala učit až v době, kdy zde trvale žila.

Gramatiku se respondentka učila na SŠ, kde jí pomáhali učitelé. Jak jsem již psala, neměla respondentka bohužel k dispozici žádné učebnice pro cizince, takže byla její výuka více improvizovaná. Na druhou stranu tím o něco lépe zapadla do kolektivu, poněvadž vypracovávala v podstatě všechna cvičení jako ostatní studenti a trávila veškerý čas se svými spolužáky. Přesto stále nerada komunikovala v češtině. Raději využívala angličtinu, kterou, i když většinou na poněkud nižší úrovni, ostatní uměli.

Pravidla české gramatiky byla pro respondentku obtížná, neboť vzhledem k převažujícímu flexivnímu typu češtiny se s takovými pravidly v ostatních jazycích nesetkala. „Opírala jsem se o francouzštinu, když už jsem uměla její gramatiku. Tak jsem jako porovnávala ty dvě (francouzskou a českou – pozn. autorky DP) gramatiky. Tam jsou podobné věci, ale francouzština je románský jazyk a čeština je slovanský jazyk, tak tam bylo dost rozdílů.“¹²⁴ V češtině se často uplatňují úplně jiná pravidla než ve francouzském jazyce, takže se vyloženě nemohla opírat o žádný z jazyků kterými již hovořila.

Během čtyř let, která strávila na střední škole, se respondentka naučila látku českého jazyka potřebnou pro maturitní zkoušku – vyjmenovaná slova, psaní předpon *s-/z-*, slovní druhy (dle respondentčiných slov netrvalo příliš dlouho naučit se přiřazovat slova ke konkrétním slovním druhům), délku samohlásek, čárky a interpunkce ve větách, velká písmena, stavbu a druhy vět atp. Zpočátku měla respondentka problém pochopit jazykový systém. Čeština byla jazykem, který nebyl žádnému jazyku, který do té doby používala, podobný. Později se začala více zajímat o češtinu a její pravidla. Postupně se naučila zapisovat *i/y* po tvrdých a měkkých souhláskách, poté po obojetných. Dále se zaměřila na stavbu vět, skloňování jmen a délku samohlásek. Také se samozřejmě učila i literaturu a začala číst texty/díla v českém jazyce.

Jsou témata, kterým stále příliš nerozumí (délka samohlásek, skloňování jmen a časování sloves), ale i přesto po nějaké době zvládla maturitní didaktický test, který je převážně zaměřen na interpretaci textů a gramatiku.

---

¹²⁴ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 6)

5.2.1 Problematika skloňování substantiv u respondentky

Pro respondentku bylo (a stále je) velice složité pochopit skloňování jmen v českém jazyce, a to především substantiv. „Nejdříve mi dělaly velký problém pády. První pád byl v pořádku. Druhý až pátý pád byly průměrné. Šestý a sedmý pád mě stále mate. I když to pořád opakuju, tak mě to pořád mate a musím to (pádové otázky – pozn. autorky DP) pořád říkat, když dělám třeba cvičení.“¹²⁵ Aby respondentka zjistila správný tvar podstatného jména (při psaní i mluvené komunikaci), běžně si pomáhá pádovými otázkami, které jí usnadňují práci. Psaní vět je pro ni čím dál tím snazší. Pokud má však určit pád konkrétního podstatného jména ve větě, je to pro respondentku obtížnější, poněvadž mají substantiva často stejnou podobu v několika pádech (například v nominativu a akuzativu). Ptát se pádovými otázkami a celou větou, aby zjistila pád daného substantiva, je pro ni stále velmi složité, přestože dle jejích slov rozumí funkci jednotlivých pádů (co vyjadřují).

Respondentka dále uvedla, že nejsložitější jsou pro ni v češtině lokál a instrumentál, ve kterých stále často chybuje – 6. pád je pro ni obtížný především u substantiv rodu mužského neživotného z důvodu variantnosti koncovek (obě čísla) a 7. pád u plurálu rodu ženského (zde se nachází tři koncovky *-ami*, *-emi*, *-mi*; v ostatních rodech je I pl. jednodušší – mužský rod ž. i než.: jedna koncovka ve dvou pravopisných realizacích, tedy *-i/-y*; střední rod je podobný, jen s výjimkou vzoru *stavení*, tam je *-mi*.). Konkrétní příklady jsou uvedeny v dalších kapitolách diplomové práce.

Pády ovšem nejsou jediným problémem ve skloňování substantiv u respondentky. Často je pro ni náročné určit rod vybraného podstatného jména, poněvadž když si hledá význam toho slova přes francouzštinu, je občas jiného rodu než v českém jazyce. „I když jsem dělala hodně cvičení na mužský rod, tak mi to pořád dělá problémy. Hledání životnosti je docela v pořádku. I když jsou tam výjimky jako *sněhulák*.“¹²⁶ Respondentce velice pomáhala komunikace s ostatními spolužáky/učiteli a čtení, aby viděla proměnu jednotlivých substantiv ve větách.

Dále respondentka uvedla v rozhovoru, že jí dělalo mnohem větší problémy skloňování substantiv v množném čísle než v jednotném. „Když jsem dělala cvičení na mužský rod, na začátku jenom v čísle jednotném, tak to bylo v pořádku. Najednou se ale přidalo množné číslo, takže mi to začalo dělat velké problémy. Procvičovala jsem to hodně dlouho, ale pořád

---

¹²⁵ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 11)

¹²⁶ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 12)

to úplně nechápu.“¹²⁷ Nezdary se skloňováním substantiv v plurálu přikládám i tomu, že se respondentka nejprve učila skloňovat substantiva v čísle jednotném, jehož pravidla po cca roce usilovné práce pochopila a skloňování natrénovala. Bohužel po ukázce skloňování podstatných jmen v plurálu se jí začalo vše plést a respondentka nebyla schopna se naučit další koncovky, které pro ni byly v tu chvíli cizí. Jde tedy i o metodický problém při výuce – respondentka se nezačala učit plurálové tvary současně se singulárovými.

Konkrétní případy, kde respondentka dělá chyby, budou uvedeny v následující kapitole diplomové práce.

---

¹²⁷ Z rozhovoru s respondentkou (viz příloha č. 5, otázka č. 13)

6 Slohové práce respondentky a zpětné vazby

V této kapitole představím čtyři slohové práce mé respondentky, které psala v průběhu patnáctiměsíčního výzkumu. Ráda bych dodala, že první dvě z těchto slohových prací jsem respondentce zadávala já, zbylé dvě měla respondentka vypracovat za domácí úkol do školy. Také dodám, že do roku 2022 byla respondentka zvyklá psát výhradně vypravování. Respondentka při slohových pracích nepoužívala ani umělou inteligenci, ani překladač. U prvních dvou slohových prací, které zde budou představeny, mohla respondentka využít *Pravidla českého pravopisu*.

Po uvedení konkrétní slohové práce nejprve popíšu daný slohový útvar a poté chyby, které nejsou spojené se skloňováním substantiv. Zaměření se na skloňování substantiv v této slohové práci bude ve vlastní podkapitole u každé slohové práce. Vyznačím také kritická místa u respondentky ve skloňování podstatných jmen. S pojmem *kritická místa* přišli pedagogové z Katedry matematiky a didaktiky matematiky PedF UK. Kritická místa (oblasti) jsou takové případy, „v nichž žáci často a opakovaně selhávají, jinak řečeno, které nezvládnou na takové úrovni, aby se jejich matematická gramotnost produktivně rozvíjela a také aby mohla být tvořivě užívána v každodenním životě“.¹²⁸ V případě mé diplomové práce se bude jednat o problémy při skloňování substantiv u žáka cizince.

6.1 První slohová práce při výzkumu – vypravování

První slohová práce, která zde bude představena, pochází z prosince roku 2022.¹²⁹ Jedná se tedy o první slohovou práci zařazenou do výzkumu v rámci této DP.

Zde uvádím přepis respondentčiny slohové práce.

Den na statku

Jednoho dne jsem se rozhodla strávit den se svoji kamarádkou na statek. Byla jsem u jejich rodiny, která tam bydlí.

Ráno mě vzbudili psi, kteří od rána štěkali. Poté jsme se šly s kamarádkou a jejími psi projít, protože ještě nebyla hotová snídaně.

Na statku jsou i další zvířátka. Třeba ovce, kozy, kravičky. Ty mají ale nemoce. Všechny jsou ale moc hodné. Strávily jsme s nimi skoro celé dopoledne. Potom jsme šly pracovat za

---

¹²⁸ Dostupné z.: [Manuál Kritická místa matematiky na základní škole final.pdf \(cuni.cz\)](#)

¹²⁹ Příloha č. 7

statkem. Musely jsme nosit vodu v kbelíky, které jsme dostaly od maminky mé kamarádky. Napouštěly jsme vodu z pumpy.

Pak jsme měly už více času, takže jsme připravily večeři a zpívali si venku písničky u ohně. Bratr kamarádky měl s sebou kytaru, na kterou hrál. Byl to moc hezký večer.

O těchto vzpomínky budu ještě dlouho přemýšlet. Moc se mi celý den s kamarádkou líbil. Brzy jí ukážu své město.

Zadání této slohové práce bylo jasné. Respondentka měla napsat vyprávění o tom, jak jede nějaký člověk na venkov. Nejedná se o nijak dlouhé vypravování, spíše o takový rozsah, jako píšou čeští studenti v písemné části u maturity z cizího jazyka.

Na začátek bych tedy ráda vyzdvihla respondentčinu chronologii, členění na odstavce a řád vypravování. Je vidět, že respondentka věděla, jak tento slohový útvar vypadá a měla snahu napsat co nejlepší slohovou práci. Také se pokoušela dodržet všechna pravidla, která s vypravováním souvisí – např. minulý čas, dějová slovesa a časová posloupnost. Slohovou kvalitu zde ale nechci příliš hodnotit, poněvadž na tu se má diplomová práce nezaměřuje.

Slovní zásobu hodnotím jako odpovídající délce pobytu respondentky v České republice.

Co se týče jiných chyb, než je skloňování podstatných jmen, můžeme vidět chybu hned v první větě: „*Jednoho dne jsem se rozhodla strávit den se **svoji** kamarádkou na statku.*“ Zde můžeme vidět, že respondentka zapsala chybně délku samohlásky v zájmenu *svůj* v 7. pádě, singuláru feminina. Respondentka sama v rozhovoru uvedla, že má s rozlišováním délky českých samohlásek problémy (viz příloha č. 5, otázka č. 9). Zde se jedná konkrétně o zaměňování tvarů *svojí* a *svoji* (i u zájmen *můj*, *tvůj*). Tvar s krátkou samohláskou na konci (*svoji*) používáme ve chvíli, kdy toto zájmeno je ve 4. pádě, rodu ženského¹³⁰ a také v N pl. rodu mužského životného. Naopak *svojí* se nachází sice také v rodu ženském ale v jiných pádech, a to 2., 6. a 7. pádě. Oba tvary jsou uvedeny v singuláru.

Další chyba se nachází v předposledním odstavci: „*Pak jsme měly už více času, takže jsme připravily večeři a **zpívali** si venku písničky u ohni.*“ Tentokrát se jedná o chybu u slovesa. Zde pravděpodobně autorka práce pouze zapomněla, že hovoří o dvou ženách, které něco dělaly. U ostatních sloves má totiž přídělné činné zapsané v pořádku. Je tedy dost možné, že

---

¹³⁰ Může mít i podobu *svou*.

už práci nevěnovala dostatečnou pozornost a *-i* napsala již ze zvyku, protože hovořila o více lidech. Jedná se tedy o pravopisnou chybu.

6.1.1 Chyby ve skloňování podstatných jmen – kritická místa

Když se podíváme na slohovou práci a jednotlivá podstatná jména, můžeme si všimnout jedné tendence u respondentky. Vzhledem k tomu, že v roce 2022 ještě neuměla pořádně skloňovat substantiva (a celkově by se dalo říci, že jich příliš v českém jazyce neznala), nechávala je často v 1. pádě. To můžeme vidět v několika případech (tučně zvýrazněny): „*Jednoho dne jsem se rozhodla strávit den se svoji kamarádkou na **statek** Poté jsme se šly s kamarádkou a jejími **psi**.¹³¹ Ty mají ale **nemoce**. Musely jsme nosit vodu v **kbelíky**. O těchto vzpomínky budu ještě dlouho přemýšlet.*“

Respondentka tedy nechávala podstatná jména ve tvaru 1. pádu, protože doufala, že tak to bude správně. Výborně však vyzorovala množné číslo, o jehož správný tvar se ve výše zmíněných případech pokoušela. V rozhovoru přiznala, že skloňování v té době příliš nerozuměla a nebyla si jistá v podstatě ničím kromě prvního pádu. Dále uvedla, že ji pletly některé předložky, o nichž se učila, že se pojí s určitým pádem – např. předložka *na*, která je výše uvedena v první větě. Spojení *na statek* je logické a samozřejmě existuje, ale ve větě, kterou napsala respondentka, má toto spojení význam jiný (dalo by se říci, že se neptáme, *kam pojedeme*, ale *kde strávíme den* – ptáme se na jinou skutečnost, a hlavně se musíme zeptat jinou pádovou otázkou). Se zmatením u předložek bojovala respondentka i ve větě: „*Potom jsme šly pracovat za statkem.*“ Přestože se předložka *za* pojí i se sedmým pádem, v této větě se řídíme především slovesem *šly*, které vyjadřuje směr *kam*. Substantivum *statek* bychom doplnili ve čtvrtém pádě, nikoliv v sedmém.

Ve větě „*Poté jsme se šly s kamarádkou a jejími psi*“ dělají chyby i někteří rodilí mluvčí, poněvadž se jedná o skloňování substantiv rodu *pán*, kde se mění koncové *-i* a *-y* podle pádů – jedná se o tvrdý vzor. Ne všichni rodilí mluvčí ale ví, která koncová samohláska patří ke kterému pádu. Pro cizince je to obzvláště těžké, jak uvedla respondentka, poněvadž neslyší změny ve výslovnosti (N páni – A pány). V některých případech (např. N psi – A psy) ani rozdíl ve výslovnosti není. Proto je důležité uvědomit si příslušnost k deklinačnímu typu.

---

¹³¹ Jedná se skutečně o neznalost pádu u respondentky, nikoliv o pravopisnou chybu v sedmém pádu.

6.2 Druhá slohová práce – vypravování 2

Druhé vypravování, které respondentka napsala, pochází z června roku 2023.¹³² Ani zde se nejedná o dlouhé vypravování, ale zde to bylo dáno tím, že jsme se dohodly na orientačním počtu slov, a to 200. Tématem slohové práce byly letní prázdniny, i z toho důvodu, že bylo před prázdninami a respondentka se na ně těšila. Psala tedy o loňských prázdninách (rok 2022) – téma jí bylo blízké. Stejně jako předchozí slohová práce, byla i tato zadávána mnou¹³³.

Zde můžeme vidět respondentčino druhé vypravování:

Prázdniny začaly v červenci. Moc jsem se na ně těšila, protože škola už byla vyčerpávající. Moc mě to v ní nebavilo. Rozhodla jsem se trávit čas v jiné země. Tak jsem si sbalila kufry, vzala si oversized triko a odjela jsem společně s kamarády.

V létě jsme měly hodně času, takže jsme byli hlavně u bazénu nebo moře, protože bylo hezké počasí. Jen mě mrzí, že jsem nejela bez náušnicí, protože se mi ztratili v moři.

Byla jsem s mými kamarády, kteří rádi sportují. Často hráli fotbal nebo volleyball. Adam řekl: „Pojď hrát s námi.“ Ale já nechtěla. Já nejraději trávila čas večer, když jsem se dívala na západ slunce. Po západě slunce jsem si četla ještě knížku na balkónu. Přes den jsem se opalovala a odpočívala na pláži. Byla kousek od našeho hotelu, kam jsme přijeli. Na obědě jsme mohli jíst, co jsme chtěli, protože jsme měli all inclusive. Večeře byly taky moc dobré.

Když bylo horší počasí, tak jsme zůstávali na hotelu. Nebo jsme chodili po památky. Navštěvovali jsme různé staré hrady. Na zámkách jsme si dělali hezké fotky. Bylo tam ale hodně turistů, takže jsme nemohli vždy kam jít a museli jsme čekat.

Prázdniny jsem si s kamarády moc užila. Někdy bych se na to místo ráda vrátila.

Respondentka splnila požadovaný rozsah vypravování – její práce čítala 199 slov. Stejně jako v předešlé slohové práci bylo vypravování chronologické a rozčleněné na odstavce. Bylo zřejmé, kde se nachází úvod, stať a kde závěr. Vypravování by splňovalo kritéria, která se hodnotí i u maturitní zkoušky, pokud by respondentce nechyběl nadpis vypravování.

---

¹³² Příloha č. 8

¹³³ Respondentka psala slohovou práci doma, a i u této práce mohla využívat *Pravidla českého pravopisu*. Na vypracování vypravování měla dva týdny.

Také toto vypravování obsahovalo dějová slovesa a mnohem větší slovní zásobu, než tomu bylo i minulé práce. Samozřejmě se v práci velmi často opakuje sloveso *být*, ale na druhou stranu se respondentka snaží používat i jiná slovesa, která by ozvláštnila její příběh.

Oproti minulému vypravování se respondentka pokoušela zapojit přímou řeč do své slohové práce. I když napsala pouze jednu větu, musím vyzdvihnout správný zápis přímé řeči, se kterým jsme se dlouho potýkaly na doučování – respondentka dlouho chybně zapisovala uvozovky a interpunkci, která se s přímou řečí pojí.

Respondentka také začala přidávat do svých slohových prací anglické výrazy. Většinou jsou to ty výrazy, jež se v českém jazyce běžně užívají, především mezi mladší generací, ale mohou i mezi staršími (např. *all inclusive, oversized*). Používání anglických slov je pro respondentku snadné a cítí se jistější, když může anglicismy do svého psaného (ale i mluveného) projevu zakomponovat. Její slohovou práci mohou tyto výrazy obohatit, ale samozřejmě by neměla používat anglických slov nadmíru.

Zajímavě jsou v respondentčině práci zapsané dva sporty: „*hráli fotbal nebo volejball.*“ Zatímco substantivum *fotbal* napsala dle českého zápisu, *volejbal* dle anglického. Zde se jednalo o fakt, že si respondentka nebyla jistá tím, zda se ve slově *volejbal* píše souhláska -j-, nebo samohláska -y-. Proto napsala toto podstatné jméno tak, jak jej zná z angličtiny.

Co se týče délky samohlásek, má tentokrát respondentka zapsána všechna slova dle kodifikace. Upozorním pouze na slovo *balkón*, jež se může psát i s krátkou samohláskou.¹³⁴

Respondentka se při psaní tohoto substantiva řídila výslovností.

Kromě chyb ve skloňování substantiv, se v práci respondentky objevují pouze pravopisné chyby v příčestí činném. I zde se jednalo pouze o nepozornost, když se respondentka nesoustředila na podměty daných vět. „*Jen mě mrzí, že jsem nejela bez náušnicí, protože se mi ztratili v moři.*“ Podmětem v druhé větě tohoto souvětí jsou *náušnice*. Z tohoto důvodu bychom tedy napsali souvětí správně takto: „*Jen mě mrzí, že jsem nejela bez náušnicí, protože se mi ztratily v moři.*“ Obdobně v souvětí *V létě jsme měly hodně času, takže jsme byli hlavně u bazénu nebo moře...* - zde respondentka uvedla dvě příčestí činná, avšak pokaždé s odlišnou koncovkou. Správně je zapsán druhý tvar *jsme byli*, protože podmět je nevyjádřený a odkazuje na všechny respondentčiny kamarády. Správně bychom tedy tuto

---

¹³⁴ Viz zde: [Internetová jazyková příručka – balkon \(cas.cz\)](http://internetova.jazykova.prirucka-balkon.cas.cz)

část souvětí zapsali takto: *V létě jsme měl. hodně času, takže jsme byli hlavně u bazénu nebo moře.*

6.2.1 Chyby ve skloňování podstatných jmen – kritická místa

Stejně jako v prvním vypravování měla respondentka tendenci ponechávat podstatná jména ve tvaru 1. pádu, když si nebyla jista, jak se skloňují. „*Rozhodla jsem se trávit čas v jiné země.*“ Respondentka tedy ponechala slovo *země* v nominativu, protože i v tomto tvaru používá toto slovo nejčastěji. To stejné platí u věty „*Nebo jsme chodili po památky.*“ Opět respondentka použila nominativ, když si nebyla jistá tvarem jiného pádu.

Ve větě „*Jen mě mrzí, že jsem nejela bez náušnicí*“ respondentka netušila, že by koncová samohláska v genitivu nemusela (a v tomto případě neměla) být. Tohle je dosti speciální případ: respondentku mohlo zmást to, že se *náušnice* skloňuje podle vzoru *růže*, takže by tvar G pl. měl skutečně znít *náušnicí*. Považovala tedy za správné užít koncovku *-í*, poněvadž se domnívala, že tento tvar substantiva existuje. Jenže toto je podvzor *ulice* a tam je v G pl. koncovka nulová.

Dále se v češtině vyskytují slova, která mají více variant v jednom pádě, avšak každá varianta může v určitých případech vyjadřovat jiný význam (*západ slunce* x *západ jako světová strana*). V 6. pádě skloňujeme první uvedený příklad jako *západu slunce*, zatímco světovou stranu jako *na západě*. Respondentka nevěděla, že lze použít pouze jeden tvar substantiva pro daný význam. Díky kontrole ale již ví, že musí dávat pozor i na ustálené podoby tvarů v konkrétních spojeních.

Poslední jev, který měla respondentka chybně, se nacházel ve větě: „*Na zámkách jsme si dělali hezké fotky.*“ Zde kodifikace obsahuje pouze tvar *zámcích*. Zde se jedná ale opět o složité učivo, které je náročné i pro rodilého mluvčího. Zvláště když některá neživotná maskulina se zakončením *-ek* (zdrobněliny) už mají koncovku *-ách* v L pl. kodifikovanou.

6.3 Třetí slohová práce – motivační dopis

Jedná se o jednu z mála slohových prací, jejíž útvar není vypravování. Respondentka ale měla zkušenosti s psaním motivačních dopisů v jiných jazycích (angličtina, francouzština), takže to pro ni nebyl útvar vyloženě neznámý. V českém jazyce to ale bylo poprvé, co psala motivační dopis.

Text respondentky (příloha č. 9) pocházející z listopadu roku 2023:

Vážení,

Chtěla bych reagovat na Vaši nabídku na sezonní práci na pozici animátorky zveřejněnou 5. 10. 2022 na serveru (www.fajn-brigady.cz). Jak se můžete přesvědčit v přiloženém životopise splňuji všechny předpoklady na tuto pozici.

Během studia ve Švýcarsku ve střední škole jsem získala tříletou praxi v animaci. Mezi moje silné stránky patří jazyky. Plynně mluvím mongolský, český, francouzsky, anglický a německy. Na které mám i oficiální certifikáty FCE v angličtině a úroveň B2 ve francouzštině.

S prací animátora mám zkušenost, když jsem pracovala na některých projektech ve škole, které mi pomohly s mým studentským oceněním. Práce na týmových projektech mi pomohla být organizovanější a flexibilnější. Díky tomu, že jsem se od mladá věku hodně stěhovala, vždy jsem byla ráda, že poznávám nová místa, nové kultury a nové lidi. Tak jsem si rozšiřovala obzory. Vzhledem k tomu, že jsem se na počátku roku 2017 přestěhovala do Čech, hledám příležitost pro uplatnění mých schopností. Věřím, že bych pro Vaši hotel byla velkým přínosem a dokázala svými kreativními nápady.

Pokud Vás moje žádost zaujme, ráda si s Vámi o svých předpokladech pro tuto práci promluví osobně.

Pouze doplním, že adresa a podpis v motivačním dopise nechyběly, ale rozhodla jsem se tyto údaje neuvádět, poněvadž nejsou potřebné pro výzkum.

Motivační dopis respondentky bezpochyby splňuje požadavky na *kritérium 1* u maturitní zkoušky. *Kritérium 1* „hodnotí písemnou práci jako celek ve vztahu k zadání. Posuzuje, do jaké míry bylo zohledněno téma, a dále míru naplnění slohového útvaru / komunikační situace.“¹³⁵

Respondentka správně uvedla datum, u kterého i rodilí mluvčí často chybují – stává se, že datum píšou bez mezer. Dále bych vyzdvihla slova, jež začala respondentka zařazovat do svých slohových prací, přestože dlouho neznala jejich význam: *sezonní, předpoklady, organizovanější* atd. Je vidět, že respondentka začala více pracovat na své slovní zásobě, která se každým měsícem zlepšuje. V neposlední řadě použila respondentka správné

---

¹³⁵ ADÁMKOVÁ, Petra, Eva BEKOVÁ, Dagmar DVOŘÁKOVÁ, Blanka GRUNTOVÁ a Soňa HAVLÍČKOVÁ et al. *Maturita 2019-2020 z českého jazyka a literatury*, str. 78

oslovení, poněvadž se naučila ustálené formy, které jsou podobné těm, které se učila v cizích jazycích.

Na druhou stranu se v práci opět vyskytly chyby, které byly zmíněny v první slohové práci, a to délka samohlásek: „*mongolský, český, francouzsky, anglický a německy.*“ Je zajímavé, že respondentka nepoužila všechny koncové samohlásky ve stejné formě, ale podle toho, jak je ona sama vyslovuje. Tím se stalo, že tři jazyky napsala s dlouhou samohláskou (chybně) a dvě s krátkou samohláskou (správně). Dle respondentčinych slov je to dané tím, že v délce samohlásek neslyší až tak velké rozdíly a zároveň nevěděla, který tvar bude správně. Proto v tom jevu často chybuje.

Dále bych uvedla, že server, který respondentka ve své slohové práci zmínila, by neměl být v závorce, pokud jej v té své formulaci zahrnuje do děje a odkazovala na něj přímo v té větě.

Respondentka dále chybovala ve skloňování zájmena *váš*, přestože v jiných případech má toto zájmeno zapsané ve správných tvarech. „*Věřím, že bych pro Vaši hotel byla velkým přínosem a dokázala svými kreativními nápady.*“ Zde se jedná o špatné zařazení podstatného jména *hotel* k rodu. Přivlastňovací zájmeno *váš* chybně odkazuje ve větě respondentky na substantivum rodu ženského.

V neposlední řadě bych zmínila zájmena *svůj* a *můj*, která jsou pro studenty¹³⁶ obtížná a často mezi nimi nedokáží popsat rozdíly. V těchto dvou souvětí se výše zmíněná zájmena vyskytují: „*Vzhledem k tomu, že jsem se na počátku roku 2017 přestěhovala do Čech, hledám příležitost pro uplatnění mých schopností. Věřím, že bych pro Vaši hotel byla velkým přínosem a dokázala svými kreativními nápady.*“ U určování, zda ve větě použijeme zájmeno *svůj*, nebo zájmeno *můj*, záleží na podmětu a vlastníkovi: „Zvratným přivlastňovacím zájmenem *svůj* se přivlastňuje, je-li vlastník/posesor vyjádřen podmětem: *Podal mi svůj sešit.*“¹³⁷ Z tohoto důvodu bychom nahradili v respondentčiny textu přivlastňovací zájmeno *mých* za *svých*. Jedná se však o problematiku, která je pro žáky cizince velmi náročná a zároveň je tu dlouhodobá tendence nahrazovat zvratné přivlastňovací zájmeno přivlastňovacími zájmeny pro příslušné osoby.

---

¹³⁶ I pro rodilé mluvčí.

¹³⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd., str. 231

6.3.1 Chyby ve skloňování podstatných jmen – kritická místa

Respondentka v této slohové práci již používala mnohem delší souvětí a snažila se o zařazení slov, která se naučila za poslední tři měsíce.

Můžeme si všimnout, že respondentka již upouští od ponechávání substantiv v nominativu. Pokoušela se o skloňování substantiva v 6. pádě č. množného vzoru *hrad*. Toto skloňování není jednoduché. Přestože použila koncovku, která by v tomto pádě mohla být, bohužel se nehodila pro slovo, jež skloňovala respondentka: „...*když jsem pracovala na některých projektech*.“ Zde se má užít přípona *-ech*, na druhou stranu musím ocenit, že se respondentka o skloňování pokoušela, přestože jí je tento jazyk, dle jejích slov, velmi vzdálený. „U některých slov se koncovka *-ách* dosud hodnotí jako hovorová, až nespisovná, ale stanovit pro jednotlivá slova přesnou hranici mezi jejich tvary slohově neutrálními a slohově příznakovými nelze; může se lišit u jednotlivých mluvčích nebo teritoriálně a ani výklad v českých mluvnicích a ve slovnících nemůže být striktní, protože jde o živou tvaroslovnou proměnu. Např. SSČ u některých substantiv uvádí jen koncovku *-ích* tam, kde MČ, PMČ a rovněž novější ASSČ uvádějí i variantní koncovku *-ách*. V oficiálních projevech, zvláště psaných, koncovka *-ích* stále převažuje (s výjimkou expresivních výrazů), zatímco v běžné mluvě je též *-ách*.“¹³⁸

Respondentka se pokoušela i o skloňování substantiva v 7. pádě plurálu (vzor *hrad*). Přestože ani zde, nebyla studentka úspěšná, opět přidala koncovku, která je používána v 7. pádě, ale pouze u rodu ženského (koncovka vzoru *kost*), ne tedy rodu mužského neživotného. „*Věřím, že bych pro Vaši hotel byla velkým přínosem a dokázala svými kreativními nápady*.“ Je možné, že substantivum *nápad* považovala za femininum, protože výslovnost izolovaného tvaru *nápad* je [nápat], tedy s *t* na konci – stejně jako u vzorového *kost*. Bohužel si to již při rozhovoru nepamatovala.

Chybně zařadila respondentka slovo *věk*. V rozhovoru sdělila, že si myslela, že se toto substantivum bude skloňovat podle vzoru *les*.

6.4 Čtvrtá slohová práce – stížnost

Poslední práce, kterou zde zhodnotím a okomentuji, pochází z ledna letošního roku. Respondentka měla za úkol napsat stížnost. Jedná se o slohovou práci, která je ze všech zde ukázaných nejdelší. Podotýkám, že stejně jako u předešlé slohové práce jsou kvůli osobním

---

¹³⁸ Dostupné z: [Internetová jazyková příručka: Skloňování mužských jmen – 6. p. mn. č.](#)

kontaktům respondentky vynechány adresa a podpis respondentky. Z hlediska skloňování podstatných jmen se v těchto údajích nevyskytovaly žádné chyby.

Zde je poslední slohová práce (příloha č. 10) respondentky:

Vážení,

žádám Vás o pomoc při řešení probíhajícího problému s mými sousedy v bytě číslo 205, kde bydlí Daniel Decker a Mazikeen Decker.

Vzhledem k tomu, že se přestěhovali do tohoto bytového komplexu v polovině srpna. Pořádají večírky pozdě v noci a troubí hudbu tak hlasitě, že často nemůžu spát. To se děje nejméně jednou týdně, někdy i častěji, a hluk trvá při některých příležitostech až do 5 hodin ráno. Je pro mě obtížné žít a fungovat, když nemám spánek, který potřebuji pro práci, a nemohu si užít svůj čas doma, když slyším své sousedy přes zdi.

Než jsem s nimi mluvila, diskutovala jsem se svými sousedy a všichni jsme měli stejné zkušenosti.

Mluvili jsme s nimi a požádali je, aby se pokusili minimalizovat hluk a nepouštěli hudbu tak hlasitě, ale odmítli to udělat. Připomněli jsme jim také, že podle našich městských hlukových vyhlášek a klauzule o tichém požitku pro bytový dům začíná noční klid ve 22 hodin večer a trvá až do 7 hodin ráno, ale opět pokračují s hlasitými zvuky.

Zde je několik příkladů případů nadměrného hluku, které jsem zažila v posledních několika týdnech:

Čtvrtek 18. srpna, 22:00 až 3:00: Hlasitá hudba z večírku

Středa 24. srpna, 23:00 až 4:00: Hlasitá hudba z narozeninové oslavy

Pátek 2. září, 22:00 až 1:00: Cvičení rockové hudby

Sobota 3. září, 23:00 až 4:00: Hlasitá hudba z večírku.

Poté jeli na dovolenou asi na 2 týdny a od čtvrtka 22. září se znovu to začalo, místo party tentokrát to byla karaoke noc až do 2 hodin ráno.

Byla bych ráda za Vaši pomoc při řešení problému.

Neváhejte mě kontaktovat telefonicky nebo e-mailem, pokud budete potřebovat jakékoli další informace.

Děkuji Vám za Vaši pomoc a těším se na Vaši odpověď.

V této slohové práci opět respondentka výborně promyslela svůj text, který je správně rozčleněn. Respondentka se v této stížnosti pokoušela psát dlouhá souvětí, ale bohužel se v nich nachází syntaktické chyby. Například toto souvětí není dokončené: „*Vzhledem k tomu, že se přestěhovali do tohoto bytového komplexu v polovině srpna.*“ Lze poznat, že se respondentka naučila určité fráze jako *vzhledem k tomu*, ale nedokáže s těmito frázemi prozatím pracovat tak, jak by se v českém jazyce mělo. Souvětí je tedy nedořečené a v českém jazyce nedává smysl, poněvadž hlavní věta není dokončená. Dále v tomto dlouhém souvětí nenavazuje poslední věta správně na některou z předešlých: „*Připomněli jsme jim také, že podle našich městských hlukových vyhlášek a klauzule o tichém požitku pro bytový dům začíná noční klid ve 22 hodin večer a trvá až do 7 hodin ráno, ale opět pokračují s hlasitými zvuky.*“ V poslední větě by měl být vyjádřen podmět *oni*, aby celé souvětí bylo smysluplné.

Také se v této práci nachází slovní obraty, které by rodilý mluvčí nepoužil. „*Než jsem s nimi mluvila, **diskutovala jsem** se svými sousedy.*“ Sloveso *diskutovat* by rodilý mluvčí použil pravděpodobně v jiné komunikační situaci. Navíc se zde nabízí dořít, o čem diskutovali jednotliví aktéři, ale to ve větě respondentky chybí. Vypustila se tedy vazba, která se slovesem *diskutovat* souvisí.

Chybně je i slovosled v této větě: „*místo party **tentokrát to** byla karaoke noc až do 2 hodin ráno.*“ Častěji se respondentka setkala asi se slovosledem, který uvedla ve své práci, ale v tomto případě nezačíná větu slovem *tentokrát*. Dochází tedy k nedostatečné znalosti respondentky s výše uvedenými slovy.

Také dochází k nepochopení některým slovům – respondentka špatně pochopila význam slova *troubí*: „*troubí hudbu tak hlasitě.*“ Zde tedy dochází ke špatnému pochopení významu daného slova.

V tomto textu se opět nachází chyba v podobě krátké samohlásky: „*kde **bydli** Daniel Decker a Mazikeen Decker.*“ Ve slově *bydlí* se správně nachází dlouhá samohlásky *-í*, protože takovou podobu má přítomná kmenotvorná přípona daného časovacího typu. Respondentka uvedla, že se pro krátkou samohlásku rozhodla z toho důvodu, že jí to znělo lépe. U délky samohlásek se tedy i nadále rozhoduje pouze pocitově.

V této poměrně dlouhé slohové práci se respondentka pokoušela o dlouhá souvětí, která byla někdy spíše na škodu, protože s nimi místy nedokázala správně pracovat. Na druhou stranu musím říct, že je to první text, ve kterém neudělala chybu při skloňování jmen, což považuji za velký úspěch vzhledem k tomu, že se jedná o jedno ze dvou témat, ve kterých si respondentka věří nejméně.

7 Cvičení na skloňování substantiv (doplňování substantiva ve správném tvaru do věty)

Ve své diplomové práci jsem kromě slohových prací pracovala i s respondentčinými cvičeními, jež jsem jí zadávala v průběhu výzkumu.

Ráda bych se zde zaměřila především na ta cvičení, která měla sloužit jako kontrola toho, zda se respondentka v některých aspektech při skloňování podstatných jmen zlepšila.

Na začátku výzkumu, tj. na konci roku 2022 byla studentce zadána čtyři cvičení na skloňování substantiv – skloňování podstatných jmen v mužském rodě, ženském rodě, středním rodě a v neposlední řadě skloňování francouzských jmen.

Stejně typy substantiv, avšak v podobě jiných lexémů, byly respondentce zadány i v únoru roku 2024. Tato cvičení tedy mají sledovat vývoj respondentčiných schopností při skloňování substantiv.

Dodám, že respondentka stejně jako u slohových prací nesměla používat překladač, umělou inteligenci, ani jakoukoliv publikaci zaměřenou na pravopis. S respondentkou jsem později cvičení kontrolovala, avšak rozhovor z kontrol pořízen není, poněvadž se jednalo o nedomluvené kontroly.

7.1 Porovnání cvičení na skloňování substantiv rodu středního

V prosinci roku 2022 jsem studentce zadala k vyplnění toto cvičení:

Doplň substantiva středního rodu a připiš za větu, který pádový tvar jsi doplnila a ke kterému vzoru dané podstatné jméno patří

1. *Dva malí školáci diskutovali o hlavním ..... (město).*
2. *„Tomu ..... (ovoce) nic není! Klidně ho snězte!“*
3. *Ve florbale nemůže stát protihráč v ..... (brankoviště).*
4. *Na těch ..... (hřiště) si mohou hrát děti do 12 let.*
5. *Matka se vrátila bez nejmenšího ..... (jehně).*
6. *..... (Vejce) ležela na stole.*
7. *Četl knihu o ..... (zeli), protože nevěděl, jak správně ho má pěstovat.*

Jedná se o klasické doplňování slov ze závorčky do věty, přičemž substantivum musí respondentka zapsat ve správném tvaru. Zároveň jsem si chtěla ověřit, že respondentka pouze netipuje správné tvary, a tak jsem od zadání připsala, aby u každé věty uvedla, podle

kterého vzoru se doplňované substantivum skloňuje, a ve kterém pádovém tvaru stojí. Respondentka uvedla i číslo, protože jí to pomáhá v pochopení významu dané věty.

Zde je tedy respondentčin výsledek z konce roku 2022:

Doplň substantiva středního rodu a přiřpiš za větu, který pádový tvar jsi doplnila a ke kterému vzoru dané podstatné jméno patří

1. *Dva malí školáci diskutovali o hlavním městě (město). 6 pád, město, jednotné č.*
2. *„Tomu ovoci (ovoce) nic není! Klidně ho snězte!“ 3 pád, moře, jednotné č.*
3. *Ve florbale nemůže stát protihráč v brankovišti (brankoviště). 6 pád, moře, jednotné č.*
4. *Na těch **hřišti** (hřiště) si mohou hrát děti do 12 let. 6 pád, moře, **jednotné č.***
5. *Matka se vrátila bez nejmenšího jehněte (jehně). 2 pád, kuře, jednotné č.*
6. *Vejce (Vejce) ležela na stole. 1 pád, moře, **jednotné č.***
7. *Četl knihu o zeli (zeli), protože nevěděl, jak správně je má pěstovat. 6 pád, stavení, jednotné č.*

V tomto cvičení lze pozorovat, že respondentka udělala dvě chyby ve skloňování (vyznačené tučným písmem). První chyba pramení z nesprávného pochopení věty. Respondentka se domnívala, že se bude jednat o číslo jednotné, avšak zájmeno *ten* v pozici shodného přívlastku svým tvarem signalizovalo, že řídicí substantivum je ve tvaru L pl.

V šesté větě respondentka neudělala chybu při skloňování, avšak opět špatně určila číslo podstatného jména – zde byl nápodvedou tvar slovesa *ležet*. Přesto mohla být respondentka zmatená, poněvadž samotný tvar *ležela* (příčestí činné) může být i singulárový.

U poslední věty bylo mnou původně zamýšleno doplňovat slovo *zeli* v plurálovém tvaru, avšak i podoba v singuláru je správná.

Z tohoto cvičení tedy vyplývá, že respondentka ví, jak vypadají tvary daných podstatných jmen v čísle jednotném ve středním rodě (převážně vzor *moře*), avšak potíže jí dělá odhalit číslo množné ve větě. Jednak má problém vytvořit plurálový tvar substantiva (neví, jak jej má vytvořit), jednak občas nepozná, že by se mělo podstatné jméno doplnit v množném čísle.

Jako pozitivní ale vnímám fakt, že respondentka určila pokaždé správně pády a vzory doplňovaných substantiv.

Pouze doplním, že respondentka ve cvičeních z roku 2022 nepsala za řadové číslovky tečky, na což jsem ji samozřejmě upozornila, ale v této kapitole se tím nebudu více zabývat.

Obdobné cvičení jsem respondentce zadala tedy i v únoru roku 2024.

1. Děti musely sedět na jednom ..... (místo).
2. K ..... (ovoce) mu přidal do košíku i zeleninu.
3. Říkali nám, že po ..... (schodiště) se nemá utíkat.
4. V těch ..... (vejce) je hodně bílkovin.
5. Doufám, že je můj pes už bez ..... (klíště).
6. Tato ..... (Parkoviště) jsou určena pouze naše zaměstnance.
7. V pochmurných ..... (prostředí) se necítím dobře.

Vzory, pády a čísla zůstala v každé větě zachována, pouze se změnila doplňovaná substantiva. Respondentka toto cvičení¹³⁹ vyplnila v roce 2024 následovně:

1. Děti musely sedět na jednom místě (místo). 6. pád, město, jednotné č.
2. K ovoci (ovoce) mu přidal do košíku i zeleninu. 3. pád, moře, jednotné č.
3. Říkali nám, že po schodišti (schodiště) se nemá utíkat. 6. pád, moře, jednotné č.
4. V těch **vejcech**. (vejce) je hodně bílkovin. 6. pád, moře, množné č.
5. Doufám, že je můj pes už bez klíštěte (klíště). 2. pád, kuře, jednotné č.
6. Tato parkoviště (Parkoviště) jsou určena pouze naše zaměstnance. 1. pád, moře, množné č.
7. V pochmurných prostředích (prostředí) se necítím dobře. 6 pád, stavení, množné č.

Jediná chyba je ve čtvrté větě – skloňování substantiva v 6. pádě, č. množného, vzoru *moře*. Respondentka použila špatnou koncovku. Což, dle slov respondentky bylo zapříčeno tím, že si na jinou příponu nemohla vzpomenout. Věděla však, že se bude na konci tvaru substantiva vyskytovat souhláska *-ch*. Zde došlo u respondentky ke špatné analogii – myslela si, že se za *vejce* pouze přidá *-ch* (koncovka *-ech* je u jiných vzorů). Cvičení je kromě této chyby zcela správně.

---

¹³⁹ Ráda bych dodala, že v třetí a páté větě se mohl vyskytovat i plurál u doplňovaných slov (pokud by respondentka zapsala doplňované slovo v plurálu a jako číslo množné by dané slovo i určila, tak by to bylo také správné řešení).

U respondentky došlo ke zlepšení v určování kategorie čísla. V tomto ohledu tedy již respondentka nechybovala. Avšak v 6. pádě čísla množného si všeobecně příliš stále nevěří, což je ale pochopitelné, poněvadž to činí potíže i některým rodilým mluvčím.

7.2 Porovnání cvičení na skloňování substantiv rodu ženského

Stejně jako u rodu středního vyplňovala respondentka cvičení na skloňování substantiv rodu ženského.

Zde je cvičení zadané na konci roku 2022:

Doplň substantiva ženského rodu a přiřpiš za větu, který pádový tvar jsi doplnila a ke kterému vzoru dané podstatné jméno patří

1. *Bez seriálu ..... (Ulice) se neobejdu ani jeden den.*
2. *Je neskutečná ..... (drzost), co si ke svému šéfovi dovolí.*
3. *„Váš syn má velký problém s ..... (kázeň).“*
4. *Andrea se již dlouho věnuje ..... (chůze) na nejvyšší úrovni.*
5. *Můj spolužák chodil pouze s modrookými ..... (dívka).*
6. *Přečetla knihu s názvem O ..... (myši) a lidech.*
7. *Nedávala jejich vztahu ani tu nejmenší ..... (naděje).*

Jedná se opět o sedm vět jako u rodu středního. Respondentka cvičení vyplnila takto:

Doplň substantiva ženského rodu a přiřpiš za větu, který pádový tvar jsi doplnila a ke kterému vzoru dané podstatné jméno patří

1. *Bez seriálu Ulice (Ulice) se neobejdu ani jeden den. 2 pád, rŕže, jednotné ř.*
2. *Je neskutečná drzost (drzost), co si ke svému řéfovi dovolí. 1 pád, kost, jednotné ř.*
3. *„Váš syn má velký problém s kázní (kázeň).“ 7 pád, píseň, jednotné ř.*
4. *Andrea se již dlouho věnuje chůzi (chůze) na nejvyšší úrovni. 4 pád, rŕže, jednotné ř.*
5. *Můj spolužák chodil pouze s modrookými dívkami (dívka). 7. pád, žena, množné ř.*
6. *Přečetla knihu s názvem O myších (myši) a lidech. 6 pád, kost, množné ř.*
7. *Nedávala jejich vztahu ani tu nejmenší naději (naděje). 4 pád, rŕže, jednotné ř.*

V tomto cvičení respondentka udělala pouze dvě chyby při skloňování substantiv, což mne velice potěřilo, poněvadž z jejích jiných cvičení, která jsme spolu probíraly na doučování, vyplývalo, že nerozumí příliš 7. pádu rodu ženského. Při kontrole se mnou respondentka

uvedla, že jí zde napovědělo slovo *modrookými*. Když uviděla koncovku *-ými*, došlo jí, že slovo dívka bude končit na *-mi*.

Množné číslo jí v tomto cvičení nedělalo problémy, poněvadž rozpoznala u páté věty příponu pro množné číslo, a knihu, jejíž název figuruje v 6. větě, právě dočetla k maturitní zkoušce. Zde bych také doplnila, že respondentka zařadila správně substantivum *myš* ke vzoru *kost*, přestože se v 6. pádu plurálu skloňuje substantivum *myš* podle vzoru *píseň* (jedná se o femininum přecházející od vzoru *kost* ke vzoru *píseň*).

Respondentka chybovala tedy nejprve v první větě, kde bylo však určování pádu podstatného jména *ulice* pro respondentku příliš složité. Jedná se totiž o nominativ jmenovací, jenže respondentka vycházela ze substantiva *seriálu*, které stojí ve větě před slovem *ulice*. Substantivum *ulice* tak skloňovala úplně stejně jako zmiňované substantivum *seriálu* – ptala se na hledané podstatné jméno druhou pádovou otázkou: *Neobejdu se bez čeho?* A odpověděla si: *Bez Ulice*.

Dále udělala studentka chybu ve čtvrté větě, kde opět špatně určila pád doplňovaného substantiva. Při kontrole sdělila, že se ptala čtvrtou pádovou otázkou, poněvadž si myslela, že slovo ve čtvrtém pádě skutečně je. U slova *chůze* jsou tvary pro 3. a 4. pád stejné, proto doplněné slovo není tučně zvýrazněno. Správné řešení respondentky je tedy náhodné, neboť je výsledkem tvarové homonymie. Pokud by respondentka doplňovala substantivum, u něhož se tvar D sg. a A sg. liší, nejspíše by chybovala.

Cvičení na skloňování podstatných jmen ženského rodu bylo respondentce zadáno také v únoru letošního roku. Pokyny byly stejné jako u cvičení z roku 2022:

1. *Na vesnici se musíme obejít ještě chvíli bez ..... (silnice).*
2. *..... (Závist) je jedna z nejhorších vlastností.*
3. *Babička měla problém s ..... (jabloň), protože nenesla žádné plody.*
4. *Přivoněl si k ..... (růže), kterou vystřelil na střelnici.*
5. *Nedokázal se ztotožnit s českými politickými ..... (strana).*
6. *Začala se učit po menších ..... (část), aby si angličtinu lépe zapamatovala.*
7. *Paní učitelka potkala svoji ..... (žákyně) v restauraci.*

Respondentka cvičení následně vyplnila:

1. *Na vesnici se musíme obejít ještě chvíli bez silnice (silnice).*
2. *Závist (Závist) je jedna z nejhorších vlastností. 1. pád, kost, jednotné č*

3. *Babička měla problém s jabloní (jabloň), protože nenesla žádné plody. 7. pád, píseň, jednotné č.*
4. *Přivoněl si k růži (růže), kterou vystřelil na střelnici. 3. pád, růže, jednotné č.*
5. *Nedokázal se ztotožnit s českými politickými stranami (strana). 7. pád, žena, množné č.*
6. *Začala se učit po menších částech (část), aby si angličtinu lépe zapamatovala. 6. pád, kost, množné č.*
7. *Paní učitelka potkala svoji žákyni (žákyně) v restauraci. 4. pád, růže, jednotné č.*

Respondentka cvičení vyplnila bezchybně (v první větě by byl uznán za správný i plurálový tvar doplňovaného podstatného jména). Při kontrole studentka prozradila, že si nebyla jistá pouze substantivem *část*. Zvažovala totiž příponu *-ích* (což může být zapříčiněno tím, že slovo *část* je podobné slovu *past*, u něhož respondentka používá tvar *pastích* v L pl. – *past* však může být skloňována v některých pádech dle vzoru *píseň*,¹⁴⁰ zatímco *část* nikoliv) místo *-ech*, ale rozhodla se nakonec správně díky vyskloňování slovu *kost*.

V ženském rodě spatřuji u respondentky větší posun než u rodu středního, poněvadž již nemá problém se sedmým pádem plurálu (rychle si zapamatovala podobu pádových koncovek v I feminin) a koncovky si tak umí sama odůvodnit. Ze cvičení toto tvrzení však nevyplývá, protože i v prvním cvičení měla tento jev respondentka správně. Vyplývá to tedy pouze z pocitů respondentky, které mi sdělila při kontrole.

7.3 Porovnání cvičení na skloňování podstatných jmen rodu mužského

Cvičení na rod mužský, která budou dále v textu, jsem nerozdělovala podle životnosti, poněvadž respondentka byla zvyklá se je vždy učit souběžně. To byl tedy hlavní důvod, proč jsem rod mužský nerozdělila a cvičení jsou tak stále jenom dvě (z konce roku 2022 a zpočátku roku 2024).

Jako u předchozích dvou rodů i zde nejdříve představím cvičení z roku 2022:

Doplň substantiva mužského rodu a připiš za větu, který pádový tvar jsi doplnila a ke kterému vzoru dané podstatné jméno patří

1. *Rodina se bez ..... (kotel) neobejde.*
2. *„Jsi můj ..... (život)“ řekla matka dítěti při jeho narození.*

---

¹⁴⁰ Jedná se o kolísání mezi vzory *kost* a *píseň*.

3. „*Pane* ..... (*manažer*), *nevíte, kde se dnešní díl bude natáčet?*“
4. *Spočítej všechny vnitřní* ..... (*úhel*) *v trojúhelníku.*
5. *S* ..... (*duch*) *bychom si neměli zahrávat, jsou nebezpeční.*
6. *Když začnu přemýšlet o* ..... (*svět*), *tak mám melancholickou náladu.*
7. *Na hrazdě zrovna cvičili dva* ..... (*gymnasta*).

Zde je cvičení vyplněno respondentkou:

Doplň substantiva mužského rodu a přiřiš za větu, který pádový tvar jsi doplnila a ke kterému vzoru dané podstatné jméno patří

1. *Rodina se bez **kotele** (kotel) neobejde. 2 pád, stroj, jednotné č.*
2. „*Jsi můj život (život)*“ *řekla matka dítěti při jeho narození. 1 pád, hrad, jednotné č.*
3. „*Pane **manažer** (manažer), nevíte, kde se dnešní díl bude natáčet?*“ *5 pád, pán, jednotné č.*
4. *Spočítej všechny vnitřní úhly (úhel) v trojúhelníku. 1 pád, hrad, množné č.*
5. *S duchy (duch) bychom si neměli zahrávat, jsou nebezpeční. 7 pád, **hrad**, množné č.*
6. *Když začnu přemýšlet o **světe** (svět), tak mám melancholickou náladu. 6 pád, hrad, jednotné č.*
7. *Na hrazdě zrovna cvičili dva gymnasté (gymnasta). 1 pád, předseda, množné č.*

Z rozhovoru, který jsem s respondentkou vedla, vyplývá, že rod mužský je pro ni nejsložitější. Uvedla, že je to především z toho důvodu, že se rod mužský začala učit jako poslední a nevěnovala mu již příliš velkou pozornost, poněvadž v českém jazyce (ale i ostatních předmětech) přibýlo nové učivo, jež upřednostňovala před maskuliny. Sděluje, že životnost většinou dokáže určit bez problému, což i můžeme vidět ve cvičení, jež je výše. Jediná chyba v životnosti je u podstatného jména *duch*, kde je toto slovo užito ve významu bytosti (i když neživé), tedy jako maskulinum životné (vzor *pán*). Životnost zde vyplývá z tvaru *nebezpeční*, ale respondentka ještě neměla takové znalosti, aby si toto uvědomila. Tvar má respondentka ve cvičení zapsaný správně z toho důvodu, že 7. pád plurálu je pro oba vzory totožný. U tohoto slova ale často chybují i rodilí mluvčí.

Chyba ve skloňování se nachází u substantiva *manažer*. Respondentka sice správně určila pád, vzor i číslo, ale přesto podstatné jméno neskladovala správně. Z kontroly vyplynulo, že pátý pád ve škole moc neprobírala, a spíše si myslela, že tvary pro první a pátý pád budou stejné. Zde se tedy jedná o nedostatečnou věcnou znalost. Zároveň je oslovení nominativem součástí běžné mluvy (pokud se ve větě nachází jiný vokativ – zde *pane* –

druhé substantivum, tedy *manažer*, může zůstat v základním tvaru), takže i tento fakt mohl respondentku ujistit v její predikci, že nominativ a vokativ budou totožné. Další chyba ve skloňování, přestože gramatické kategorie určila respondentka správně, se nachází hned v první větě. Zde se jedná o neznalost konkrétního substantiva *kotel*. Respondentka se se skloňováním tohoto podstatného jména nesetkala, a tudíž netušila, že se „vypustí“ samohláska *-e*. Respondentka tedy neprovedla správně alternaci, ale koncovku doplnila správně.

Špatně určený pád má respondentka ve 4. větě. Plurálový tvar *úhly* je nominativní i akuzativní (a též instrumentálový), proto slovo ve cvičení není zvýrazněno tučně. Respondentka chybně uvažovala o tomto slovu jako o podmětu. Opět jí tedy pomohla tvarová homonymie.

Poslední chybu, kterou zde zmíním, je chyba ve slově *svět*. Respondentka si nejprve určila druhý pád tohoto substantiva – *světa*. Vzpomněla si, dle jejích slov, že existuje pomocný vzor *les*, u něhož má tvar genitivu singuláru koncovku *-a*. Když poté převáděla slovo *les* pomocí předložky *o* do 6. pádu, podoba byla *lese*. Tím pádem opsala slovo *svět* podle vzoru – *světe*. Což samozřejmě není dobře, správně je pouze podoba *světě*. Tato chyba může být zapříčiněna i tím, že čárky a háčky jsou pro respondentku problematické, zejména v roce 2022 to pro ni bylo velmi těžké. Koncovka je totiž správně, akorát nedošlo k potřebnému měkčení $t > t'$. Jedná se tedy hlavně o pravopisný nedostatek, poněvadž respondentka vyslovuje L sg. tohoto substantiva měkce.

Naopak bych v tomto vyplněném cvičení vyzdvihla respondentčino správné přiřazení substantiva *gymnasta* ke vzoru *předseda*, poněvadž při doučování často zapomínala na tento vzor (a na vzor *soudce*) a přiřazovala substantiva těchto dvou vzorů ke vzorům *pán* a *muž*. Navíc zde respondentka použila i správný tvar pro množné číslo, což považuji za velice dobré. A dokonce zvolila stylově vyšší variantu *gymnasté*, nikoli stylově nižší podobu *gymnasti*.

Také oceňuji, že respondentka uvedla ve všech případech správně kategorii čísla, což byl u středního rodu největší problém.

Cvičení na mužský rod bylo pro respondentku připraveno i v roce 2024:

1. „*Výhod' prosím odpadky do ..... (koš).*“
2. .... (Břeh) *byl od nás stále příliš daleko.*

3. „*Pane ..... (Červ), přineste mi prosím doklady.*“
4. *Adam měl minulý rok čtyři zubní ..... (kaz).*
5. *Babička se přátelila s třemi ..... (partyzán).*
6. „*Slyšel jsem o novém ..... (nektar) jenom dobré věci.*“
7. *..... (Hokejista) přivezli zlatou medaili z MS.*

Respondentka vyplnila cvičení takto:

1. „*Výhod' prosím odpadky do koše (koš).*“ 2. *pád, stroj, jednotné č.*
2. *Břeh (Břeh) byl od nás stále příliš daleko.* 1. *pád, hrad, jednotné č*
3. „*Pane Červ (Červ), přineste mi prosím doklady.*“ 5. *pád, pán, jednotné č.*
4. *Adam měl minulý rok čtyři zubní kazy (kaz).* 4. *pád, hrad, množné č.*
5. *Babička se přátelila s třemi partyzáni (partyzán).* 7. *pád, pán, množné č*
6. „*Slyšel jsem o novém nektare (nektar) jenom dobré věci.*“ 6. *pád, hrad, jednotné č.*
7. *Hokejisté (Hokejista) přivezli zlatou medaili z MS.* 1. *pád, předseda, množné č*

Jak ze cvičení vyplývá, respondentka se ve skloňování substantiv rodu mužského mírně zlepšila. Ví, který tvar substantiva má doplnit, avšak ne vždy si je jistá tím, jak jej správně utvořit. Dále dodám, že u doplňovaných podstatných jmen určila respondentka správně kromě čísla i pády a vzory, čemuž tak v roce 2022 nebylo.

Přesto se respondentka stále nesžila s 5. pádem, jehož tvar nechává vždy v podobě nominativu. Studentka je ovlivněna i cizími jazyky, ve kterých se 5. pád neobjevuje (např. angličtina), a jak již bylo zmíněno, oslovování nominativem je v českém jazyce znakem běžné mluvy.

Obdobně jako u slova *svět* v minulém cvičení, i zde přiřadila respondentka k podvzoru *les* slovo *nektar*. Což ale není správně, a proto jej špatně skloňovala – správně má být *nektaru*. Na druhou stranu je stále třeba ocenit, že respondentka věděla, že se bude jednat o rod mužský neživotný (vzor *hrad*).

Poslední chyba v textu se týká 7. pádu plurálu (vzor *pán*). Respondentka si nebyla jistá podobou substantiva *partyzán* v 7. pádě, a proto doufala, že tvar bude stejný jako v nominativu, bohužel opomněla, že u vzoru *pán* je v plurálu tvar A shodný s tvarem I.

Dle jejích slov si je mužským rodem stále ze všech nejméně jistá. Nerozumí především 6. a 7. pádu plurálu, ve kterých se často ztrácí. To je zapříčiněno koncovkami, s nimiž doposud

není dostatečně srozuměna, přestože v I pl. rodu mužského je jen jedna koncovka, a to ve dvou pravopisných realizacích (*i/y*).

Jak již bylo řečeno, respondentka se ze tří rodů, které zde byly ukázány, nejméně zlepšila právě v rodu mužském. Více vzorů a podvzorů u tohoto rodu (a životnost), a tedy větší tvarová variantnost jí stále činí potíže. Navíc to byl poslední rod, jehož tvary se v českém jazyce učila. Dle jejích slov věnovala větší pozornost předchozím dvěma rodům, jak jsem již v práci zmiňovala. I to může být důvod, proč respondentka chybně tvoří některé tvary maskulin, přestože rozpozná pády a vzory daných podstatných jmen.

7.4 Porovnání cvičení na skloňování francouzských jmen

Pro toto skloňování jsem se rozhodla z toho důvodu, že respondentka hovoří plynně francouzsky a žila v zemi, kde používala pouze francouzštinu. Nutno podotknout, že nelze předem konstatovat, jak si povede ve skloňování francouzských jmen v češtině.

Stejně jako u předchozích podkapitol jsem pro respondentku vytvořila dvě cvičení. Přičemž to první z nich vyplnila v lednu 2023 (kvůli nedostatku času nevyplnila respondentka toto cvičení v prosinci roku 2022, jak tomu bylo u předchozích tří cvičení). U těchto cvičení už doplňovala respondentka pouze tvary slov, tj. nepsala za věty pády, vzory a čísla substantiv:

1. *Přinesl ..... (Balzac) velmi zajímavou knihu.*
2. *Večírek není tak zajímavý bez ..... (Descartes).*
3. *„..... (Laclos), přijďte prosím dolů.“*
4. *Výstava nebude bez ..... (Monet) úspěšná.*
5. *U ..... (Mallarmé) bylo dnes rušno.*

Těchto pět vět respondentka vyplnila:

1. *Přinesl Balzakovi (Balzac) velmi zajímavou knihu.*
2. *Večírek není tak zajímavý bez Descartese (Descartes).*
3. *„**Laclos** (Laclos), přijďte prosím dolů.“*
4. *Výstava nebude bez Moneta (Monet) úspěšná.*
5. *U Mallarmého (Mallarmé) bylo dnes rušno.*

U tohoto cvičení můžeme vidět, že respondentka chybovala pouze ve jméně, které bylo v 5. pádě (správně má být *Laclosi* – podle vzoru *muž*). Což je opět zapříčiněno tím, že v roce 2022, potažmo lednu 2023, neprobírala vokativ ve škole.

Dále bych ráda zdůraznila, že u jména *Descartes* mohou být použity tři varianty v genitivu – *Descarta*, *Descartesa* a *Descartese*. Respondentka zvolila třetí možnost, tedy tvar *Descartese*. Pro respondentku je, dle ní samotné, nejjednodušší skloňování podle vzoru *muž*. Sama řekla, že si vybraným tvarem genitivu nebyla příliš jistá, ale bylo to pro ni přijatelnější než vypustit *-es*. Dává tedy přednost tvarům, ze kterých lze odvodit základní podobu jména.

U jména *Mallarmé* zvolila respondentka variantu zájmenného skloňování, poněvadž skloňování podle vzoru *pán* považuje za složitější, a proto se mu raději vyhýbá.

Dle jejích slov jí skloňování francouzských jmen v češtině nedělá příliš velké problémy, protože se s těmi jmény setkávala i poměrně často v české literatuře. Navíc respondentka zmiňuje dublety¹⁴¹, které jsou u francouzských jmen časté, což podle ní zvyšuje pravděpodobnost, že tvar podstatného jména vytvoří správně.

Přestože byl výkon respondentky v této oblasti skvělý již na počátku roku 2023, vyplňovala respondentka cvičení i v únoru 2024. Vzhledem k výbornému výkonu z roku 2022, jsem obměnila typ ve čtvrté větě:

1. *Přišli k ..... (Chirac) na návštěvu.*
2. *„Přijdete ale bez ..... (Jacques), že ano?“*
3. *„..... (Girardot), přineste mi kávu.“*
4. *„Bez ..... (Dubois) sem prosím nechoďte.“*
5. *Před domem ..... (Mathé) se střídá poměrně dost aut.*

I toto cvičení respondentka vyplnila:

1. *Přišli k Chirakovi (Chirac) na návštěvu.*
2. *„Přijdete ale bez Jacquese (Jacques), že ano?“*
3. *„Girardote (Girardot), přineste mi kávu.“*
4. *„Bez Duboise (Dubois) sem prosím nechoďte.“*
5. *Před domem Mathého (Mathé) se střídá poměrně dost aut.*

Toto bylo první cvičení, které respondentka zvládla vyplnit bez jedině chyby. Velice mne překvapilo, že zvládla utvořit vokativní formu správně, poněvadž v roce 2024 chybovala v tomto pádu u rodu mužského. Respondentka prozradila, že věděla, že jde o 5. pád, a tak zkusila přidat koncovku, která jí přišla, že by se na dané místo hodila. Není to tedy tak, že

---

¹⁴¹ Respondentka tím míní variantnost například v genitivu u některých francouzských jmen – např. *Descartes*.

by vokativu respondentka více porozuměla, ale pozitivní je, že z věty pozná, že se o něj jedná.

Opět bych zde ráda poukázala na správné skloňování jmen *Jacques* a *Mathé*. Respondentka uvedla stejné varianty skloňování jako ve cvičení z roku 2023. Respondentka si je vědoma toho, že by mohla používat i jiné varianty v genitivu, avšak těmito podobami si je nejvíce jistá, a tak využívá pouze formy, jež uvedla ve cvičeních.

Skloňování francouzských jmen tedy pro respondentku nepředstavuje příliš velké komplikace. Česká obecná jména jsou pro ni, dle jejích slov, mnohem složitější. Je pro ni snazší se naučit speciální případy než ty běžné.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo identifikovat kritická místa ve skloňování podstatných jmen u respondentky s mateřským jazykem mongolština. K identifikaci kritických míst u mé respondentky posloužily především čtyři slohové práce, jež jsem s respondentkou později konzultovala.¹⁴² Dále napomáhala k určení kritických míst cvičení, která byla respondentce zadávána na začátku a na konci pozorování, tj. v rozmezí 15 měsíců.

Respondentka na počátku postupně obdržela cvičení na skloňování podstatných jmen v rodě středním, ženském a mužském (neživotném i životném). Poslední cvičení se zaměřovalo na flexi francouzských jmen, se kterými respondentka přicházela do styku již ve Švýcarsku, kde studovala školu ve francouzštině. Nutno podotknout, že jsem nenechala respondentku pouze doplňovat podstatná jména do vět, nýbrž bylo jejím úkolem i určit u všech doplňovaných tvarů kategorie pádu a čísla, a poté daná substantiva přiřadit k deklinačnímu typu. Jak bylo v práci zmíněno, určování mluvnických kategorií, jakož i přiřazování k deklinačním typům mi mělo pomoci identifikovat kritická místa ve skloňování podstatných jmen u respondentky. Cvičení se stejnými typy doplňovaných substantiv dostala respondentka i na konci pozorování. Dalším cílem této diplomové práce tak bylo zjistit posun respondentky při flexi substantiv v předem stanoveném období.

Při kontrole slohových prací se ukázalo, že respondentka měla zpočátku tendenci ponechávat substantiva v základním tvaru, tedy v nominativu (především singuláru). U pomnožných (pokud se vyskytla) to byl nominativ plurálu. To bylo především způsobeno tím, že respondentka ještě aktivně neovládala konkrétní deklinační paradigmatata.

Později studentka teoreticky pochopila paradigmatata jednotlivých vzorů, avšak měla stále problém určit z věty, o který pád substantiva se jedná. To bylo ve cvičeních příčinou několika chyb. Jako kritické místo bych jednoznačně označila předložkové pády. Respondentka si zafixovala několik primárních předložek, jež si automaticky spojovala s určitými pády. Bohužel ale ne vždy se jedna primární předložka pojí pouze s jedním pádem, spíše naopak. Respondentka pak tedy měla problém určit pád daného podstatného jména.

Ze slohových prací respondentky a rozhovoru s ní vyplývá, že za jedno z nejkritičtějších míst můžeme u studentky považovat tvar L pl. v rodě mužském neživotném vzoru *hrad*. Skloňování dle vzoru *hrad* je v šestém pádě někdy problematické i pro rodilé mluvčí,

---

¹⁴² Přepis našeho rozhovoru se nachází v příloze.

poněvadž se zde nachází hned tři koncovky, které se někdy nemohou substituovat, a tak platí pouze jedna možnost (konkrétně jde o koncovky *-ích, -ech, -ách*). V některých případech jde však využít koncovky dvě, či dokonce tři. V tom je to složité.

Rod mužský (životný i neživotný) způsoboval respondentce potíže i v jiných pádech. Především sedmý pád pl. vzoru *pán* bychom mohli označit za další kritický. Respondentka necítí vždy měkčení souhlásky (*n* na *ň*), proto má problém určit, kdy se píše *i/y* (N *páni* x I *pány*). Sama v rozhovoru přiznala, že maskulina probírala ve škole s paní učitelkou až jako poslední, a tudíž na ně měla vyhrazeno nejméně času, což je určitě chyba stejně jako začínat se singulárem a až po delší době probírat plurál jednotlivých substantiv.

Problematika výše zmíněného rodu se u respondentky projevovala i ve cvičeních, jež jsem jí zadávala. Kromě dvou zmíněných pádů u tohoto rodu mohu na základě výsledků označit jako další kritické místo vokativ. Respondentka nebyla zvyklá z jiných jazyků oslovovat jiným pádem než prvním. Z tohoto důvodu zpočátku vždy používala místo vokativu nominativ. Chyba se u respondentky objevovala i v životnosti – jednalo se ale spíše o zvláštní případy (např. *duch*, kde respondentka nepočítala s tím, že by se mohlo jednat o něco živého). Tyto výjimky (gramatická životnost/neživotnost a biologická živost/neživost) způsobují respondentce potíže i nadále, jak sama prozradila v rozhovoru (uvedla př. *sněhulák*). U výše zmiňovaných výjimek však chybují i rodilí mluvčí. U žáka cizince je, dle mého názoru, především důležité pochopit, co životnost u maskulin znamená, a uvést základní příklady maskulin životných a neživotných.

Ze cvičení dále vyplývá, že respondentka neměla největší problém s životností, ale s určením pádu doplňovaného podstatného jména. Často se stávalo, že substantivum bylo doplněné ve správném tvaru, jenže pád byl respondentkou určen chybně. Jednalo se tak o náhodu, kdy ve dvou různých pádech mělo substantivum stejnou podobu (šlo o tzv. tvarovou homonymii). To se projevilo především u prvního (staršího) cvičení v rodu ženském – *ulice, chůze*. Pravidla pro rod ženský si ale respondentka brzy osvojila a jediné, dle ní, s čím má nadále komplikace je lokál plurálu, kde v některých případech dochází ke kolísání mezi vzory.

Ve femininech se respondentka velmi posunula – osvojila si pravidla pro instrumentál plurálu, se kterým mají problém i rodilí mluvčí. Jak je patrné ze cvičení, respondentka již nechybovala v pádech u ženského rodu – dokázala je z vět bezpečně rozeznat.

Co se týče rodu středního, označila bych jako kritické místo lokál plurálu vzoru *moře*, přestože se koncovka *-ích* vyskytuje u měkkých vzorů pravidelně. Konkrétně měla

respondentka potíže se slovem *vejce*. Zde došlo v druhém (novějším) cvičení ke špatnému zařazení ke vzoru, což sama respondentka přikládala k tomu, že si nemohla vzpomenout na koncovku pro lokál plurálu vzoru *moře*.

U skloňování francouzských jmen jsem u respondentky nenalezla žádná kritická místa, která by tu již nebyla zmíněna. Respondentka s flexí těchto jmen potíže neměla. Chybovala ze dvou cvičení pouze jedinkrát, a to u již zmiňovaného vokativu, který nebyla zvyklá používat do příjezdu do ČR. Za důležité zjištění považuji, že respondentka měla tendenci používat tvary, ze kterých lze odvodit základní podobu jména.

Posunula se tedy respondentka ve skloňování podstatných jmen za stanovených patnáct měsíců? Dle slohových prací, cvičení, a i mého pohledu, ano. Respondentka si osvojila základní pravidla pro flexi substantiv a dokáže již samostatně psát slohové práce, ve kterých se již málokdy vyskytují chyby spojené se skloňováním podstatných jmen. Jednotlivé jevy dokáže již sama okomentovat a je schopna hledat chyby ve vlastním textu.

Kritická místa ve skloňování substantiv u respondentky s mateřským jazykem mongolština byla mnou identifikována v průběhu empirické části této diplomové práce a byla znovu zmíněna i zde v *Závěru*. Jak z pozorování vyplývá, maskulina jsou pro respondentku nejkomplicovanějším rodem a za nejproblematictější pády bychom označili 6. a 7. pád, především čísla množného.

Na úplný závěr bych dodala, že respondentčinou hlavní motivací bylo získání maturitního titulu v České republice. Tohoto cíle respondentka nakonec dosáhla.

Seznam použitých informačních zdrojů

Učebnice pro cizince

HALAŠTOVÁ, Andrea. *Česky raz dva*. [Praha]: Centrum pro integraci cizinců, 2022. ISBN 978-80-905526-7-8.

HALAŠTOVÁ, Andrea. *Česky raz dva 2*. [Praha]: Centrum pro integraci cizinců, 2023. ISBN 978-80-908603-6-0. Dostupné také online [cit. 2023-09-08] z: [Česky raz dva 2 Výukové materiály pro děti.pdf](#).

KRŠKOVÁ, Lenka. *Čeština 11+*. Poradna pro integraci, z. ú. Praha 1, 2018. ISBN 978-80-270-5196-0.

PŘEVŘÁTILOVÁ, Silvie, Petra BULEJČÍKOVÁ, Veronika DVORSKÁ, Kateřina ŠORMOVÁ a Zuzana ŠVÍBKOVÁ. *Paráda! Učíme se česky*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022. ISBN 978-80-7671-087-0.

TÁBORKOVÁ, Jana a Kateřina LANCOVÁ. *Hezky česky 2*. Národní pedagogický institut České republiky, 2022. ISBN 978-80-7578-106-2. Dostupné také online [cit. 2023-09-07] z: [HC2-WEB.pdf](#).

Sekundární literatura

ADAM, Robert. *Gramatické rozbory češtiny: výklad a cvičení s řešeními*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019.

ADÁMKOVÁ, Petra, Eva BEKOVÁ, Dagmar DVOŘÁKOVÁ, Blanka GRUNTOVÁ a Soňa HAVLÍČKOVÁ et al. *Maturita 2019-2020 z českého jazyka a literatury*. Maturita. Brno: Didaktis, [2018]. ISBN 978-80-7358-294-4.

BLAŽEK, Václav, Michal SCHWARZ a Ondřej SRBA. *Altaic languages*. Masarykova univerzita v Brně, 2019. Publikace dostupná i online [cit. 2023-11-13] z: [Altaic Languages | FF: Prohlížení formátu E-kniha \(PDF\)](#).

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., upravené a rozšířené vydání. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 9788072354139.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-5405-8.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2619-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 80-85605-28-7.

HÁJKOVÁ, Eva. *Žák s cizím mateřským jazykem v české škole*. In: *Čeština – jazyk slovanský*. Ostrava: PF, 2001.

HÁJKOVÁ, Eva. *Žák-cizinec v hodinách češtiny na základní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. 6. vyd. Učebnice pro vysoké školy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017.

JUNGWIRTH, Tomáš. *Cesty k prosperitě: Migrace a rozvoj v České republice*. Charita Česká republika, 2019 (studie dostupná i online [cit. 2024-02-11] z: [001830.pdf](#)).

MARTÍNKOVÁ, Šárka, Eva PECHOVÁ, Vlastimila FEISTINGEROVÁ, Yana LEONTIVEVA a Tomáš HIRT. *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka Policie ČR)*. Ministerstvo vnitra ČR. ISBN: 978-80-7312-063-4. Dostupné také online [cit. 2023-10-14]. z: [1367397604-metodika-cizinci-web.pdf](#).

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Dotisk 1. vyd. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-0592-7.

OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*, 1889.

PETR, Jan. *Mluvnice češtiny 2 Tvarosloví*. Praha: Academia, 1986. Dostupné také online [cit. 2023-11-07]. z: [mluvnice-cestiny-2.pdf](#).

SKALIČKA, Vladimír. *Typ češtiny. Slovanské jazykovědné příručky*. Praha: Slovanské nakladatelství, 1951.

ŠABRŠULA, Jan a Eva JANOVCOVÁ. *Francouzština*. SPN – pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 80-04-24535-8.

ŠÍMA, Jiří a Čojdžavyn LUVSANDŽAV. *Mongolsko-český a česko-mongolský kapesní slovník*. Kapesní slovníky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

Internetové (online) zdroje

Demografické údaje [online]. Český statistický úřad. [cit. 2024-06-24]. Dostupné z: [Databáze demografických údajů za vybraná města ČR | Statistika](#).

DOKULIL, Miloš, 1955. Skloňování podstatných jmen zeměpisných typů *Troja, Sofia, Korea, Samoa, Kapua*. *Naše řeč* [online]. 38. ročník, s. 199–202. [cit. 2023-03-11]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: [Naše řeč 1955 | Digitální knihovna Akademie věd ČR | Digitální knihovna Kramerius \(cas.cz\)](#).

Hromadná jména v češtině. [online]. Karlova univerzita, SALZMANN, Zdeněk. [cit. 2024-05-14]. Dostupné z: [Microsoft Word - mopi](#).

Internetová jazyková příručka [online] (2008–2024). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.

JURMAN, Martin. *Srovnání chalchské a literární mongolštiny* [online], 2013. [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: [bc.pdf \(muni.cz\)](#).

KÁROLY, László. *Recenze knihy Altaic languages* [online]. AV ČR. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: [View of Václav Blažek, in collaboration with Michal Schwarz and Ondřej Srba: Altaic Languages. History of research, survey, classification and a sketch of comparative grammar. Brno: Masaryk University Press 2019, 358 pp. ISBN 978-80-210-9321-8.](#)

Klasifikace slovanských jazyků [online]. Nový encyklopedický slovník češtiny. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: [KLASIFIKACE SLOVANSKÝCH JAZYKŮ | Nový encyklopedický slovník češtiny](#).

Mongolsko [online]. Business info. [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: [Mongolsko | BusinessInfo.cz](#).

Mongolské písmo [online]. Alegs online. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: [Mongolské písmo](#).

Mongolský jazyk [online]. Mongolian language. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: [Mongolian language: Learn Mongolian Free - Online lessons](#).

Mongolský spolek [online]. Mongolský spolek. [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: [Mongolský spolek](#).

Mongolština – jazyk [online]. NK – Langa. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: [Překlady z a do mongolštiny od specialistů | NK Langa](#).

MŠMT, *Mongolsko podpoří vzdělávání svých studentů v ČR*. [online]. 2023. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: [Mongolsko podpoří vzdělávání svých studentů v ČR, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](#).

MŠMT, *Podpora integračních aktivit* [online]. 2023. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: [Výzva na podporu integračních aktivit v regionálním školství v roce 2023, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](#).

POPELA, Jaroslav. *Skaličkova jazyková typologie*. [online]. [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: [Jaroslav Popela: Skaličkova jazyková typologie | Bohumil Vykypěl and Vít Boček - Academia.edu](#).

SGALL, Petr. *Typy jazyků a jejich základní vlastnosti*. Slovo a slovesnost – AV ČR [online]. 54. ročník, 1993, s. 271-277. [cit. 2024-01-15]. Dostupné z: [Slovo a slovesnost – Typy jazyků a jejich základní vlastnosti](#).

SCHWARZ, Michal a Václav BLAŽEK, 2010. *Klasifikace a rozšíření mongolských jazyků*. Digitální knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity [online]. 58. ročník, s. 11-50. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: [115062.pdf \(muni.cz\)](#).

Studium v Mongolsku [online]. Inkluzivní škola – Mongolsko. [cit. 2023-07-05]. Dostupné z: [Mongolsko](#).

Stylistika a lingvistika [online]. AV ČR. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: [1.Stepanova_s.117-140.pdf \(avcr.cz\)](#).

ŠÍMA, Jiří a Baldandorj ARIUNDZUL. *Metodické poznámky k výuce češtiny pro Mongoly*. [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z: [Wayback Machine](#).

Vnitřní Mongolsko [online]. Sto plus jednička. [cit. 2023-05-24]. Dostupné z: [Vnitřní Mongolsko: Draze vykoupené bohatství z pouště | 100+1 zahraniční zajímavost](#).

VONDROVÁ, Nad'a, Radka HAVLÍČKOVÁ, Miroslav RENDL a Jana Žalská. *Kritická místa matematiky základní školy: Metodický materiál pro učitele*. [online]. [cit. 2024-06-28]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2015. Dostupné z: [KRITICKÁ MÍSTA MATEMATIKY ZÁKLADNÍ ŠKOLY: METODICKÝ MATERIÁL PRO UČITELE](#).

Zkratky a zkratková slova [online]. MU v Brně. [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: is.muni.cz/el/1421/podzim2008/CJBB119/6247710/Zkratky_a_zkratkova_slova.pdf.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Pády v mongolštině, zdroj: ŠÍMA, Jiří. <i>Mongolsko-český a česko-mongolský kapesní slovník</i> , str. 778 až 782	86
Příloha č. 2 – Předložkové pády v učebnici <i>Hezky česky 2</i> , zdroj: TÁBORKOVÁ, Jana a Kateřina LANCOVÁ. <i>Hezky česky 2</i> . Národní pedagogický institut České republiky, 2022. ISBN 978-80-7578-106-2.....	86
Příloha č. 3 – Změna pádů se slovesem mít, zdroj: P PŘEVŘÁTILOVÁ, Silvie, Petra BULEJČÍKOVÁ, Veronika DVORSKÁ, Kateřina ŠORMOVÁ a Zuzana ŠVÍBKOVÁ. <i>Paráda! Učíme se česky</i> . Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022. ISBN 978-80-7671-087-0.....	87
Příloha č. 4 – Doplnování substantiv ve správném pádu do vět na základě přečteného textu, zdroj: PŘEVŘÁTILOVÁ, Silvie, Petra BULEJČÍKOVÁ, Veronika DVORSKÁ, Kateřina ŠORMOVÁ a Zuzana ŠVÍBKOVÁ. <i>Paráda! Učíme se česky</i> . Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022. ISBN 978-8	88
Příloha č. 5 - rozhovor s respondentkou.....	91
Příloha č. 6 – rozhovor nad slohovými pracemi	97
Příloha č. 7 – první slohová práce respondentky.....	98
Příloha č. 8 – druhá slohová práce respondentky	98
Příloha č. 9 – třetí slohová práce respondentky.....	99
Příloha č. 10 – čtvrtá slohová práce respondentky	99

4.2.2. Tabulka pádových přípon

Pády, pádové otázky a základní významypádů	Přípona	Podmínka užití přípony		Příklad (s překladem)
		zakočení základu na	charakter slova	
1. nominativ kdo? co? význam ob- dobný jako v češtině	bez			мал (<i>dobytek</i>) зузаан (<i>tlustý</i>) би (<i>já</i>) дерев (<i>draven</i>) (<i>čtyři</i>)
2. genitiv koho? čeho? či? význam ob- dobný jako v češtině	(1) -гийн	(1) zadojazyčné н	zadní řady	ан-гийн (<i>zvířete</i>)
		(2) dlouhou samo- hlásku nebo zadojazyčné н	přední řady	өдсгөлөн-гийн (<i>hladu</i>) дүү-гийн (<i>mladšího</i> <i>bratra</i>)
	(2) -ий	předojazyčné н	zadní řady	жороо-гийн (<i>mimochoďníka</i>)
			přední řady	үнэн-ий (<i>pravdy</i>)

178

покр. таб. 4.2.2.

(3) -ийн	(1) и které se vy- pouští, neznělé г, tupé sykavky a měkký znak (který se vy- pouští)	zadní řady	анг-ийн (<i>třidy</i>) цог-ийн (<i>obůbnku</i>) багш-ийн (<i>učitele</i>) хар-ийн (<i>cizího</i>)
	(2) krátkou samo- hlásku kromě и a jakoukoli sohlásku kromě пředojazyčného н		гэр-ийн (<i>jurty</i>)
(4) -н	dvojhlásku či dlou- hou samohlásku -ий		далай-н (<i>moře</i>) дүлий-н (<i>hluchého</i>)
(5) -ы	předojazyčné н	zadní řady	дулаан-ы (<i>tepła</i>)
(6) -ын	jakoukoli krátkou samohlásku (která se vypouští) kromě и a jakoukoli sohlásku kromě н, neznělého г a syka- vek		арг-ын (<i>zprásovu</i>) мал-ын (<i>dobytka</i>)
3. dativ-loka- tiv komu? čemu?	(1) -д	самohlásku, dvojh- lásku anebo sou- hlásku -в, -л, -м, -н	яриа-н-д (<i>v rozhovoru</i>) сургууль-д (<i>ve škole</i>) хад-ан-д (<i>na štále</i>)

179

Pády, pádové otázky a základní významy pádů	Přípona	Podmínka užití přípony		Příklad (s překladem)
		zakočení základu na	charakter slova	
kam? kdy? kde? v čem? význam ob- dobný jako v češtině a též „směr, čas nebo místo“	(2) -г	všechny souhlásky kromě -в, -л, -м, -н		байр-ан-д (v bytě; do bytu) тов-д (v centru) аймаг-г (v ajmaķu)
4. akuzativ koho? co?	(1) -г	(a) dlouhou samo- hlásku nebo dvojhásku (b) zadojazyčné н		дүү-г (mladšího bratra) нохой-г (psa) ан-г (divoké zvíře)
význam ob- dobný jako v češtině	(2) -ийг	(a) neznělé г, samo- hlásku и, měkký znak, (vypouští se) a tupou sykavku (b) všechny hlásky kromě dlouhých	zadní řady přední řady	цог-ийг (ohýnek) хан-ийг (přítel) овг-ийг (rod) дөрв-ийг (čtyři) үнэн-ийг (pravdu)

		samohlásek, dvojhásek a za- dojazyčného н		гэр-ийг (jurtu)
	(3) -ыг	jakoukoli krátkou samohlásku, která se vypouští, kromě и a jakoukoli souhlás- ku kromě zadojazyč- ného н, neznělého г a sykavek	zadní řady	мал-ыг (dobytek) арг-ыг (způsob) улаан-ыг (rudého)
Poznámka: U neživotných jmen se často akuzativ rovná nominativu.				
5. ablativ od koho? od čeho? z čeho? odkud? význam „směr odně- kud“; „srov- nání“	(1) -аас*	jakoukoli krátkou samohlásku (vy- pouští se) kromě и a jakoukoli souhlásku kromě zadojazyčného н		бар-аас (od malého) цас-н-аас (od sněhu) өглөө-н-өөс (od růna) сандл-аас (od židle) морин-оос (od koně) гэр-өөс (z jurty)
	(2) -гаас*	jakoukoli dlouhou samohlásku, dvojhá- sku a zadoja- zyčné н		нороо-гоос (od mimochodníka) далай-гаас (z moře) дүү-гээс (od mladšího bratra) ан-гаас (od zvířete)
	(3) -иас/-иос	samohlásku и n. měkký znak (obojí se vypouští)		биолог-иос (z biologie) сургуул-иас (ze školy)

Pády, pádové otázky a základní významy pádů	Přípona	Podmínka využití přípony		Příklad (s překladem)
		zakočení základu na	charakter slova	
6. instrumen- tál	(1) -aap*	jakoukoli krátkou samohlásku (vy- pouští se) kromě н a jakoukoli sou- hlásku kromě zado- jazyčného н		зам-аар (po cestě, cestou) бар-аар (malým)
kým? čím? na čem? po čem? kudy? kdy (během čeho)?	(2) -гаар*	jakoukoli dlouhou samohlásku nebo zadójazyčné н		дүү-гээр (mladším bratrem) ан-гаар (zvířetem)
význam „prostředek“, též místní a časový	(3) -нар/-нор	samohlásku н nebo na měkký znak (vypouštějí se)		биолог-нор (biologií) тот-нор (papouškem)
7. sociativ (= komi- tativ)	-тай*	jakoukoliv hlásku (podle harmonie samohlásek)		мал-тай (s dobytkem; mající dobytek)
spolu s kým? s čím?				
význam „spojení s něčím, spo- lečné konání, přivlastnění“				

Příloha č. 1 – Pády v mongolštině, zdroj: ŠÍMA, Jiří. Mongolsko-český a česko-mongolský kapesní slovník, str. 778 až 782.

PŘÍSLOVCE	PŘEDLOŽKOVÉ PÁDY
<p>Na otázku k určení místa (<i>Kde?</i>) můžeme odpovědět jedním slovem:</p> <p><i>Kde je kniha?</i></p> <p>Kniha je <u>nahoře</u>. Kniha je <u>vlevo</u>. Kniha je <u>vzadu</u>.</p> <p>Tyto výrazy se nazývají <u>příslovce</u>. Příslovce místa nám dávají odpověď na otázku, kde něco je.</p>	<p><u>Předložky</u> jsou krátká slova před jinými výrazy, která mohou měnit jejich tvar:</p> <p><i>Kde to je?</i></p> <p>(ten) pokoj – <u>v</u> pokoji (ta) skříň – <u>za</u> skříní (to) okno – <u>před</u> oknem</p> <p>Předložky následujícímu slovu dávají určitý pád. V různých pádech mají slova jiné koncovky. Tomuto jevu říkáme skloňování.</p> <p><i>Kde je kniha?</i> Kniha je <u>na</u> stole. Kniha je <u>pod</u> stolem. Kniha je <u>vedle</u> lampy. Kniha je <u>v</u> tašce.</p>

Příloha č. 2 – Předložkové pády v učebnici Hezky česky 2, zdroj: TÁBORKOVÁ, Jana a Kateřina LANCOVÁ. *Hezky česky 2*. Národní pedagogický institut České republiky, 2022. ISBN 978-80-7578-106-2.

Podívej se:

Sloveso mít + 4. pád

To je sešit.

Mám sešit.

To je pravítko.

Mám pravítko.

To je guma.

Mám gumu.

To je tužka.

Mám tužku.

1. pád

- a

4. pád

- u

Příloha č. 3 – Změna pádů se slovesem mít, zdroj: PŘEVŘÁTILOVÁ, Silvie, Petra BULEJČÍKOVÁ, Veronika DVORSKÁ, Kateřina ŠORMOVÁ a Zuzana ŠVÍBKOVÁ. Paráda! Učíme se česky. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022. ISBN 978-80-7671-087-0.

Cvičení 4**Čti text. Potom doplň do tabulky slova z textu.**

Tomáš jel v sobotu do Krkonošského národního parku. Jel vlakem. Na nádraží si koupil limonádu a čokoládu. V lese nejdřív chodil a fotil. Potom sbíral houby a trhal květiny pro maminku. Odpoledne seděl u řeky, udělal si oheň a dal si svačinu: bagetu, limonádu a čokoládu. Odpadky vzal s sebou domů, protože je nechtěl nechat v lese. Z vlaku napsal mamince esemesku: „Ahoj maminko, měl jsem se krásně. Už jedu domů.“

Pád	Otázka	Příklad
1.	Kdo? Co?	... <i>Tomáš</i> ..... jel v sobotu do parku.
2.	Koho? Čeho?	Odpoledne seděl u .....
3.	Komu? Čemu?	Napsal ..... esemesku.
4.	Koho? Co?	Trhal květiny pro .....
5.	= oslovení (nemá otázku)	Ahoj, ... !
6.	Kom? Čem?	Odpadky nechtěl nechat v .....
7.	Kým? Čím?	Jel .....

Příloha č. 4 – Doplnování substantiv ve správném pádu do vět na základě přečteného textu, zdroj: PŘEVRÁTILOVÁ, Silvie, Petra BULEJČÍKOVÁ, Veronika DVORSKÁ, Kateřina ŠORMOVÁ a Zuzana ŠVÍBKOVÁ. Paráda! Učíme se česky. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022. ISBN 978-8.

Rozhovor s respondentkou**1. Od kolika let a za jakým cílem ses začala učit český jazyk?**

„Přijela jsem do Česka, když mi bylo 16 let. Takže od té doby jsem se učila česky.“

2. Co bylo pro tebe největší motivací při učení se češtiny? Proč ses češtinu učila?

„Kdybych to měla říct čestně, tak bych neřekla, že jsem měla motivaci. Neměla jsem jinou možnost. Chodila jsem do normální základní školy v Havlíčkově Brodě. Takže všechno učení bylo v češtině. Tak jsem musela učit češtinu, abych mohla rozumět a úspěšně dostudovat. Tak to byl ten důvod. Kdybych se učila češtinu, tak bych pak rozuměla učení v základce. Mamka neuměla česky, takže když jsem začala trochu víc rozumět, tak jsem s ní chodila na úřady. Takže jsem byla překladatelka.“

3. Motivaci jsi měla tedy tu, že jsi v České republice chtěla dosáhnout středního vzdělání s maturitou?

„Ano, tak bych to asi řekla.“

4. Učila ses češtinu i za tím účelem, abys rozuměla lidem v okolí?

„To asi ne. Jenom pro život tady. Abych rozuměla. Víc ne.“

5. Kterými dalšími jazyky se dokážeš bez problému dorozumět?

„Neřekla bych, že umím nějaký jazyk bez problémů, protože si myslím, že žádný jazyk neumím na 100 %. Je ještě dost věcí, které bych se měla naučit, abych zlepšila jazyky, které už jsem začala. Mongolsky, česky, francouzsky a anglicky umím mluvit a dorozumět se na nějaké úrovni, tak na B2, maximálně C1.“

6. Když ses učila česky, pomáhal ti jiný cizí jazyk?

„Když jsem přijela do Čech v 16, tak jsem uměla mongolsky, francouzsky a trochu anglicky. Opírala jsem se o francouzštinu, když už jsem uměla její gramatiku. Tak jsem jako porovnávala ty dvě (francouzskou a českou – pozn. autorky DP) gramatiky. Tam jsou podobné věci, ale francouzština je románský jazyk a čeština je slovanský jazyk, tak tam bylo dost rozdílů.“

7. Používala jsi nějaké učebnice pro cizince na učení se českého jazyka?

„Nemyslím si, že jsem tehdy měla učebnice pro cizince. Bydlela jsem v malém městě a neměli jsme velké knihkupectví, natož učebnice pro cizince na učení českého jazyka.“

8. Zadávali ti učitelé zpočátku nějaká jiná cvičení?

„Ne, to nedělali.“

9. V čem jsi podle tebe dělala nejčastěji chyby?

„Pořád mi dělá problémy psaní dlouhého í/ý. Když to řeknu (nahlas – pozn. autorky DP), tak občas víme, jak je to správně. Ale občas tam není žádné pravidlo a musí se to zkrátka vědět.“

10. Byli k tobě učitelé shovívavější v tomto směru?

„Ano., mě s tím tak nechali, protože věděli, že nejsem z Česka, že nejsem rodilá mluvčí. Jsou slova, kde to vím, ale jsou taky hodně slova, která vůbec nevím a jsou v diktátu a musí se to vědět.“

11. Je něco dalšího, co ti dělalo velké problémy při učení se češtiny?

„Určitě podstatná jména a jejich skloňování. Nejdříve mi dělaly velký problém pády. První pád byl v pořádku. Druhý až pátý pád byly průměrné. Šestý a sedmý pád mě stále mate. I když to pořád opakuju, tak mě to pořád mate a musím to (pádové otázky – pozn. autorky DP) pořád říkat, když dělám třeba cvičení.“

12. Bylo kromě pádů něco dalšího, co ti u podstatných jmen nebylo jasné?

„Rody. Ženský rod a střední rod byly v pohodě. Dělala jsem na to hodně cvičení. I když jsem dělala hodně cvičení na mužský rod, tak mi to pořád dělá problémy. Hledání životnosti je docela v pořádku. I když jsou tam výjimky jako sněhulák.“

13. Hrála u tebe nějakou roli při učení se skloňování podstatných jmen kategorie čísla?

Tím myslím číslo jednotné a množné.

„Když jsem dělala cvičení na mužský rod, na začátku jenom v čísle jednotném, tak to bylo v pořádku. Najednou se ale přidalo množné číslo, takže mi to začalo dělat velké problémy. Procvičovala jsem to hodně dlouho, ale pořád to úplně nechápu.“

14. Takže jenom u mužského rodu?

„Hlavně tam. V těch zbylých rodech také, ale ne tolik.“

15. Zaznamenala jsi u sebe nějaký posun v užívání podstatných jmen, ve smyslu jejich skloňování?

„Určitě je to lepší. Chápu, kde dělám chyby. A když čtu, tak to chápu lépe. Určitě se to zlepšilo, už tolik nehádám.“

16. Jak bys zhodnotila svůj posun v češtině?

„Neřekla bych, že umím pořád dobře česky. Gramaticke tak nějak rozumím, ale mluvím hůř, než bych musela. Umím mluvit česky, ale bojím se tak mluvit.“

17. Dokázala bys popsat, z čeho máš při mluvení v češtině obavy?

„Mám strach, že když budu mluvit, tak budu určitě dělat chyby. A že ten druhý člověk bude mít pocit, že neumím česky.“

18. Tvé obavy tedy byly převážně z názoru druhého člověka?

„Určitě, že mě za to bude soudit.“

19. Mluvíš tady v České republice i jiným jazykem?

„Ano, já tady radši mluvím anglicky. Většina lidí tady rozumí anglicky, takže je to pro mě příjemnější.“

Příloha č. 5 – rozhovor s respondentkou

Rozhovor s respondentkou (dále jen *R*) nad slohovými pracemi; T = tazatelka (autorka DP)

Slohová práce č. 1

T: Můžeme se společně podívat na tu tvoji slohovou práci?

R: Určitě.

T: Co pro tebe bylo nejtěžší na psaní této slohové práce?

R: Nejtěžší asi napsat to, co jsem měla v hlavě. Soustředit se na dobré skloňování a na čárky. Taky, aby to dávalo smysl.

T: Myslím, že sis vedla velice dobře. Bylo poznat, co jsi chtěla vyjádřit. A to je to nejdůležitější v tuto chvíli. Zaměříme se teď společně na podstatná jména. Když se podíváš na tu první větu. Dokážeš v ní najít podstatná jména?

R: To bude *den*, to je tam dvakrát, a *statek*.

T: Skvělé, to jsou podstatná jména. A nemáme tam ještě nějaké?

R: Jo, *kamarádkou*.

T: Výborně. Dokážeš určit pády u těchto podstatných jmen?

R: Možná. Myslím, že to první bude 2. pád, pak druhý *den* bude 1. pád, *kamarádkou* 7. pád a *statek* 4. pád?

T: První tři slova máš dobře určená. Zkusme se podívat ještě jednou na ten *statek*. Ty jsi použila sloveso *strávit*. Což je skvělé, ale je to dost obtížné. Když totiž někde trávíme čas, tak se nám to nepojí se čtvrtým pádem.

R: Aha, já myslela, že když tam bude to *na*, tak pak to dám do čtvrtého pádu.

T: Máš pravdu, že předložka *na* se často pojí se čtvrtým pádem, ale ne pokaždé. Dokážeš se teď na to zeptat jinou pádovou otázkou?

R: Strávím *den* na kom, na čem?

T: To je ono! A víš, který pád to je?

R: Sedmý?

T: Pozor, to ne. Správně jsi určila *kamarádkou* jako sedmý pád.

R: Jo, to je s kým, s čím. Tak tohle bude 6. pád.

T: Výborně. Tak je to správně. A věděla bys, jak bude vypadat slovo *statek* v šestém pádě?

R: O kom? O čem? O *statku*?

T: Ano, a dokázala bys to říct i s tou předložkou, kterou máme my v té větě?

R: *Na statku*.

T: Přesně tak.

R: Ty předložky jsou hodně těžký a matou mě.

T: Tomu rozumím. Nejde si to lehce říct, že jedna předložka se pojí s určitým pádem. Co se týče těch předložek, tak se podívej prosím na větu: *Potom jsme šly pracovat za statkem*.

R: Tady je předložka *za*.

T: Výborně.

R: Ale asi to nebude za kým, za čím.

T: Máš pravdu, že tady to nebude sedmý pád.

R: *Za* co?

T: Ano, věděla bys, který pád to konkrétně bude?

R: Čtvrtý.

T: Ano, bude to čtvrtý. Vidíš, teď ti to šlo skvěle.

R: Protože teď mám víc času. Ale stejně to pořád moc nechápu.

T: Budeme to spolu trénovat a postupně se budeš zlepšovat. Uvidíš. Tady v té práci jsi mluvila o zvířátkách. A skloňovala jsi je moc hezky.

R: Vážně?

T: Jo. Akorát jsi psala o psech, a ti se skloňují podle...víš, kterého vzoru?

R: *Pes bez pejska. Jako pán bez pána.*

T: Ano, akorát říkej *pes bez psa*, protože *pejska* je druhý pád od *pejsk*. Ale jinak výborné.

R: Takže jsem to tam měla špatně?

T: Jenom v jedné větě. Ty jsi slovo *pes* použila dvakrát. Poprvé ve větě *Ráno mě vzbudili psi, kteří od rána štěkali*. Zkus si tady to slovo *psi* nahradit *pánem*.

R: Ráno mě vzbudili *páni*? *Pány*?

T: Zkusíme to jinak. Dokázala bys určit pád toho slova *psi*?

R: Kdo, co?

T: Výborně.

R: Takže první.

T: Ano. Pamatuješ si, jak vypadá 1. pád množného čísla *pán*?

R: *Páni*.

T: Výborně. Máš tam *i*. *Páni*.

R: Takže *i psi* bude *s i*?

T: Přesně tak.

R: Jo. A pak v té druhé větě mám: *Poté jsme se šly s kamarádkou a jejími psi projít*.

T: Tak, super. Víš, jaký pád to tu slovo *psy* bude?

R: Projít s kým?

T: Ano.

R: A to je taky *páni*.

T: To ne, pro sedmý pád – s kým, s čím, používáme *y* podle vzoru *pán – s pány*.

R: Aha, takže *i v psi* má být *y*.

T: Ano.

Druhá slohová práce respondentky

T: Podíváme se společně na tvoji slohovou práci. Bylo to vypravování na tvé minulé prázdniny.

R: Jo, to bylo dobré. Myslím, že to nebylo špatné.

T: To nebylo vůbec špatné. Používala jsi složitější slova, bylo to více promyšlené. Super. Podíváme se zase na podstatná jména?

R: Tak jo. Já vím, že tam budou chyby. Nechávala jsem je v 1. pádu.

T: Jo, pár jsi jich tak nechala. Nebyla sis jistá skloňováním?

R: Jo. Nevěděla jsem, jak vytvořit jiný pád k tomu slovu.

T: Takže podle jakého vzoru jsi je měla skloňovat?

R: Jo. Nevěděla jsem, k čemu patří.

T: Dobře. Podíváme se na větu *Rozhodla jsem se trávit čas v jiné země.*

R: Ano.

T: Podle jakého vzoru se skloňuje slovo *země*?

R: To země?

T: Ne, to ne. To bude jiný rod.

R: Ta země!

T: Ano. Výborně. Ta země bez...

R: Země? Jako růže bez růže?

T: Ano. To je ono.

R: Takže v jiné... v bude 6. pád?

T: Ano, zeptáme se v kom, v čem.

R: Růži, takže *zemi*?

T: Přesně tak. Skvělé. Věděla bys, jak to bude v této větě s těmi *památkami*?

R: Chodím po čem?

T: Ano.

R: Takže po *památky*?

T: To ne, podle jakého vzoru to bude?

R: *Památka* jako *žena*.

T: Přesně tak.

R: Takže *památkách*?

T: Ano.

R: A jo, to je ten 6. pád.

T: Ano. Pak jsi měla větu s *náušnicí*.

R: Tam bude bez *náušnic*?

T: Super! Jak jsi na to přišla?

R: Nedávno jsem to někde viděla. Když jsem procvičovala.

T: Výborně, tam bude *náušnic*. Pamatuješ si, jak ses předtím dostala k tomu tvaru *náušnicí*?

R: To nevím. Asi jsem to dělala tak, jak se mi to zdálo nejlepší.

T: Dobře, to nevadí. Důležité je, že teď to umíš zapsat. Víš, podle kterého vzoru se to slovo skloňuje?

R: Hm. *Růže*?

T: Ano, přesně tak. Pak tam máš *západ slunce*. Po *západě slunce*.

R: Jo.

T: Když máme světovou stranu, tak v 6. pádě píšeme doopravdy *západě*, jako jsi to napsala ty. Ale pokud máme *západ slunce*, že tedy slunce zapadá, tak je to v 6. pádě *západu*.

R: Aha, to jsem nevěděla. A to je i *východě* a *východu*?

T: Ano, to bude úplně to stejné. Klidně si to napiš k sobě do sešitu, ať to máš někde zapsané.

R: Jo, zapíšu.

T: Tak se podíváme ještě na slovo *zámkách*.

R: To není 6. pád?

T: Je, to máš určené dobře, ale tady používáme pouze koncovku *-ích*. A *k* se nám změní na *c*. Takže budeme mít *zámcích*.

R: To je matoucí.

T: To máš pravdu. Je to těžké.

Slohová práce č. 3

T: Jak se ti psal motivační dopis?

R: Docela dobře. Psala jsem už dva ve francouzštině a i jeden v angličtině, takže jsem věděla, jak vypadá.

T: To je super. Když jsem si ho četla, tak jsi používala zase o dost složitější slova. Zlepšuješ se!

R: Děkuju. Snažím se. Ale pořád někdy nevím, jak co napsat.

T: Co bylo tady to nejtěžší, když se na to zpětně podíváš?

R: To slovo *projektách*. Není to *projektích*? Jako těch *zámcích*, jak jsme se dívali naposled?

T: Je to ještě trošku jinak. Věděla bys, jaký to bude vzor?

R: Ten *projekt*. Bez *projektu*. Takže *hrad*?

T: Ano, pamatuješ si, jak vypadá 6. pád množného čísla u tohoto vzoru?

R: *Hradech*? A pak ještě ten *les*. *Lesích*?

T: To je ono.

R: Aha, tohle bude *projektech*!

T: Ano, výborně.

R: Tenhle vzor a 6. pád jsou asi nejtěžší.

T: To souhlasím. Je tu více koncovek, a ne vždy se dají u všech slov použít. Když jsme u toho rodu mužského, podívej se, prosím, na tu větu ...*že jsem od mladého věka*. Kde tady bude podstatné jméno.

R: Ten *věk*.

T: Ano, podle čeho ho budeme skloňovat?

R: *Hrad*?

T: Skvělý, ano, podle *hrad*.

R: Aha, já to měla podle *les*. Takže...jo, už tomu rozumím.

T: Dobrý tedy?

R: Jo, ani nevím, proč mě napadlo ten *les*.

T: Pak už tu máš chybně jenom slovo *nápadmi*. Zkusíš ho opravit sama?

R: Dokázat čím?

T: Zase si urči nejdříve vzor.

R: *Hrad*, že jo?

T: Ano, zase to bude *hrad*.

R: Takže *hrady*, *nápady*. Nevím, jak jsem se dostala k tomu *nápadmi*.

T: To nevádí. Dneska jsme se měli podívat i na tu druhou práci (čtvrtá slohová práce – pozn. tazatelky), ale to pak probereme spolu mimo nahrávání. Používala jsi tam hodně druhý pád a všechno jsi u skloňování měla dobře. Celkově je ta práce opravdu moc podařená.

R: Vážně jsem tam neměla ve skloňování chybu?

T: Vážně ne!

R: Páni. To jsem ráda.

T: To já také, opravdu se zlepšuješ, je vidět, že se doma učíš.

Příloha č. 6 – rozhovor nad slohovými pracemi

Dnes na statku

Jednoho dne jsem se rozhodla strávit den se svojí kamarádkou na statku. Byla jsem u jejích rodičů, která tam bydlí. Ráno mě vzbudili psi, kteří od rána štěkají. Poté jsme se šly s kamarádkou a jejími psi projít, protože ještě nebyla hotová snídaně.

Na statku jsou i další zvířátka. Třeba ovce, kozy, kravičky. Ty mají ale nemoce. Všechny jsou ale moc hodné. Strávily jsme s nimi skoro celé dopoledne. Potom jsme šly pracovat za statkem. Musely jsme nosit vodu v kbelích, které jsme dostaly od maminky mé kamarádky. Napouštěly jsme vodu z pumpy. Pak jsme měly už více času, takže jsme připravily večeři a zpívaly si venku písničky u ohně. Bratr kamarádky měl s sebou kytaru, na kterou hrál. Byl to moc hezký večer. O těchto vzpomínkách budu ještě dlouho přemýšlet. Moc se mi celý den s kamarádkou líbil. Brzy ji ukážu své město.

Príloha č. 7 – první slohová práce respondentky

Prázdniny začaly v červenci. Moc jsem se na ně těšila, protože škola už byla vyčerpávající. Moc mě to v ní nebavilo. Rozhodla se trávit čas v jiné zemi. Tak jsem si sbalila kufry, vzala si oversized tričko a odjela jsem společně s kamarádkou. V létě jsme měly hodně času, takže jsme byli hlavně u bazénu nebo moře, protože bylo hezké počasí. Jen mě mrzí, že jsem nešla bez naučnic, protože se mi ztratili v moři. Byla jsem s mými kamarádky, kteří rádi sportují. Často hráli fotbal nebo volejbal.

Adam řekl: „Pojď hrát s námi.“ Ale já nechtěla. Já nejraději trávila čas večer, když jsem se dívala na západ slunce. Po západě slunce jsem si četla ještě knížku na balkónu. Přes den jsem se opalovala a odpočívala na pláži. Byla kousek od našeho hotelu, kam jsme přijeli. Na obědě jsme mohli jíst, co jsme chtěli, protože jsme měli all inclusive. Večeře byly taky moc dobré.

Když bylo horší počasí, tak jsme zůstávali na hotelu. Nebo jsme chodili po památky. Navštěvovali jsme různé staré hrady. Na zámkách jsme si dělali hezké fotky. Bylo tam ale hodně turistů, takže jsme nemohli vždy kam jít a museli jsme čekat. Prázdniny jsem si s kamarádkou moc užila. Někdy bych se na to místo ráda vrátila.

Príloha č. 8 – druhá slohová práce respondentky

Vážení,

Chtěla bych reagovat na Vaši nabídku na sezonní práci na pozici animátorky zveřejněnou 5.10. 2022 na serveru (www.fajn-brigady.cz). Jak se můžete přesvědčit v přiloženém životopise splňuji všechny předpoklady na tuto pozici.

Během studia ve Švýcarsku ve střední škole jsem získala tříletou praxi v animaci. Mezi moje silné stránky patří jazyky. Plynne mluvím mongolsky, česky, francouzsky, anglicky a německy. Na které mám i oficiální certifikáty FCE v angličtině a úroveň B2 ve francouzštině. S prací animátorky mám zkušenost, když jsem pracovala na některých projektech ve škole, které mi pomohly s mým studentským oceněním. Práce na týmových projektech mi pomohla být organizovanější a flexibilnější. Díky tomu, že jsem od mladého věku hodně stěhovala, vždy jsem byla ráda, že poznávám nová místa, nové kultury a nové lidi. Tak jsem si rozšiřovala obzory. Vzhledem k tomu, že jsem se na počátku roku 2017 přestěhovala do Česka, hledám příležitost pro uplatnění mých schopností. Věřím, že bych pro Vaši hotel byla velkým přínosem a dokázala sými kreativními nápady...

Pokud Vás moje žádost zaujme, ráda si s Vámi o svých předpokladech pro tuto práci promluvíme osobně.

Příloha č. 9 – třetí slohová práce respondentky

Vážení,

žádám Vás o pomoc při řešení probíhajícího problému s mými sousedy v bytě číslo 205, kde bydlí Daniel Decker a Marieken Decker.

Vzhledem k tomu, že se přestěhovali do tohoto bytového komplexu v polovině srpna. Pořádají večírky pozdě v noci a trvá hudba tak hlasitě, že často nemůžu spát. To se děje nejméně jednou týdně, někdy i častěji, a hluk trvá při některých příležitostech až do 5 hodin ráno. Je pro mě obtížné žít a fungovat, když nemám spánek, který potřebuji pro práci a nemohu si užít svůj čas doma, když slyším své sousedy přes zdi.

Než jsem s nimi mluvila, diskutovala jsem se svými sousedy a všichni jsme měli stejné zkušenosti. Hovorili jsme s nimi a požádali je, aby se pokusili minimalizovat hluk a nepoužívali hudbu tak hlasitě, ale odmítli to udělat. Připomněli jsme jim také, že podle našich městských hlukových vyhlášek a balancule o tichém potřísku pro bytový dům začíná noční klid ve 22 hodin večer a trvá až do 7 hodin ráno, ale opět pokračují s hlasitými avuky.

Zde je několik příkladů případů nadměrného hluku, které jsem zažila v posledních několika týdnech:

- Čtvrtek 18. srpna, 22:00 až 3:00: Hlasitá hudba z večírku.
- Středa 24. srpna, 23:00 až 4:00: Hlasitá hudba z narozeninové oslavy.
- Pátek 2. září, 22:00 až 1:00: Cvičení rockové hudby.
- Sobota 3. září, 23:00 až 4:00: Hlasitá hudba z večírku.

Poté jeli na dovolenou asi na 2 týdny a od čtvrtka 22. září se znovu to začalo, místo party tentokrát to byla karaoke noc až 2 hodin ráno.

Byla bych ráda za Vaši pomoc při řešení problému.

Neváhejte mě kontaktovat telefonicky nebo e-mailem, pokud budete potřebovat jakékoliv další informace. Děkuji Vám za Vaši pomoc a těším se na Vaši odpověď!

Příloha č. 10 – čtvrtá slohová práce respondentky